

ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΑ

ΤΙΜΗΜΑ ΕΓΓΡΑΦΗΣ

ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ δι' εν έτος δρ. 25
" δι' έξ μην. " 13

ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ δι' εν έτος φρ. 25
" δι' έξ μην. " 13

ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΑ

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ
ΑΘΗΝΑΙ, 35, ΟΔΟΣ ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΑΙ ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ
ΚΙΜΩΝ ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΣ

Αι εγγραφαι λογίζονται αρχόμε-
ναι από 15 Οκτωβρίου ή 15 Α
πριλίου.
Τα χειρόγραφα δέν επιστρε-
φονται.
Εν τούτοις αποστέλλεται δωρεάν
ως δείγμα.
Αγγέλλεται πέν τεον βιβλίον του
δισίον αποστέλλονται εις τή γρη-
φείον δύο αντίτυπα.

ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΑΙ ΠΑΡΟΝΟΝΤΕΣ ΚΑΤΑ ΔΟΣΕΙΣ: Δρ.—Φρ. 5 κατά την εγγραφήν, Δρ.—Φρ. 5
μετά 2 μήνας και ούτω καθεξής μέχρις αποπληρωμής.

Εκαστον έτος των «Παναθηναίων» αποτελούν δύο όγκώδεις και πλουσίως εικονογραφημένοι τόμοι
ΤΙΜΩΜΕΝΟΙ: Πολυτελώς χρυσόδετοι φρ. χρ. 30
Απλώς " " " 28 } ελεύθεροι ταχ. τελών
Χαρτόδετοι " " " 25
Εν τώ εσωτερικώ αι τιμαί αύται εισδραχμας.

— Πάσα αίτησις προς εγγραφήν συνοδεύεται απαραίτητως ύπο του αντίτιμου εις τραπεζήν
ή ταχ. έπιταγήν.
πρός τον κ.

ΚΙΜΩΝΑ ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΝ

Διευθυντήν των «Παναθηναίων» όδός Αριστοτέλους 35, Αθήνας.

ή προς την

ΤΡΑΠΕΖΑΝ ΕΜΠΕΔΟΚΛΕΟΥΣ—ΑΘΗΝΑΣ

ΓΕΝΙΚΟΣ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΣ των «Παναθηναίων» εις όλην την Ρωσίαν ό κ. Αναστάσιος Μάλτος
Οδησός rue Pouschkin N° 66.

ΓΕΝΙΚΟΣ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΣ εις όλην την Αγγλίαν ό κ. Τριαντάφυλλος Τσιτσέλης Βιβλιοπωλείον ό «Ερ-
μής» έναντι του Αβερωφίου Γυμνασίου.

ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΑ

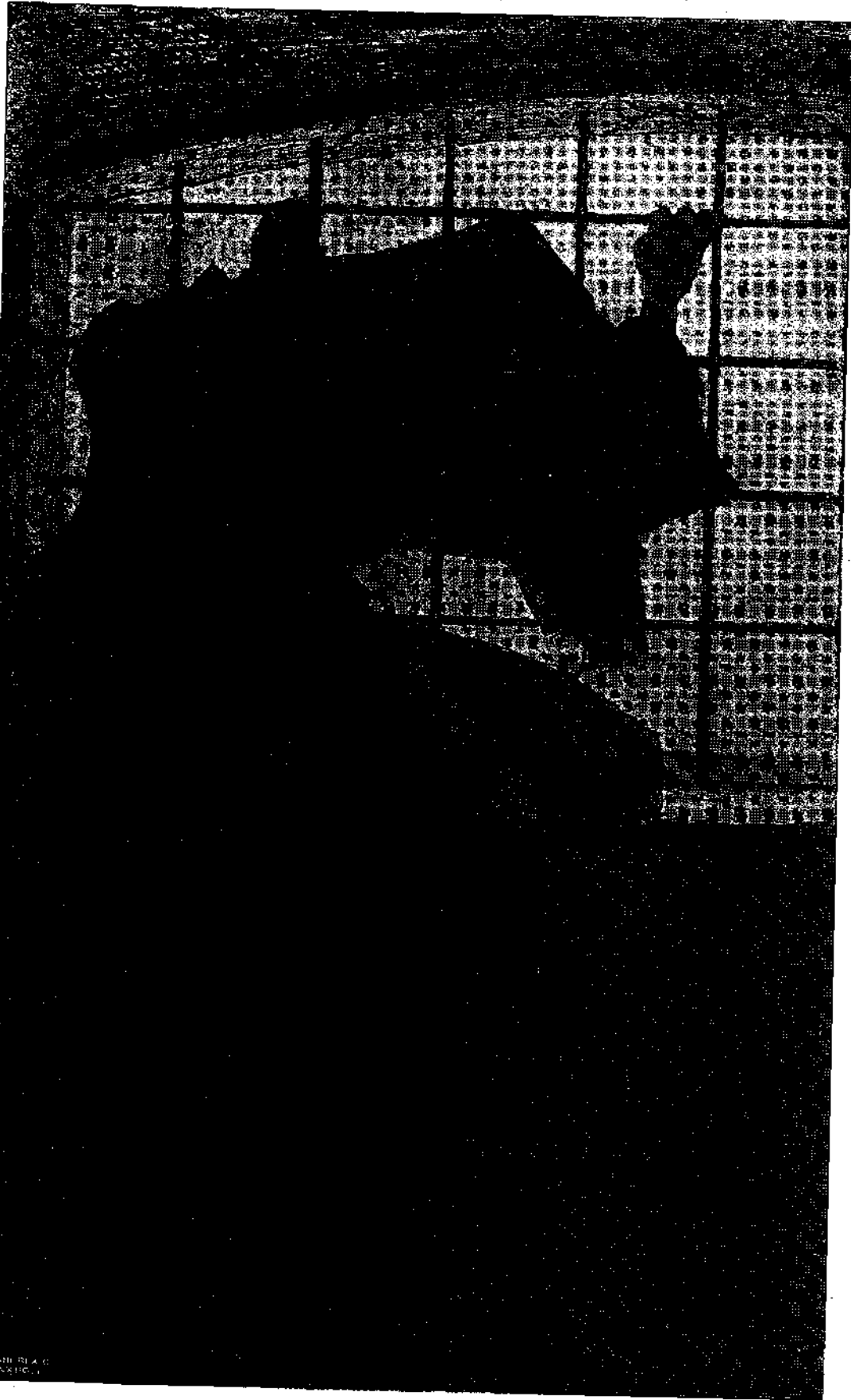
ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΟΝ
ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ * ΑΘΗΝΑΙ * ΑΠΡΙΛΙΟΣ 1904-
ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 1904 * ΤΟΜΟΣ Η'.

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΑΙ ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ
ΚΙΜΩΝ ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΣ

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

<p style="text-align: center;">ΕΥΣΤΡΑΤΙΟΥ Ι. ΑΘΑΝΑΣΙΑΔΗ <i>Νύχτα, σ. 116.</i></p> <p style="text-align: center;">Α. ΑΛΥΑΤΗ <i>Ἐπιστολαὶ ἐκ Παρισίων— Αἱ μικραὶ ἐκθέσεις, σ. 56.</i></p> <p style="text-align: center;">Δ. ΑΝΑΣΤΑΣΟΠΟΥΛΟΥ ΤΟΥ ΑΘΗΝΑΙΟΥ <i>Ἐγὼ μεταξὺ δέκα χιλιάδων ζώων, σ. 225.</i></p> <p style="text-align: center;">GABRIELE D'ANNUNZIO <i>Αἱ τελευταῖαι σκιμαὶ τοῦ Σωκράτους, σ. 298.</i></p> <p style="text-align: center;">Δρος Π. ΔΠ. <i>Φοβοπάθεια, σ. 250.</i></p> <p style="text-align: center;">Α. ΑΜΠΡΟΖΙ <i>Ἀπ' τὸ ταξίδι τῆς ζωῆς, σ. 190.</i></p> <p style="text-align: center;">ΝΙΚΟΥ Α. ΒΕΗ <i>Τοῦ Μυζηθρᾶ τὸ κάστρο, σ. 47.</i> <i>Δημῶδεις ἠακαὶ μελωδίαί, σ. 246.</i></p> <p style="text-align: center;">ΣΠ. ΔΕ ΒΙΑΖΗ <i>Αἱ πρώται ἐθνικαὶ μας σημαῖαι, σ. 230.</i></p> <p style="text-align: center;">ΒΙΩΝΟΣ <i>Ἡ Ζωή, μετάφρ. Σίμων Μενάρδου, σ. 329.</i></p> <p style="text-align: center;">Γ. ΒΩΚΟΥ <i>Αἱ λαϊκαὶ σχολαὶ τοῦ Πειραιῶς, σ. 141.</i></p> <p style="text-align: center;">N. K. ΓΕΡΜΑΝΟΥ <i>Ὁ Ζωολογικὸς Κήπος Ἀθηνῶν, σ. 148.</i></p> <p style="text-align: center;">ΑΓΓΕΛΙΚΗΣ ΓΙΑΝΝΙΣΗ <i>Αἱματοβαμμένον Δελφινόν, σ. 334.</i></p> <p style="text-align: center;">ΕΔΜΟΝΔΟΥ ΓΚΟΓΚΟΥΡ <i>Ἔρως μικρᾶς κόρης, σ. 158.</i></p> <p style="text-align: center;">ΧΡ. ΘΕΜ. ΔΑΡΑΛΕΞΗ <i>Τὸ τρίπτυχον τῶν ἰων, σ. 103.</i> <i>Μανρίκιος Γιουάι, σ. 108.</i></p> <p style="text-align: center;">CHARLES DIEHL <i>Ραβέννα, σ. 289.</i> <i>Ἡ Ραβέννα τοῦ μεσαιῶνος καὶ τῆς σήμερον, σ. 339.</i></p> <p style="text-align: center;">ΔΟΚΤΟΡΟΣ ΑΛΦΑ <i>Τὰ ἱαματικὰ λουτρά, σ. 117.</i></p> <p style="text-align: center;">K. A. ΔΟΣΙΟΥ <i>Τὸ Κοράλλιον, σ. 11.</i></p> <p style="text-align: center;">ΑΛΦΟΝΣΟΥ ΔΩΔΕ <i>Ἡ Ἀρλεζιανή, σ. 15.</i></p> <p style="text-align: center;">ΦΙΛΙΠΠΟΥ ΔΩΡΙΚΟΥ <i>Ἡ ζωγραφικὴ τῶν ἀνθέων εἰς τὴν Ἰαπωνίαν, σ. 161.</i></p>	<p style="text-align: center;">N. ΕΠΙΣΚΟΠΟΠΟΥΛΟΥ <i>Ἡ Σχολικὴ Ἐκθεσις, 84.</i></p> <p style="text-align: center;">Ε. ΕΥΣΤΡΑΤΙΑΔΗ <i>Τὸ χωράφι, σ. 38.</i> <i>Τὸ παιδί τοῦ πρόσφυγος, σ. 264.</i></p> <p style="text-align: center;">ΧΑΡΗ ΗΜΕΡΙΝΟΥ <i>Λόγοι καὶ ἀντίλογοι, σ. 282, 312, 344.</i></p> <p style="text-align: center;">Θ. ΘΑΝΑΤΟΥ <i>Λόγια τοῦ ἀέρος, τοῦ ἀπτικῶδ ἀέρος λόγια, σ. 295.</i></p> <p style="text-align: center;">ΘΕΟΚΡΙΤΟΥ <i>Βουκολικός— μετάφρ. Σίμων Μενάρδου, σ. 36.</i> <i>Ἀμαρυλλίς— μετάφρ. Σίμων Μενάρδου, σ. 235.</i></p> <p style="text-align: center;">ΘΙΕΡΣΟΥ <i>Σημειώσεις καὶ Ἀναμνήσεις 1870-1873, σ. 17, 50.</i></p> <p style="text-align: center;">ΙΩΝΟΣ <i>Ἐπιστολαὶ ἐκ Παρισίων, σ. 89, 165, 213, 311.</i></p> <p style="text-align: center;">K. II. ΚΑΒΑΦΗ <i>Ἄλαια, σ. 102.</i> <i>Φωνές, σ. 230.</i></p> <p style="text-align: center;">JOHN KEATS <i>Στροφαί, μετάφρ. K. Πρινάρη, σ. 204.</i></p> <p style="text-align: center;">WILLEMS KLOOS <i>Βραδεία, μετάφρ. M. Σιγούρου, σ. 15.</i></p> <p style="text-align: center;">ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΚΟΝΕΜΕΝΟΥ <i>Ὁ ἄνθρωπος τοῦ Χοβαρζόουν, σ. 111.</i></p> <p style="text-align: center;">ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ ΚΟΥΡΤΙΑΗ <i>Τὸ Ἐκπαιδευτικὸν συνέδριον, σ. 65.</i> <i>Περισσότερον φῶς!, σ. 105.</i> <i>Ὁ περὶ τοῦ γυμνασίου ἀγὼν, σ. 144.</i> <i>Λόγοι καὶ ἀντίλογοι: Ἡ κατάργησις τῶν ἐξετάσεων, σ. 168.</i></p> <p style="text-align: center;">ΔΙΟΜΗΔΟΥΣ ΚΥΡΙΑΚΟΥ <i>Ἐρμηγία τοῦ ἑλληνικοῦ συντάγματος, σ. 74.</i></p> <p style="text-align: center;">N. I. ΔΑΣΚΑΡΗ <i>Διατὶ δὲν ἰδρῶδη τὸ ἐθνικὸν θέατρον ἐπὶ Ὀθωνος, σ. 39.</i></p> <p style="text-align: center;">Δ. ΔΑΥΤΡΑΓΚΑ <i>Λουδοβίκος Σπινέλλης, σ. 86.</i></p> <p style="text-align: center;">ΙΟΥΑΙΟΥ ΔΕΜΑΙΤΡ <i>Γεωργία Σάνδη, σ. 160.</i></p> <p style="text-align: center;">PIERRE LOUÏS <i>Παρράσιος, σ. 192, 237.</i></p>
---	---

ΠΑΝΔΘΗΝΑΙΑ

ΕΤΟΣ Δ'
15 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1904

ΠΕΡΑΣΜΕΝΑ ΞΕΧΑΣΜΕΝΑ

ΟΙ ΓΕΡΟΙ*

Μία φορά, θυμούμαι πώς είχα κάποια ξεχωριστή αγάπη στους γέρους. Δεν ξέρω αν την έχω ακόμα. Θαρρώ όμως, πώς, με τον καιρό, η αγάπη μου αυτή άρχισε να ξεθυμαίνει και να λιγοστεύη. Ίσως να ήνε γιατί, ημέρα με την ημέρα, χωρίς να το καταλαβαίνω — κανείς δεν το καταλαβαίνει — αρχίζω κ' εγώ να πλησιάζω στα σύνορα των άσπρων μαλλιών και τόσων άλλων πραγμάτων, που καλλίτερα να μη τα συλλογίζεται κανείς. Κάθε πράγμα που το βλέπει κανένας από μακριά φαίνεται και ωραίο και θαυμαστό κάποτε. Έτσι και η θάλασσα, αντικρουμένη από τη στεριά, φαίνεται γεμάτη μάγια και γεμάτη από ηδόνες. Όταν μπής όμως στη θάλασσα, πάντα θυμάσαι τη στεριά. Το ίδιο λένε πώς είνε και με της γυναίκης και με πολλά άλλα ωραία πράγματα σ' αυτόν τον κόσμο. Ποιός το ξέρει!

Δεν πιστεύω όμως να ήνε μονάχα αυτός ο λόγος, που κάμε να λιγοστεύη η αγάπη μου κ' ο θαυμασμός μου για τους γέρους. Νομίζω πώς όπως τόσα άλλα πράγματα αλλάζουν στον κόσμο, η μας φαίνεται πώς αλλάζουν, άλλα στο καλλίτερο κ' άλλα στο χειρότερο — τα περισσότερα στο χειρότερο — νομίζω πώς κ' οι γέροι του σημερινού καιρού δεν μοιάζουν τόσο με τους παλαιούς γέρους. Άλλαξαν ίσως και

αυτοί στο χειρότερο, ψεύτησαν, ξεδιώρισαν. Ίσως γιατί θέλησαν να μοιάσουν περισσότερο με τους νέους, ίσως γι' άλλον λόγο, κ' εγώ δεν ξέρω γιατί. Κάποιος σοφός είπε πώς: λίγιοι άνθρωποι ξέρουν να ήνε γέροι. Μία φορά το γνωμικό αυτό μου φαινότανε λίγιοι ανόητοι. Τώρα που πολλά πράγματα, που γάπερνα μία φορά για ανόητα, μου φαίνονται σφά κ' άλλα πάλι, που τα θαροούσα για σοφά, μου φαίνονται ανόητα, το γνωμικό αυτό μου κάνει μια ξεχωριστή εντύπωση. Λίγιοι άνθρωποι, αλήθεια, ξέρουν να ήνε γέροι. Στον παλαιό καιρό φαίνεται να ήσαν περισσότεροι. Κ' εγώ ο ίδιος θυμούμαι τώρα, πώς γνώρισα πολλούς από τους αληθινούς αυτούς γέρους. Ήσαν η εποχή που τους αγαπούσα και τους θαύμαζα. Τώρα σάν τύχη να παντήσω κανέναν απ' αυτούς τρίβω τα μάτια μου. «Νά ένας γέρος!» λέω μέσα μου. «Δεν έχοθηκαν λοιπόν εντελώς οι αληθινοί γέροι» συλλογίζομαι με κάποια ευχαρίστησι ξεχωριστή. Μά τόσο λίγες φορές μου συμβαίνει αυτό! Μία φορά τον χρόνο ίσως και πάλι πολύ είνε.

**

Μά τί έχουν τάχα οι σημερινοί γέροι, που δεν μοιάζουν με τους παλιούς; Όλα τα πράγματα, που γερνούν και μαραίνονται και γκρεμίζονται και σβύνουν στον κόσμο, γερνούν με τον ίδιο τρόπο. Ο καιρός και τα χρόνια έχουν για το καθετί τα ίδια μέσα, απ' τους

* Ανεγνώσθη εις την αίθουσαν των «Παναθηναίων» την 21 Μαρτίαν 1904. Της νέας αυτής σειράς του συνεργάτου μας θα δημοσιεύσωμεν προσεχώς και άλλα κεφάλαια εις τα «Παναθήναια».

αιώνας τῶν αἰώνων, τῆς ἴδιας πληγῆς καὶ τὰ ἴδια βάλσαμα. Ἡ φθορὰ μὲ τὴν ἴδια λύσσα δουλεύει πάντα καὶ μὲ τὴν ἴδια χρυσόκοπη, μὲ τὴν ἴδια συμπάθεια σκεπάζει τὰ θύματά της. Ἐνα ἕρπειο εἶνε πάντα τὸ ἴδιο κ' ἕνα ξερὸ καὶ ἀφυλλοκουφάρι δένδρον ἔμοιαζε πάντα τὸ ἕνα μὲ τὸ ἄλλο. Τόχα γιατί νὰ ἔχη διαφορὰ ὁ ἄνθρωπος ὁ χθεσινὸς ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο τὸν σημερινὸ κ' ὁ γέρος τοῦ παλαιοῦ καιροῦ ἀπὸ τὸν γέρο τοῦ καινούριου; Ποιὸς ξέρει; Ἡ ἀλήθεια εἶνε πῶς ὁ Θεὸς ἔκαμε μιὰ δυσαρμονία στὴ φύσι. Καὶ ἡ δυσαρμονία αὕτη ποῦ φαίνεται νὰ ἦνε τὸ μυαλὸ τοῦ ἀνθρώπου. Γιατί μὲ τὸ μυαλὸ τοῦ ὁ ἄνθρωπος βγαίνει ἔξω ἀπὸ τὴ φύσι, ζῆ ἔξω ἀπὸ τὴ φύσι καὶ τὴν παραβιάζει καὶ τὴν ἀποθεύει. Αὐτὸ ποῦ λέω τώρα μπορεῖ νὰ ἦνε καὶ ἀνοησία. Οἱ φιλόσοφοι ποῦ παλεύουν μὲ τῆς ἀνοησίας ὅλη τους τὴ ζωὴ, ὡς τὸ ἔξετάσουν κ' ὡς τὸ ξεδιαλύνουν. Ἐκεῖνο ποῦ θέλω νὰ πῶ ἐγώ, εἶνε πῶς οἱ σημερινοὶ γέροι δὲν μοιάζουν μὲ τοὺς παλαιούς. Γι' αὐτὸ δὲν τοὺς ἀγαπῶ πιά καὶ δὲν τοὺς θαυμάζω, ὅπως τοὺς ἀγαποῦσα μιὰ φορὰ.

Συχνὰ θέλω ναυρῶ τὴν παλιά μου αὐτὴ ἀγάπη. Βιάζω τὸν ἑαυτὸ μου, μὰ δὲν τὸ καταφέρνω. Γιατί; Κάποιος λόγος θὰ ἦνε. Σκέφθηκα πολλοὺς λόγους, μὰ δὲν μοῦ φαίνεται νὰ ἦνε μονάχα αὐτοί. Κάτι ἄλλο θὰ ἦνε ἀκόμα ποῦ μοῦ ξεφεύγει. Καὶ πρῶτα-πρῶτα μοῦ περνάει μιὰ ἰδέα, ποῦ δὲν μοῦ φαίνεται καὶ τόσο λογική. Ἐχει κολλήσει ὅμως στὸ μυαλὸ μου. Μοῦ φαίνεται πῶς οἱ σημερινοὶ γέροι δὲν εἶνε... τόσο καθαροὶ ὡς τοὺς παλαιούς. Εἶνε δυνατόν; Τοὺς κυττάζω καλά-καλά. Τὰ μαλλιά τους, τὸ πρόσωπό τους, τὰ λευκὰ κολλάρια τους, οἱ καινούριες φορεσιές τους, κάθε ἕνα χωριστὰ τὸ βλέπω μὲ τὰ μάτια μου καθαρὸ καὶ γυαλιστερό. Καὶ ὅμως τὸ ὄλο τους μαζί μοῦ φαίνεται βρώμικο καὶ ἀκάθαρτο. Ἴσως νὰ ἦνε τρέλλα. Θυμοῦμαι καὶ τοὺς παλαιούς γέρους καὶ θαρρῶ πῶς τοὺς βλέπω καθαρούς καὶ ἀγνοὺς ὡς τὸ χιόνι, μοῦ φαίνονται ὡς κἄτι τι ἄυλο, ὡς κἄτι τι ποῦ ἔχει τὴ διαφάνεια τοῦ ἐλαφροῦ συννέφου, ποῦ ἀνάμεσα του ξεχωρίζεις τὸν δριζόντα, ὡς κἄτι τι ἄυλο. Εἶνε πολλὰ χρόνια τώρα ποῦ τέτοια ἐντύπωσι δὲν τὴν ἔλαβαν τὰ μάτια μου.

Ἀλλὰ δὲν εἶνε αὐτὸ μονάχα. Εἶνε πολλὰ ἄλλα πράγματα ἀκόμα. Ἡ ὁμιλία τους μοῦ φαίνεται νάλλαξε. Δὲν ἔχει πιά ἐκεῖνον τὸν σβυσμένο καὶ ἐλαφρὸ τόνο, ποῦ μέσα του χάνονται καὶ μπερδεύονται τὰ λόγια, σὲ μιὰ ἁρμο-

νία ποῦ ταιριάζει τόσο μὲ τὰ λευκὰ μαλλιά καὶ τὰ σβυσμένα μάτια. Δὲν ἔχουν πιά τὴ φωνὴ ἐκεῖνη, ποῦ μοιάζει ὡς προφητικὴ καὶ φαίνεται νὰρχεται ἀπὸ μακριὰ, πολὺ μακριὰ, ὡς ἡχὸ ἄλλου κόσμου. Τώρα θαρρῶ πῶς μιλοῦν πολὺ καθαρὰ καὶ πολὺ δυνατὰ καὶ πολὺ ξεχωριστὰ, τόσο, ποῦ ἡ φωνὴ τους μοῦ πληγώνει ταῦτιά, ὡς ἡχος ἀσυνείδητος στὴ φύσι, ὡς ὁ ἄνεμος ἔξαφνα νὰ εἶχε ἀλλάξει τὸ βουητό του καὶ ὁ ποταμὸς τὸ βογγητό του καὶ ὡς ὁ ἡχος τῶν ξερῶν φύλλων, ποῦ τὰνακατεύει ἡ αἰθρα τὸ φθινόπωρο, νάλλαξε τὸ βουβὸ του παράπονο μὲ κάποιον τόνο δυνατότερο καὶ καθαρώτερο. Μὰ γίνεται ποτε νάλλαζον ἔτσι τὰ πράγματα στὸν κόσμον, γιὰ εἶνε φαντασία μου ἢ τρέλλα; Ἀλλάξε τόχα ἡ ψυχὴ τῶν γέρον, δυνάμωσαν τὰ στήθη τους, ἡ φύσι ἀλλάξε δρόμον; Μπορεῖ νὰ ἦνε ὅλ' αὐτὰ, μπορεῖ νὰ ἦνε καὶ τὰ ψεύτικα δόντια, ἕνα ὄμορφο τῆς προσόδου καὶ τῆς ἐπιστήμης μέσα στῆς μασσέλες, ποῦ τῆς ἀδειασε καὶ τῆς ἐρήμωσε ὁ καιρὸς. Ποιὸς ξέρει. Ὅπως καὶ νὰ ἦνε, ἡ φωνὴ τους δὲν ἔρχεται πιά ἀπὸ μακριὰ, ὡς ἀντίλαλος ἄλλου κόσμου, καὶ δὲν εἶνε πιά φωνὴ ποῦ μπορεῖ νὰ συμβουλευθῆ, δὲν μπορεῖ νὰ παρηγορηθῆ καὶ δὲν ἔχει καθόλου τὸ μεγαλεῖο καὶ τὴν ἱερότητα τοῦ χρησιμοῦ.

Ἡ σφραγὶς ἡ ἀριστοκρατικὴ τοῦ χρόνου ξεθωριάζει ἔτσι κάθε μέρα. Καὶ τὰ γεράματα ἀντὶ νὰ πέρνουν τὴν ὁμορφὴν ἰσχυρία καὶ τὴ γαλήνη τῶν πραγμάτων ποῦ φθάνουν σὲ μιὰ τελείωσι ἀνώτερη, ἐπάνω ἀπὸ τὰνθρώπινα, πέρνουν τὴν ἀνήσχη καὶ ἀσχημὴ ἀγωνία ἐνὸς πολέμου μὲ τὴ φθορὰ, ἐνὸς πολέμου μὲ τὸ πνεῦμα τῆς καταστροφῆς, ἐνὸς πολέμου ἀπελισμένου καὶ ἀστείου, γιὰ φαίνεται ἀπὸ τὴν πρώτη στιγμή ποιὸς θὰ ἦνε ὁ τελειωτικὸς νικητῆς. Κι' ἀλήθεια οἱ σημερινοὶ γέροι μοῦ φαίνονται μὲ ὅλα τους τὰ κινήματα, μὲ ὅλους τους τοὺς τρόπους, μὲ ὅλες τους τῆς συνήθειες πῶς κάνουν τὸν ἀπελισμένο αὐτὸ πόλεμο μὲ τὴν φθορὰ καὶ τὴν καταστροφὴ. Τὸ σιγαλὸ καὶ ἡσυχὸ, τὸ γεμάτο μεγαλοπρέπεια ἱερατικὴ βῆμα τῶν παλαιῶν γερόντων κάθε μέρα χάνεται ἀπ' τὰ μάτια μας. Ὅλα τρέχουν σήμερα, τὸ καθεὶ κινεῖται βιαστικὰ καὶ γρήγορα. Καὶ οἱ γέροι, μὲ τὰ τρεμουλιαστὰ καὶ ἀδύνατα πόδια τους, τρέχουν κ' αὐτοὶ καὶ κινοῦνται μὲ κινήματα νεανικά. Μὰ τὰ γόνατά τους τοὺς προδίδουν. Τὸ τρέξιμό τους εἶνε ἀσχημὸ καὶ κάποτε και-

μικό, ὡς καθεὶ ποῦ ξεφεύγει ἀπὸ τὸν νόμο τῆς δικῆς του ἁρμονίας. Παίουν γιὰ μιὰ στιγμή νὰ ἦνε γέροι, χωρὶς νὰ γίνωνται νέοι. Τὸ ἴδιο μοῦ φαίνεται νὰ γίνεται μὲ ὅλη τους τὴ ζωὴ. Ἡ φιλαρέσκεια τους φαίνεται παντοῦ νοθευμένη, ἔξω ἀπὸ τοὺς αἰώνιους νόμους τοῦ ὄμορφου. Εἶπα: ἡ φιλαρέσκεια. Ναί. Ἡ φιλαρέσκεια δὲν εἶνε ἐλάττωμα. Ἴσως μάλιστα νὰ ἦνε καὶ καθήκον: τὸ καθήκον κάθε πλάσματος νὰ φθάσῃ κάποιαν ἀνώτερη καὶ τελειότερη ὁμορφία. Κάποιες παρατηρήσεις, πολὺ λιγοστὲς καὶ πολὺ ἀσήμαντες, ὅμως πολὺ πειστικὲς γιὰ μένα, μὲ κάνουν νὰ πιστεύσω, πῶς ἡ φιλαρέσκεια δὲν εἶνε μονάχα κλήρος τῶν ἐμφύλων. Μέσα σὲ ὅλη τὴ φύσι φαίνεται χυμένο τὸ ὄμορφο αὐτὸ πνεῦμα. Ὅλα τὰ ὄντα, ὡς τὸ τελευταῖο μόριο τῆς ἀψυχῆς ὕλης, μοῦ φαίνονται πῶς κινοῦνται ἀπὸ μιὰ δόξα πρὸς τὴν ὁμορφίαν καὶ τὴν τελειότητα. Εἶνε μιὰ παλαιὰ παρατήρησις πῶς τὰ φυτὰ στὴν ὥρα τῶν γάμων τους στολιζονται μὲ τὰ ὄμορφα χρώματά τους. Μὰ μήπως καὶ στὴν ὥρα τοῦ θανάτου των δὲν ντύνονται ἀκόμα μὲ μιὰ πνευματικώτερη ὁμορφία; Καὶ πόσα ἄλλα! Κάθε ἀκτίνα ποῦ φιλεῖ ἕνα κυματάκι καὶ κάθε κυματάκι ποῦ παίζει μὲ μιαν ἀκτίνα εἶνε γεμάτα φιλαρέσκεια. Μὰ καὶ τὸ τριαντάφυλλο ποῦ μαδεῖ στὸ χῶμα καὶ τὸ φῶς ποῦ σβύνεται καὶ πεθαίνει, ὅλα γιὰ τὴν ὁμορφίαν ζοῦν καὶ γιὰ τὴν ὁμορφίαν πεθαίνουν. Ὅλ' αὐτὰ εἶνε σωστὰ καὶ ξάστερα. Μὰ τὸ καθεὶ ἔχει τὴ δικὴ του ὁμορφίαν καὶ εἶνε ἕνας νόμος ποῦ κυβερνεῖ τὴν ὄμορφίαν τῶν ὄντων. Ἀμα πατήσης τὸν νόμον ἡ ἀσχημιά σὲ ἀγκαλιάζει καὶ σὲ πνίγει. Τίποτε δὲν μπορεῖ νὰ κλέψῃ ἀτιμώρητα τὴν ξένη ὁμορφίαν. Στὴ φύσι τὸ καθεὶ δουλεύει πιστὰ τὸν νόμο. Γι' αὐτὸ ὅλα εἶνε ὄμορφα στὴ φύσι, τὸ φῶς καὶ τὸ σκοτάδι, ἡ αἰωνιότης καὶ ἡ φθορὰ, ἡ ζωὴ καὶ ὁ θάνατος, τὰ νεῖατα καὶ τὰ γεράματα. Ὅλα ὄμορφα! Ὁ ἄνθρωπος ποῦ νοθεύει ὅλα τὰ πράγματα στὸν κόσμον, ἐνόθευσε καὶ τὴν φύσι. Γι' αὐτὸ ἔλεγα πῶς καὶ οἱ σημερινοὶ γέροι ἐνόθευσαν τὴν φιλαρέσκειάν τους. Ἀλλοίμονο! Οἱ ὄμορφοι γέροι χάνονται καθμέρα ἀπὸ τὸν κόσμον. Κυττάξτε τὸ ντύσιμό τους. Μιὰ μανία τους εἶνε νὰκολουθοῦν τὸν συρμό. Μὰ δὲν νομίζετε πῶς ὁ συρμὸς δίνει μιὰ κίνησι καὶ μιὰ ἐνέργεια, ἀταίριαστη στὸ μεγαλεῖο τους; Τὸ γῆρας ἤθελα νὰ πῶ πῶς εἶνε ἕνα σταμάτημα στὴν κορυφὴ τοῦ ὄμορφου βουνοῦ ποῦ ἀνεβαίνομε ὄλοι μας. Κάτω του ἀνοίγονται τὰ ἀγνωστα καὶ σκοτεινὰ γχορεμένα, μὰ

πέρα καὶ μακριὰ ξεχωρίζουν ἀπ' τὴν κορυφὴν τοῦ οἱ τριανταφυλλένοι δριζόντες κάποιες μυστικῆς ἀνατολῆς. Καὶ τὸ γῆρας εἶνε ἕνα σταμάτημα — ἤθελα νὰ πῶ — στὴν κορυφὴ τοῦ ὄμορφου λόφου καὶ ἕνα ἀγνάτευμα ὄμορφο πρὸς τὰ ἔμπροσ καὶ πρὸς τὰ πίσω. Ἴσως νὰ μὴν ἦνε σταμάτημα. Τίποτε δὲν σταματᾷ στὴ ζωὴ καὶ ὅλα βαδίζουν ἕνα μοιραῖον δρόμον. Εἶνε πάντα ὅμως τὸ βῆμα τὸ ἀργὸ καὶ τὸ μετρημένο, εἶνε κἄτι τι ποῦ πλησιάζει πρὸς τὴν ἀκίνησια καὶ τὴν ἡρεμία τῆς θεότητος. . . Κοιτεῖται ὅμως νὰ ξεράσω τί ἤθελα νὰ πῶ. Νομίζω πῶς ἔλεγα γιὰ τὸν συρμό. Ναί. Ὁ συρμὸς εἶνε μιὰ κίνησις, εἶνε μιὰ ἀλλαγὴ, εἶνε ἕνα βιάδιμα γρήγορο, εἶνε ἕνας πόλεμος μὲ τὸν κόρον καὶ εἶνε ἕνα γαργάλισμα τῶν αἰσθήσεων μὲ τὸν ἐρεθισμό τοῦ νέου καὶ τοῦ ἀγνώστου. Ὁ συρμὸς μᾶς ἀλλάζει κάθε μέρα ὅλη μᾶς κάνει καθμέρα πλιὸ καινούριους. Εἶνε ὅμως μερικὲς περιστάσεις καὶ μερικὲς στιγμὲς ποῦ ἡ ἀλλαγὴ αὕτη σκοτάνει τὴν ὁμορφίαν, γιὰ εἶνε οἱ στιγμὲς ποῦ πρέπει νὰ σταματήσῃ κάθε κίνησις ἢ νάχη τὸν ἀργὸ καὶ μυστικὸ δρόμον, ποῦ ἔχουν τὰ ἀργοκίνητα, ὡς σταματημένα, νερὰ τοῦ ποταμοῦ. Εἶπα νομίζω γιὰ τὴν ἀκίνησια καὶ τὴν ἡρεμία τῆς θεότητος. Ἐτσι θέλω νὰ φαντάζομαι τὴν θεότητα, ὅπως φαντάζομαι τὴν αἰωνιότητα καὶ τὸν θάνατο. Ὑπάρχουν λειτουργεῖαι τῆς θεότητος στὸν κόσμον, ποῦ πρέπει νάχουν κἄτι τι ἀπὸ τὴν ἴδιαν αὕτη ἀκίνησια καὶ σταθερότητα. Καὶ θέλω τὸ γῆρας νὰ τὸ φαντάζομαι κ' αὐτὸ ὡς μιὰ λειτουργία. Καὶ ξαναγυρίζω στὸν συρμό. Μὴ σᾶς φαίνεται παρῆξενον νὰνακινῶνται ἔτσι ἀταίριαστα πράγματα. Τίποτε δὲν εἶνε ἀταίριαστο στὸν κόσμον. Τὸ καθεὶ ἔχει τὴ φιλοσοφία του. Τὴν ἔχει καὶ ὁ συρμὸς, πράγμα ποῦ τὸ μαντεύουν καλλίτερα οἱ κυρίες καὶ οἱ μοδίσταις. Τὸ ροῦχο παίζει μεγάλο ρόλο στὴ ζωὴ. Λένε πῶς τὸ ράσσο δὲν κάνει τὸν παπᾶ. Ἐχουν πολὺ ἄδικο. Ὁ ἱερεὺς μπροστὰ στὸ θυσιαστήριον, μὲ τὴ φορεσιὰ τῆς δικῆς μου καὶ τῆς δικῆς σας, δὲν θὰ ἦταν ἀρεστός στὴν θεότητα. Πρέπει νὰ ἦνε ἀκίνητος καὶ ἀμετάβλητος στὸ ἔξωτερικόν του, ὅπως πρέπει νὰ μὴν ἀκλόνητος στὴν πίστι του. Ὁ στρατιώτης ἀπαράλλακτα λειτουργεῖ στὰ ἱερὰ τῶν πατριδῶν. Ὁ λειτουργὸς τῆς δικαιοσύνης, ὁ ἴδιος πάντα πρέπει νὰ παρουσιάζεται μπροστὰ στὸ θυσιαστήριόν του, ἀναλλοίωτος καὶ σταθερὸς στὸ ἔξωτερικόν του, κἄτι τι ποῦ νὰ ἐνθυμίζῃ τὴν αἰωνιότητα τῆς θεᾶς, ποῦ τὸν ἔχει λει-

τουργό και πού πάντα μένει ή ίδια, αναλωμένη από τον χρόνο και από την περιστασι. Λειτουργοί όλοι, είνε σαν κάτι τι πού μένει έξω από τον χρόνο και έξω από τον κόσμο, πού αλλάζει και μεταβάλλεται. Μή σάς φανή παράξενο. Μα δέν ξέρω, νομίζω πώς ήθελα και για τὸ γήρας, όπως για τὸν κληρο, για τὴν δικαιοσύνη, για τὸν στρατό, μία λειτουργική στολή. Μπορεί νά ήνε παράξενο δε, τι λέω. Ἡ φύσις όμως μου φαίνεται πώς συμφωνεί μαζί μου. Πρέπει νά ήνε κανένας τυφλός, για νά μή βλέπη τὴν ωραία στολή πού δίνει ή φύσις στὰ γεράματα. Ἡ φύσις πού παίζει με τὰ κειάτα, και πού ξαντλεϊ όλα της τὰ τεχνάσματα, σαν σοφή μοδίστα, για νά ντύση τὰ πλάσματά της και μοιράζει τὰ μαλλιά τὰ ξανθὰ και τὰ καστανά και τὰ μαύρα και τὰ χρυσά και τὰ κόκκινα, δέν έχει παρά ένα χρώμα μονάχα, τὸ ἀγνότερό της χρώμα, για τὰ κεφάλια τῶν γερόντων. Είνε τὸ λειτουργικό κάλυμα πού δίνει στους ιερείς της. Οἱ γέροι τού παλαιού καιρού φαίνεται νά καταλάβαιναν καλλιτέρα αὐτὴ τὴ φιλοσοφία. Γι' αὐτὸ είχαν κάποια περιφρόνησι στὸν συρμό. Και δέν ξέρω πώς, μα ἰδέα μου έχει καρφωθεί πώς οἱ γέροι, πού γνώρισα στὰ μικρά μου χρόνια, φοροῦσαν μιὰ ἰδιαίτερη στολή. Τώρα καταλαβαίνω πώς δέν φοροῦσαν. Τὸ βέβαιο είνε πώς δέν ήσαν ντυμένοι σαν τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους και πώς δέν ἄλλαζαν ἑξωτερικὸ κάθε λίγο. Εμοιαζαν με τὴς παλιῆς και ξεθωριασμένες φωτογραφίες και μου θυμίζαν πάντα τὰ παλιὰ και ἀγνωστα πρόσωπα πού ἔβλεπα ἀπάνω στους τοίχους, μέσα στὴς ἀρχαϊκῆς κορνίζες. Ἦσαν σαν σταματημένοι σε μιὰ ἐποχή, με μία ἀγάπη και μιὰ πίστι πρὸς τὸ παλιὸ ἔνδυμα. Και ήσαν σαν ἀντιπρόσωποι μιᾶς μακροσμένης ἐποχῆς, ξένοι μέσα σ' ένα ξένον κόσμο. Κι' αὐτὸ τοὺς ἔδινε μιὰ ἱερότητα ξεχωριστή. Ὁ συρμός περνοῦσε κοντά τους με σεβασμό, χωρίς νά τοὺς ἐγγίξη. Πώς μπορούσε νά παίζη μαζί τους; Και γι' αὐτὸ τὸ ἔνδυσμά τους ταίριαζε με τὴ φωνή τους, όπως ταίριαζε ή φωνή τους με τὰ κινήματα, όπως ταίριαζαν τὰ κινήματα με τὰ λόγια τους. Ὅλα ἁρμονισμένα σ' ἕναν αὐστηρό, ἱερατικὸ τόνο, όλα σαν μιὰ σφυσμένη ἀντανάκλασις και σὰ μιὰ σφυσμένη ἠχώ, φθασμένη ἀπὸ τὸ μυστήριο τῶν περασμένων.

Τώρα μου φαίνεται νάλλαζαν πολλά πράγματα. Οἱ γέροι μοιάζουν με όλους τοὺς ἄλλους

ἀνθρώπους. Ἡ φθορά φαίνεται νάφινη ἀπάνω τους τὰ θλιβερά της σημάδια χωρίς νάφινη τὸ μεγαλεῖο της. Τί περίεργα πράγματα. Ἐνα ἐρείπιο κ' ένα χάλασμα, μιὰ κολόνα τού Ὀλυμπίου κ' ἕνας ἀνεμόμυλος τού Ἀρδητού, καθετὶ πληγωμένο ἀπὸ τὸν χρόνο, καθετὶ πού μαραίνεται και πεθαίνει, ένα δένδρο χιλιόχρονο και ξεφυλισμένο κ' ένα λιγδίζωο τριαντάφυλλο, πού μαδάει στὴν ὄρα τού βασιλέματος, καθετὶ στὴ φύσι πού γέρνει πρὸς τὴ δύσι του, νά ήνε ὡραίο και συμπαθητικό, κι' ὁ ἀνθρωπος, ἕνας κόσμος τόσο πλούσιος, νά γίνεται ἀσχημος και θλιβερός στὸ βασίλειμά του. Περίεργα πράγματα. Και γι' αὐτὸ οἱ γέροι σήμερα, οἱ περισσότεροι γέροι, δέν μου φαίνονται πιά ἀξιοί νά δίνουν συμβουλές και νά λένε σοφὰ λόγια. Ὅταν τοὺς ἀπαντῶ, τοὺς μιλῶ φιλικὰ και γελαστά, τοὺς κτυπῶ κάποτε στὴν πλάτη και συχνὰ μοῦρχεται νά τοὺς περαζῶ για τὴς ἀδυναμίες τους και τὴς ἀτέλειές τους. Και ἀπορῶ συχνὰ ὁ ἴδιος με τὸν ἑαυτό μου και λέω μέσα μου: τάχα ἐγὼ ἄλλαξα για ἐκεῖνοι; Καλά, καλὰ δέν μπορῶ νά τὸ καταλάβω.

Κ' ἔπειτα τὰ χέρια τους. Ἄ! τὸ χέρι ἑνὸς γέρου, τὸ χέρι τού ἀναπαύεται ἀπὸ τὸν μεγάλον ἀγῶνα τού καλοῦ και τού κακοῦ... Είνε ένα ξεχωριστὸ πρᾶγμα, δέν μοιάζει με ὅλα τὰ ἄλλα χέρια. Λίγα πράγματα στὴ ζωὴ μου θυμοῦμαι νά μοῦχουν κάμει τόσο ξεχωριστὴ ἐντύπωσι και νά μοῦχουν μένει τόσο ζωηρὰ και τόσο παράξενα ἐντυπωμένα στὴ μνήμη μου, ἀπ' τὰ παιδικὰ μου χρόνια, σαν τὰ χέρια τῶν γερόντων. Τὸ χέρι! Τὸ χέρι είνε πάντα ένα μεγάλο πρᾶγμα. Ἐχει τὴ γλώσσα του και τὴ δύναμί του. Και όταν δουλεύη ταπεινὰ και όταν ἀπαλὰ χαϊδεύη και όταν σηκώνεται πρὸς τὸν οὐρανὸ και όταν φοβερίξη και όταν σφίγγη τὸ μαχαίρι και όταν ἀνακατεύεται μέσα στὰ λουλούδια και όταν ἡσυχάζη περήφανα και όταν ταράσσεται ἀνήσυχο, και όταν κἀνη τὸ καλὸ και όταν μαστορεύη τὸ κακὸ, πάντα και πάντα, και σαν θριαμβεύη περήφανα και σαν κρύβεται ντροπιασμένο, είνε μεγάλο πρᾶγμα τὸ χέρι. Καθένας βλέπει ξεχωριστὰ και με τὸν δικὸ του τρόπο. Στὰ δικά μου μάτια προστά, πάντα ένα χέρι στέκει ὑψωμένο, πίσω ἀπὸ τὴ φύσι και πίσω ἀπὸ τὴ ζωὴ. Τὸ χέρι ἑνὸς ἀνθρώπου και τὸ χέρι ἑνὸς Θεοῦ. Ἐνα χέρι φανταστικὸ ὑψώνεται προστά μου πίσω ἀπὸ τὴν ὁμίχλη τὴς ἱστορίας κ' ένα χέρι πίσω ἀπὸ τὰ ροδοσύννεφα τὴς ζωῆς. Στὰ ἔργα τὴς καταστροφῆς και στὰ ἔργα τὴς δημιουργίας ένα

χέρι πάντα. Πίσω ἀπὸ τὴς μεγάλης πολιτείας και πίσω ἀπὸ τὰ δακρυσμένα ἐρείπια ένα χέρι. Ἐνα χέρι κυβερνᾷ τὸν κόσμο και τὴ ζωὴ. Μα τὰ χέρια τῶν γερόντων μοῦκταναν πάντα μιὰ ξεχωριστὴ ἐντύπωσι. Τὰ χέρια αὐτὰ δέν ἐμοιαζαν με τὰλλα χέρια στὰ μικρά μου χρόνια. Ἐτσι μου φαίνότανε. Λευκὰ και τρεμουλιαστά, όταν τὰβλεπα νά κινῶνται προστά μου, θαροῦσα πώς κάποια ἱερουργία περνοῦσε προστά στὰ μάτια μου. Και θαροῦσα πώς τὰ χέρια αὐτὰ ήσαν σαν εἰδῶλα χειρῶν, σαν κάτι τι πού δέν ήτον για ὅλα τὰ κινήματα και για ὅλες τὴς πράξεις, πού είνε καταδικασμένα τὰ κοινὰ χέρια. Τὰ κινήματα τους ήσαν μόνο για νά εὐλογοῦν και μόνο για νά δεχθουν κάπου μακρῶ, ψηλὰ και μακρῶ, και μόνο για νά περνοῦν ἀπαλὰ ἐπάνω στὰ μέτωπα, σαν χὰδι και σαν εὐλογία. Και πάντα προστά τους κἀτι μ' ἔκανε νά σκύψω και νά τὰ φιλήσω, κ' ἔπειτα νά τὰ φέρω στὸ μέτωπό μου, με μιαν ἀνατριχίλα ἱερῆ. Τώρα δέν ξέρω. Τάχα ἐγὼ ἄλλαξα, συλλογίζομαι πολλές φορές, για ἄλλαζαν τὰ χέρια; Μα γιατί τάχα δέν μου κάνουν πιά τὴν ἴδια ἐντύπωσι; Γιατί τίποτε δέν με σπρώχνει νά σκύψω και νά τὰ φιλήσω και νά τὰ φέρω ὑστερα στὸ μέτωπό μου, με μιαν ἀνατριχίλα ἱερῆ; Ἴσως γιατί κι' αὐτὰ ἔπηραν κἀτι τι ἀπὸ τὴν ἀνησυχία και τὴν κίνησι τὴς βιαστικῆς και ἀνήσυχης ζωῆς. Ἐγιναν περισσότερο ἀνήσυχα και πῆραν κινήματα ἀταίριαστα με τὴν ἱερωσύνη τους. Δέν εὐλογοῦν πιά και δέν χαϊδεύουν με τὸ μεγαλεῖο τῶν παλαιῶν χειρῶν. Τώρα τὰ βλέπω νά κάνουν πολλά ἀσχημα κινήματα, νά ζητοῦν με ἀγωνία νά φθάσουν τὴ ζωηρότητα τὴς φωνῆς, πού βγαίνει νοθευμένη ἀπὸ τὰ ψευτικά δόντια, και νά ταίριαζον με τὴ ψευτιά τού ἐνδύματος και με τὴν ψευτιά τῶν μαλλιῶν, σε μιὰ ἁρμονία ψευτικῆ και ἀσχημῆ. Και ἀκόμα κἀτι χειρότερο, κἀτι πού τἀσχημίζει και τὰ μολύνει περισσότερο, τὰ εἶδα πολλές φορές — τί κρῶ πρᾶγμα ἀλήθεια! — τὰ εἶδα νά κινῶνται ἑρωτικά και νά γλυστοροῦν με μιὰ τρεμούλα — πόσο ἀσχημῆ! — ἐπάνω στὰ σώματα τῶν γυναικῶν. Και δέν ξέρω πώς, τὴ στιγμὴ αὐτῆ, μου ἐφαίνοντο σὰ φῆδια. Μα γιατί; Πρέπει τάχα ὁ ἥλιος τὴς ἀγάπης νά βασιλεύη πρὶν ἀπ' τὴ ζωὴ; Και πρέπει τάχα τὸ σκοτάδι τού τάφου νά κερδίξη τὴ ζωὴ μας πρὶν σβύση ἀκόμα ὀλοτελα; Θεέ μου! ποτέ. Και ἀφοῦ σβύσουν ὅλα, μιὰ ἀκίνα ἀγάπης ἕς μᾶς συνοδεύη ἀκόμα στὸ σιωπηλὸ ταξίδι και ἕς φυτρώνουν πάντα ἐπάνω ἀπὸ τὸ χῶμα, πού θὰ μᾶς σκε-

πᾶση, τὰ λουλούδια τῶν ὡραίων ἡμέρων. Ὅραϊα φωτίζει ή ἀγάπη τὰ μάτια και κάνει θεία τὰ βλέμματα, ἀκόμα και κάτω ἀπὸ τὰ χιόνια τῶν ἀσπρων μαλλιῶν. Μα πόσο είνε ὡραίο τὸ φῶς της, όταν δέν ἔχη τὴν ζεστὴν ἀντηλιάδα τού μεσημεριοῦ, μα τὰ χρυσόχλωμα λιγοθυμίσματα τού βασιλέματος Ἄ, ναί. Πρέπει κ' οἱ γέροι με τὰ χιονισμένα κεφάλια, κ' οἱ γέροι ἀκόμα πρέπει νάγαποῦν. Μα ή ἀγάπη τους πρέπει νά ήνε μία σοφὴ ἀγάπη, μία λατρεία και μία ἐνατένισις. Μία ἀγάπη πού ἀναβροῦζει ἀπ' τὴν πλούσια πηγὴ τὴς ἀναμνήσεως, για νά ξαναγυρίση, σ' ένα θανμάσιο κύκλο, πρὸς τὴν πρώτη τὴς πηγῆ, ἀνάμεσα ἀπὸ μιὰ ὡραία μορφή. Είνε ή ἀγάπη πού περνᾷ μακρῶ ἀπὸ τὴν ἀνησυχία και τὴν ταραχὴ τὴς δημιουργίας και κυλᾷ τὰ καθαρὰ νερά της ἐπάνω στὴν ἡσυχη κοίτη της, πρὸς τὴς ὁμορφίης τὴς αἰωνιότητος. Είνε ή ἀγάπη πού χαϊδεύει με τὰ σοφὰ βλέμματα και με τὰ σοφὰ βλέμματα φιλεῖ τὰ μέτωπα και τὰ χεῖλη, και ἀγκαλιάζει τὰ σχήματα, τὰ πλημμυρισμένα ἀπὸ τοὺς χυμούς τὴς νέας ζωῆς. Ἄλλοιμον! όμως. Εἶδα χέρια, τὰ ὁποῖα δέν ἐμοιαζαν καθόλου με τὰ χέρια τῶν ἀναμνήσεών μου, τὰ χέρια πού ἀγαποῦσα νά φιλῶ και νά τὰ φέρω στὸ μέτωπό μου, και μου φάνηκαν — γιατί τάχα; — τὰ γεροντικά χέρια, νά μοιάζουν με φῆδια, πού γλυστοροῦν μέσα σε τριαντάφυλλα.

Είνε περίεργο πρᾶγμα. Μα οἱ γέροι σήμερα, οἱ περισσότεροι γέροι μου κάνουν μιὰ θλιβερὴ ἐντύπωσι. Τοὺς λυποῦμαι χωρίς νά τοὺς θαυμάζω και χωρίς νά τοὺς λατρεύω. Τὰ γεράματα δέν μου φαίνονται πιά σαν ἕνας βαθμὸς ἀνώτερος τὴς ζωῆς, ἀλλὰ σαν ἕνα ξέπεσμα τὴς νεότητος. Σαν κἀτι τι πού παλεύει και ἀγωνίζεται νά βασταχθῆ στὴ ζωὴ, σαν κἀτι θλιμμένο και ἀπελπιστικό, πού ένα ἄεσμα δυνατὸ τὸ ξεέρνει σε κάποιαν ἄβυσσο. Και όταν κνιτάζω πίσω μου πρὸς τὰ παλαιὰ γεράματα, σπᾶζω τὸ κεφάλι μου νά καταλάβω πώς ή ἴδια ή φθορά, κάτω ἀπὸ τὸν ἴδιο νόμο, ἔχε κάποιο μεγαλεῖο και κάποια ὑπερηφάνεια και θυμίζε τόσο τὰ ἐρειπια, πού τὰ χρυσώνει και τἀνασταίνει σε καινούρια, δική τους ζωὴ, τὸ πέρασμα τού χρόνου... Μα λευκὴ ἐνθύμησις περνάει αὐτὴ τὴ στιγμὴ ἀπὸ τὴ φαντασία μου. Και κάθε ἄλλο σβύνει και χάνεται προστά μου. Τόσο τὸ πέρασμά της είνε περήφανα και βασιλικό. Ἐσὺ εἶσαι τάχα, παππού, — θυμάσαι ὅλοι

σ' ἔλεγαν παπποῦ καὶ καθέννας μας εἶχε τὸν παπποῦ τὸν δικό του — ἐσὺ εἶσαι, ποῦ με κάνεις νὰ συλλογιζώμαι ὄλ' αὐτὰ τὰ παράξενα πράγματα; Ναι καὶ τώρα ὅπως καὶ τότε, ὅταν περνᾷς μπροστά στὴν φαντασία μου, ὄλοι ἀνασηκώνονται τριγύρω καὶ σκύβουν καὶ σοῦ φιλοῦν τὸ χέρι κ' ἔπειτα φεύγουν ἕνας-ἕνας καὶ χάνονται ἀπὸ σεβασμὸ καὶ μένεις μοναχός σου καὶ βασιλεύεις μέσα στὴ σιωπῆ. Καὶ ὁ παλῆς μας σκύλος, ὁ καῦμένος ὁ Ἰμπραήμ, ἀνασηκώνεται ἀπ' τὴ θέσι του, με τᾶφθονα μακρυνά του μαλλιά καὶ κουνεῖ τὴν οὐρά του καὶ μ' ἕνα σιγανὸ βῆμα μετὰ τὸ κεφάλι του σκυμμένο, με τὰ μακρυνά του αὐτιά ποῦ ἀγγίζουν τὸ πάτωμα, σοῦ κάνει μιὰ μετάνοια καὶ περιμένει νὰ τοῦ χαϊδέψῃς τὸ μέτωπο, γιὰ νὰ σοῦ φιλήσῃ τὸ χέρι.

Θυμᾶσαι, πάντα τὴν ἴδια ὥρα, τὴν ὥρα τοῦ δειλινοῦ, ἐρχόσουν στὸ σπίτι μας. Ὅταν λέγαμε: ἡ ὥρα τοῦ παπποῦ, ἦτανε ὅαν νὰ λέγαμε: « ἡ ὥρα τοῦ βασιλέματος » καὶ ὅταν ἔλεγαμε: τὰ βασιλέματα, ἦτανε ὅαν νὰ λέγαμε: ἡ ὥρα τοῦ παπποῦ. Σὲ ξεχωρίζαμε μιὰ ὥρα μακρυνά κάτω ἀπὸ τὰ ψηλά πλατάνια τοῦ ἐξοχικοῦ δρόμου. Δὲν μπορούσε νὰ ἦνε ἄλλος. Ἦσουν ἐσὺ. Περιπαιτούσες σιγά-σιγά, ψηλὸς καὶ καμπουριαστὸς λιγάκι, μετὰ τὸ κεφάλι σκυμμένο πάντα, ἀκουμπισμένος στὸ ψηλὸ ποιμενικό σου ῥαβδί. Ἀργοῦσες πολὺ νὰ φθάσῃς στὸ σπίτι ἀπὸ τὴν ὥρα ποῦ σὲ ξεχωρίζαμε κάτω ἀπὸ τὰ ψηλά πλατάνια. Γιατὶ πάντα περιπαιτούσες σιγά — δὲν σοῦ ταίριαζε ἐσένα νὰ τρέχῃς καὶ νὰ βιάζεσαι — μετὰ κάθε καιρὸ, μετὰ τὴν βροχὴ καὶ μετὰ τὸν ἀνεμὸ, στὰ χιόνια καὶ στὸ λιοπίρι. Καὶ ὅταν ἐφθάνες στὸ σπίτι μας, τί γλύκα σκορποῦσες τριγύρω σου. Μιὰ γλύκα ὅαν εὐλογία. Τὰ μαλλιά σου ἦσαν ἄσπρα καὶ μακρυνά καὶ τὰ γένεια σοῦ ἔπεφταν ὅαν χιονάτα μπαμπάκια ἀπάνω στὸ κάτασπρο πονκάμισο σου. Καὶ τὰ ροῦχα σου δὲν ἔμοιαζαν μετὰ τὰ ροῦχα τῶν ἄλλων ἀνθρώπων. Ὁ ψηλὸς σου ἄσπρος λαιμοδέτης, τριγυρισμένος γύρω ἀπὸ τὸν ψηλὸ σου λαιμὸ, τὸ μακρὺ σου σκοτεινὸ ροῦχο, τὰ πλατεῖά σου ὑποδήματα, ποῦ πατοῦσαν στερεὰ στὴ γῆ, ὄλα μαζί ἦσαν διαφορετικὰ κ' ἔμοιαζες τόσο μετὰ τῆς παλαιῆς εἰκόνας, ποῦ εἶχαμε ἀπάνω στοὺς τοίχους.

Ἡ μητέρα μου ἔτρεχε τακτικά κάτω στὸ περιβόλι καὶ σοῦ φέρνε μιὰ φούχτα γιασεμιά. Θυμᾶσαι πὼς τὰγαποῦσες τὰ μικρὰ ἄσπρα λουλουδάκια. Ἀνοιγες τότε τὴ μεγάλη, τετράγωνη ταμπάκερα σου καὶ τᾶβαζες μέσα. Ὅλοι ἐπιτιμῶν τότε ταμπάκο. Μὰ τί ἄσχημα καὶ τί ἀκά-

θαρτα ποῦ τὸν δουφοῦσαν καὶ πὼς ἐφταιρνίζοντο δυνατά! Ἐσὺ μοσχοβολοῦσες πάντα. Ὅταν ἀνοιγες τὴν ταμπάκερα σου, μιὰ εὐωδία γιασεμιοῦ χυνότανε γύρω σου. Καὶ δὲν θυμοῦμαι νὰ σὲ ἴδω ποτὲ νὰ φτερνισθῆς, καὶ τὸ μεγάλο σου μεταξωτὸ μανδύλι δὲν ἔμοιαζε μετὰ τὰ μανδύλια τῶν ἄλλων γέρον, ποῦ δουφοῦσαν μετὰ ἄσχημους μορφασμοὺς τὸν ταμπάκο κ' ἐφτερνίζοντο κάθε δευτερόλεπτο.

**

Τάχα εἶσαι ξυπνητὸς ἀκόμα στὸ φῶς, γιὰ κοιμήθηκες τὸν ὕπνον τῶν μακαρίων; Δὲν μπορῶ νὰ τὸ φαντασθῶ καλά-καλά. Ἡ ζωὴ σου εἶχε φθάσει σ' ἕνα τέλειο βαθμὸ ἁρμονίας μετὰ τὴν αἰωνιότητα, ποῦ τὰ σύνορα τῆς ζωῆς καὶ τοῦ θανάτου ἦσαν γιὰ σένα ἕνα μονοπάτι στρωμένο μετὰ ῥοδόφυλλα.

Ἡ αἰωνιότης εἶχε ἀγγίσει τὸ μέτωπό σου μετὰ μιὰ σφραγιδα φωτός. Καὶ μιλοῦσες πάντα γιὰ τὰ πράγματα τὰ αἰώνια καὶ παντοεινὰ. Κάθε σου λόγος ἦτον ἀγνός καὶ καθαρὸς ὅαν τὸ παρθενικό χιόνι τῶν ψηλῶν κορυφῶν. Δὲν μιλοῦσες γιὰ ὄλα τὰ πράγματα ἐσὺ καὶ οὔτε μιλοῦσες γιὰ ὄλα τὰ πράγματα μπροστά σου. Ὅλοι οἱ ἴηχοι, οἱ μικροὶ καὶ οἱ ταπεινοί, ἐφαίνοντο πὼς δὲν ἐφθάναν σ' αὐτιά σου καὶ πὼς δὲν εἶχαν τὴ δύναμι νὰ δονήσουν τῆς χορδῆς τῆς ψυχῆς σου. Ἐμοιαζες τόσο ὅαν θεός.

Μὰ ἐκεῖνο, ποῦ θυμοῦμαι καλλίτερα ἀπ' ὄλα, γιατί ἦτον ἡ φορὰ ποῦ περισσότερο ἔμοιαζες σὰ θεός, ἦτον μιὰ ἡμέρα ἀγωνίας. Ἡ μητέρα μου θυμοῦμαι ἔσκηνε μετὰ τὰ δάκρυα στὰ μάτια γιατί σοῦ φίλησε τὸ χέρι καὶ σοῦ εἶπε: « Μοῦ χάρισες τὸ παιδί μου »... Θαρρῶ ἀκόμα πὼς εἶνε ἡ ὥρα αὐτὴ, πὼς κάτι τι βαρὺ μοῦ πλακώνει τὸ στήθος, πὼς δὲν μπορῶ νὰ νασάνω κ' ὕστερα πὼς λιγοθυμῶ μέσα σ' ἕνα μουρμουρητὸ ἀπὸ πνιγμένα κλάματα καὶ τρεμουλιαστὰ λόγια. Ἡ ὥρα τοῦ θανάτου μου σημαίνει. Εἶνε συννεφιά, συννεφιά ἔξω, συννεφιά μέσα στὸ δωμάτιο, συννεφιά παντοῦ, κ' ἕνα σύννεφο ἀκόμα ἔρχεται καὶ κάθεται ἀπάνω στὰ μάτια μου καὶ σιγοβρέχει. Τὸ καντῶλι τρεμοσβύνει καὶ ἀγωνίζεται νὰ πεθάνῃ. Ὅλο ψιχαλίζει, παράξενο! μέσα στὸ δωμάτιο! καὶ νοιώθω μεγάλες, ζεστὲς σταλαγματιές, ποῦ στάζουν στὸ μέτωπό μου. Θεέ μου! τί στενοχωρία εἶνε αὐτὴ. Θέλω νὰ φωνάξω καὶ δὲν μπορῶ. Θέλω νὰ κουνήσω τὰ μικρὰ μου χέρια, νὰ βγάλω ἕνα βάρος ἀπ' τὸ στήθος μου καὶ τὰ χέρια μου εἶνε μολύβι. Τί εἶνε αὐτό; Ὅνειρεύομαι τάχα ἢ πεθαίνω;...

Δὲν ὄνειρευόμουν, ὄχι, ξεψυχοῦσα σ' ἀληθινά. Καὶ μπήκες τότε στὸ δωμάτιο. Ἦσουν γιατρός, μὰ πὼς μισοῦσες καὶ περιφρονοῦσες τοὺς γιατροὺς καὶ τὰ φάρμακά τους. Εἶχαμε τότε ἕνα γιατρὸ στὸ σπίτι, ποῦ ὄλο ξερόβηχε κ' ἔκλεινε ὄλα τὰ παράθυρα τριγύρω του καὶ ἦταν πάντα κουνουλωμένος μέσα σὲ παλὰ μετὰ βάτες καὶ ὄλο ἔγραφε γιατρικά ἄσχημα καὶ συχαμερά. Ὅταν τὸν ἔβλεπες, θυμοῦμαι, ἄλλαζες δρόμο, ἀπόφευγες νὰ τοῦ μιλήσῃς κ' αὐτὸς σ' ἐκτύπαζε μετὰ περιφρόνησι καὶ φοβερὰ χαμόγελα. Φαίνεται πὼς ἡ τέχνη ἢ δική σου δὲν ἔμοιαζε μετὰ τὴ δική του. Ἀργότερα ἔμαθα πὼς τὰ δικὰ σου τὰ γιατρικά ἦσαν ἀδῶα καὶ ὠραία καὶ μοσχοβολοῦσαν, πὼς ἐγιάτρευες μετὰ τὸν ἀέρα, μετὰ τὸ νερὸ, μετὰ τὸ φῶς, μετὰ τὰνθόνερα καὶ τὰ ῥοδόσταμα καὶ μετὰ τὰ γλυκὰ λόγια. Μὰ στὰ σοβαρὰ πράγματα δὲν ἦσουν ἐσὺ, ἦταν ὁ ἄλλος ὁ γιατρός, μετὰ τὰ κλειστὰ παράθυρα, μετὰ τὰ καυτήρια, μετὰ τὸ ἄσχημα γιατρικά. Ὅτι ν' ἦλθε ὄμως ἡ ὥρα ποῦ ξεψυχοῦσα κ' ἄκουσες τὰναφυλλητὰ τῆς μητέρας μου, μοῦ εἶπαν πὼς, χωρίς κανέναν νὰ σοῦ μιλήσῃ, ὤρησες μέσα στὴν κάμαρά μου, πὼς ἀνοιξες ὄλοτρόγυρα τὰ παράθυρα, ἔβγαλες ἔξω ὄλον τὸν κόσμον, ποῦ περιέμενε νὰ βγῆ ἡ μικρούλα μου ψυχὴ ἀπὸ τὰ χεῖλια, πὼς μετὰ πῆρες στὰ χέρια σου καὶ μ' ἔφερες κοντὰ στὸ παράθυρο, ἀπάνω ἀπὸ τὸν κῆπο. Δὲν ἐννοίωσα τίποτε ἀπὸ ὄλα αὐτὰ. Θυμοῦμαι μόνο πὼς ἀνοίξα ὕστερα τὰ μάτια μου στὸ κρεβάτι καὶ πὼς δὲν ἦτον πιά συννεφιά, οὔτε μέσα οὔτε ἔξω, πὼς δὲν ψιχαλίζει πιά, πὼς τὸ μεγάλο βάρος εἶχε φύγει ἀπὸ τὸ στήθος μου καὶ πὼς ὁ ἀέρας ἦτον ἑλαφρὸς καὶ φωτεινός. Ἐνοιώθα μόνο τῆς μυρωδιῆς ἀπὸ τῆς βιολέτες, ποῦ ἀνέβαιναν ἀπὸ τὸ περιβόλι καὶ

ἔβλεπα μόνο μπροστά μου τὸ λευκὸ σου πρόσωπο καὶ τὴν μητέρα μου γονατιστὴ ποῦ σοῦ φιλοῦσε τὰ χέρια. Ποτὲ δὲν ἔμοιαζες λιγότερο ὅαν ἀνθρώπος!

**

Ναι, ἔμοιαζες τόσο πάντα σὰ Θεός. Ἡ αἰωνιότης εἶχε φιλήσει τὸ μέτωπό σου. Ποτὲ δὲν ἐσυλλογίσθηκα, πὼς τὰ μαλλιά σου ἦσαν μιὰ φορὰ κ' ἕνα καιρὸ μαῦρα ὅαν τὰ δικὰ μου. Καὶ τὸ ἀργὸ σου βῆμα ποτὲ δὲν μαρτυροῦσε στὰ μάτια μου ἀδυναμία ἢ κοίρασι. Καὶ ἡ φωνὴ σου, ἡ σβυσμένη καὶ ἀδύνατη, ποτὲ δὲν μοῦ φάνηκε πὼς ἔβγαινε ἀπὸ μιὰ σπασμένη χορδὴ. Καὶ οἱ ἔντιδες ποῦ ἀυλάκωναν τὸ μέτωπό σου δὲν μοῦ μίλησαν ποτὲ γιὰ τὴ φθορὰ καὶ τὴν καταστροφὴ. Τόσον ὄλα ἦσαν ἁρμονισμένα σ' ἕνα τόνο τελειότητας. Καὶ ἦσουν ὄλος ὅαν ἕνας ὕμνος στὰ γεράματα, τὰ γεράματα ὑψωμένα ὑπερήφανα ἀντίκρυ στὰ νεῖατα, ὄχι ὅαν φθορὰ καὶ ὅαν καταστροφὴ, ἀλλὰ ὅαν ἕνας βαθμὸς τελειότητος καὶ μιὰ μορφὴ τῆς παγκόσμιας ὁμορφιάς. Ἐμοιαζες τόσο ὅαν Θεός...

Ἦσαν ἐκεῖνα τὰ χρόνια, θυμᾶσαι, ποῦ εἶχα μιὰ ξεχωριστὴ ἀγάπη στοὺς γέροντες. Δὲν ξέρω ἂν τὴν ἔχω ἀκόμα. Θαρρῶ ὄμως πὼς μετὰ τὸν καιρὸ ἡ ἀγάπη μου αὐτὴ ἄρχισε νὰ ξεθυμαίνῃ καὶ νὰ λιγοστεύῃ. Ποιὸς ξέρει τὸ γιατί! Ἴσως ἄλλαξα ἐγὼ, ἴσως ἄλλαξαν τὰ γεράματα. Ἡ ἀλήθεια εἶνε πὼς καὶ οἱ τελευταῖοι θεοὶ ἄρχισαν νὰ φεύγουν ἀπ' τὸν κόσμον. Οἱ πρώτες λευκὲς τρίχες εἶνε καιρὸς τώρα ποῦ σκεπάζουν τὸ μέτωπό μου καὶ ὄμως καμμιὰ ἀκτίνα θεόετος δὲν ἐπέρασε ἀκόμα στὴν ψυχὴ μου. Τὰ ἄσχημα ἐρείπια πληθαίνουν γύρω μου κ' ἐγὼ τὰ πληθαίνω.

ΠΑΥΛΟΣ ΝΙΡΒΑΝΑΣ

ΟΙ ΨΑΡΑΔΕΣ

ΑΣΦΑΛΗΣ ΚΑΙ ΟΡΠΙΣ

Ἡ φτώχεια τέχνη ἐργάζεται, Διόφαντέ μου φίλε,
 Ἡ φτώχεια νὰ δουλεύουμε μᾶς λέει, μᾶς δασκαλεύει,
 Οὔτε π' ἀφίνου ἢ πολλές, ἢ ἀσπλαγνες φροντίδες
 Ἀξέγνοιαστα νὰ κοιμηθῶν ἄνθρωπους δουλεντάδες.
 Μόλις τῆ νύκτα ὀλίγο τι τὰ μάτια τους ἂν κλείσων,
 Καὶ παρενθὺς τὸν ὕπνο τους τὸν κόφτουν ἢ φροντίδες.
 Μαζῆ μὰ μέρα κάθονταν δυὸ γέροντες ψαράδες
 Σὲ μὰ καλύβα τους πλεκτὴ ἀπὸ κλαδιὰ καὶ φύλλα,
 Κι' ἀπάνου εἰς φύκια ὀλόξερα μιλοῦσαν ξαπλωμένοι.
 Κοντὰ τους ἦτο κατὰ γῆς ἀγκίστρια καὶ καλάμια,
 Καὶ τὰ καλάμια πό' πλεξαν τὰ ἴδια τους τὰ χέρια,
 Καὶ ἢ ὄρμικες, καὶ δόλωμα στὰ φύκια σκεπασμένο,
 Καὶ ψαροκάλαθα πολλὰ μὲ βοῦρλα καμωμένα.
 Ἐκεῖ κοντὰ τους ἦτανε σὲ ξύλα σιελιασμένη
 Μὲ δυὸ κουπιὰ μὰ γέρικη σκελεθρωμένη βάρκα,
 Κι' ἀπάνου στὰ κεφάλια τους τὰ ροῦχα τους κρεμόνταν.
 Αὐτὰ τανε τὰ πλούτη τους, αὐτὰ τους καὶ τὰ κόπια.
 Καὶ μήτε θύρα νὰ σφαλῆ, μήτε σκυλι φυλάγει.
 Ὅλα θωροῦν τα περιτὰ, τοὺς φύλαγεν ἢ φτώχεια.
 Μήτε κανένα γέιτονα εἶχαν ἐκεῖ κοντὰ τους,
 Μόνον ἢ θάλασσα γλυκὰ φιλοῦσε τὴν καλύβα
 Δὲν εἶχε φθάση οὔτε κἂν στὴ μισοσιὰ τοῦ δρόμου
 Τοῦ φεγγαριῦ τ' ὀλάργυρο καὶ φτερωτὸ ἀμάξι
 Ποῦ τοὺς ἐξέπτησ' ἢ δουλειὰ τοὺς φίλους μας ψαράδες.
 Τὸν ὕπνο τότες ἔδιωξαν ὄχ τὰ φυλλόμματά τους
 Κ' οἱ λογισμοὶ τοὺς ἔβαλαν ἔς τὸ στόμα τέτοια λόγια.

ΑΣΦΑΛΗΣ

Ψέμματα λέγονν, φίλε μου, ὅσοι τὲς νύκτες λέγονν
 Ὅτι μικραίνουνε πολὺ τώρα τὸ καλοκαῖρι
 Ὅντας ὁ Δίας ὁ Θεὸς τὲς μέρες μεγαλώνῃ.
 Χιλιάδες εἶδα ὄνειρα προτοῦ νὰ ξημερώσῃ.
 Γελάστηκα, τί ἔγεινε; ὦ, τί μεγάλες νύκτες!

ΟΡΠΙΣ

Ἀσφάλη, τί κατηγορεῖς τ' ἀθῶο καλοκαῖρι;
 Γιατὶ ὁ καιρὸς δὲν ἄλλαξεν ὀλίγελα τὸν δρόμο,
 Παρὰ ἢ φροντίδα ἔρχεται καὶ κόφτει σου τὸν ὕπνο,
 Καὶ κάνει νὰ σοῦ φαίνεται τόσο μεγάλη ἢ νύκτα.

ΑΣΦΑΛΗΣ

Ἐμαδες, πές μου, νὰ ξηγᾶς ὄνειρατα ποτέ σου;
 Ἀπόψε εἶδα ὄνειρο καλὸ, καὶ δὲν μὲ ἀρέσει
 Νὰ μὴ καὶ σὸ ἀπὸ αὐτὸ πάρῃς τὸ μερικὸ σου.
 Καθὼς, φίλε, μοιράζουμε πάντα τὸ ψάρεμά μας
 Ἐτσι καὶ τὰ ὄνειρατα πρέπει νὰ μοιραστοῦμε.
 Μυαλὸ κανεῖς ὡσὸν εἰς καλλίτερο δὲν ἔχει
 Ὅποιος τὸν νοῦ ἔχει δάσκαλο, αὐτὸς καὶ ὄνειροκρίτης
 Εἶνε ὁ πλεῖο καλλίτερος. Σαλλοῦς εἶνε καὶ σκόλη,
 Καὶ τί νὰ κάμῃ καὶ κανεῖς στὰ φύλλα ξαπλωμένος
 Κοντὰ στὸ κύμα τώρα δὲ καὶ μήτε νὰ κοιμᾶται;

ΟΡΠΙΣ

Πές μου λοιπὸν τί ὄνειρο εἶδες αὐτῆ τῆ νύκτα;

ΑΣΦΑΛΗΣ

Ὅχ τοὺς πολλοὺς τῆς θάλασσας τοὺς κόπους κουρασμένους
 Ἀργὰ χιτὲς ἐκοιμήθηκα χωρὶς πολὺ νὰ φάγω,
 Γιατὶ φυλάγουμε κ' οἱ δυὸ, θυμᾶσαι, τὴν κοιλιά μας.
 Εἶδα σὶν ὕπνο μου λοιπὸν ἀπάνου σὲ μὴ πέτρα
 Πῶς κάδομονν προσμένοντας τὰ ψάρια, κ' ἐκοννοῦσα
 Μὲ τὸ μακρὸν καλάμι μου τὸν δόλο μου τὸν πλάνο,
 Κι' ἐνὰ παχὺ ἐποίμπησε σὶν ὕπνο τῆς ἢ σκύλα
 Καρβέλια ὄνειρεύεται, κ' ἐγὼ βλεπα τὰ ψάρια.
 Μ' αὐτὸ σι' ἀγκίστρι πιάστηκε καὶ ἔρρεγε τὸ αἷμα
 Κι' ὄχ τὸ πολὺ τὸ τράβιγμα λίγυς τὸ καλάμι.
 Τὰ χέρια τὸτ' ἐτέντωσα κ' ἤῤα πολὺν ἀγῶνα
 ὡς ποῦ νὰ βγάλω, φίλε μου, τέτοιο μεγάλο ψάρι
 Μὲ τόσο μικρὸ οἶδερο καὶ τιποτένο ἀγκίστρι.
 Ὑστερα λίγο ἐτράβιξα ν' ἀκούσῃ τὴν πληγὴν του.
 Κι' ἀποῦ λοιπὸν τὸ τράβιξα, τ' ἀπόλυσα λιγάκι,
 Κι' ὡς εἶδα πῶς δὲν ἔφευγε, ξανατεντώνω πάλι
 Κ' εἶσι, ποῦ λές, ἐτέλειωσεν ὁ πόλεμος ἐκεῖνος,

Και βγάνω έξω, τί χαρά! δλόχροσο ένα ψάρι.
 Άλλά και πάλι μ' έπιασε τρομάρα μήπως ήτο
 Τοῦ Ποσειδώνος τὸ καλὸ κι ἀγαπημένο ψάρι,
 Ἡ μήπως ήτο στόλιμα τῆς γλαύκης Ἀμφιπότῆς.
 Τὸ πάνω κι ἔβγαλα σιγὰ τ' ἀγκίστρι μέσαθὲ του
 Μὴν ἔβγη ἀπὸ τὸ στόμα του τοῦ χρυσαφιοῦ κομματι.
 Κ' ὄστερις ἐξεθάρεψα και σιῆ στεριά τὸ ρίχνω,
 Κι' ὠρμιστήκα σιῆ θάλασσα νὰ μὴ ξαναπατήσω,
 Παρὶ νὰ μένω σιῆ στεριά νὰ ζῶ σὰν βασιλέας.
 Ἀντὰ μ' ἐξύπνισαν μὰ σὺ, γιὰ σκέψου το κομματι,
 Γιατὶ τὸν δοκο πῶκαμα πολὺ τώρα φοβοῦμαι.

ΟΡΠΙΣ

Και τί φοβάσαι; Οὔτε κἄν ὠρμιστήκες ποτέσ σου,
 Οὔτ' εὖρες ψάρι δλόχροσο, ὡς εἶδες 'ς τὸνειρό σου.
 Ἀσφάλῃ μου, τὰ ὄνειρα εἶν ὄλα ψεματοῦρες,
 Κι' ἂν θέλῃς νάβρῃς γύρω ἐδῶ, χωρὶς νὰ ροχαλιάζῃς
 Ὅσοε δ' ὕπνοσ σέ ὄκαιε χορταστικέσ ὄρπιδεσ,
 Νὰ πιάσῃς κύνταξε κανέν ἀληθινὸ ψαράκι
 Μήπως πεθάνῃς, φίλε μου, ὄχ τὴν πολλή σου πείνα,
 Μὲ ὄλα αὐτὰ τὰ ὄμορφα κι δλόχροσα ὄνειρά σου.

Γ. ΜΑΥΡΟΓΙΑΝΝΗΣ

Κοράλλιο

ΤΟ ΚΟΡΑΛΛΙΟΝ

Τί εἶνε τὸ κοράλλιον;

Ἐὰν ποτὲ προβάλετε τοιαύτην ἐρώτησιν, θὰ ἐκπλαγῆτε βεβαίως διὰ τὴν ποικιλίαν τῶν ἀπαντήσεων τὰς ὁποίας θὰ προκαλέσῃ.

Οἱ μὲν στωϊκῶς τὰ ἐπίγεια παρερχόμενοι, χωρὶς ποτε νὰ θίψωσι περὶ αὐτοὺς βλέμμα περιεργίας, πιθανὸν νὰ σᾶς πληροφορήσουν ὅτι εἶνε ἀπλοῦστατα πέτρα.

Ἄλλοι, κατὰ συνήθειαν ἐκ τῆς ἀρχαιότητος τὰς γνώσεις ἀντιλοῦντες και αἰσθανόμενοι ἀπειρίδιστον ἐμπιστοσύνην εἰς τὰς δοξασίας αὐτῆς, θὰ σᾶς ἀπαγγείλουν μετὰ στόμφου τὸ ἐκ τῶν Ὀρφικῶν:

*Χλωρὴ γὰρ βοτάνη πρῶτον φύει· οὐδ' ἐνὶ γαίῃ
 ἦν γε φυτῶν ἴσμεν στερεάν τροφόν· ἀλλ' ἐνὶ πόντρῳ
 ἀτρυγέτω ἕνα φύκι· ἕνα βροῦα γίγνεται ἔλαφρά.*

Ἐὰν ὁμως εἰσθε ὑπὲρ τῶν δημοψηφισμάτων, παρὰ τῶν πλείστων θὰ λάβετε τὴν διαβεβαίωσιν και ταχέως θὰ πεισθῆτε, ὅτι τὸ κοράλλιον εἶνε ζωόφυτον· ἡ γνώμη αὕτη ἄλλως τε συμβιβάζεται πρὸς τὸ ἑλληνικὸν πνεῦμα, τὸ ὁποῖον λίαν εὐκόλως ἐνεκοιλώθη και ἐσωτηματοποίησε τὰς ἀνατολικὰς μυθολογικὰς συλλήψεις, δημιουργήσαν και ἐνστερνισθὲν τὰς σειρήνας, τοὺς ἱπποκενταύρους και τὰς χμαιράς.

Εἶνε βεβαίως ἐκτὸς ἀμφιβολίας ὅτι αἱ φυσικαὶ ἐπιστήμαι, ἐν τῇ ταξινόμησει και ὀνοματολογίᾳ τῶν διφόρων μορφῶν τοῦ οργανικοῦ κόσμου, εὐρέθησαν πολλάκις ἐν ἀμηχανίᾳ πρὸ τῆς ἐν τῷ αὐτῷ ὄντι συνδρομῆς ἀνομοίων χαρακτηριστικῶν· ὁ τοιοῦτος ὁμως δισταγμὸς, προκειμένου περὶ κοραλλίου, δύναται πλέον νὰ ἀνήκῃ εἰς τὴν ἱστορίαν, σήμερον δὲ μετὰ πεποιδήσεως και δι' ἐπιχειρημάτων ἀπῶν τοῖς πᾶσιν, ἡ ζωολογία διδάσκει ὅτι τὸ κοράλλιον εἶνε αὐτὸ τοῦτο ζῷον, κατέχον θέσιν ὠρισμένην ἐν τῷ ζωικῷ βασιλείῳ και τὸ ὁποῖον κατ' οὐδὲν ὑστερεῖ ἄλλων ὀργανισμῶν, ἀτελεστέρας ἴσως, διὰ τοὺς ὁποίους οὐδέποτε ἠμφισβητήθησαν τὰ δικαιώματα τῆς ζωικῆς πολιτογραφήσεως.

Τὸ κοράλλιον κατὰ τὴν πρώτην αὐτοῦ ἡλικίαν εἶνε μικρὸς λευκὸς σκώληξ ἐνὸς περίπου χιλιοστομέτρου μήκουσ, παχύτερος πρὸς τὴν οὐρὰν και λεπυνόμενος περὶ τὸ στόμα· ὁ σκώληξ οὗτος κολυμβῶ ἐλευθέρως, κινούμενος πάντοτε πρὸς τὰ ὀπίσω, μέχρις οὗ συναντήσῃ

κατάλληλον ἔρρισμα ἐπὶ τοῦ ὁποίου και προσκολλάται. Τὸ ἔρρισμα τοῦτο εἶνε συνήθως αἱ ἀνώτεραι μέροςαι τῶν κοιλωμάτων τῶν ἀπὸ τοῦ πηλοῦ τοῦ πυθμένουσ ἐξεχόντων ὑποβρυχίων βράχων, ἀπὸ τῶν ὁποίων κρέματα οὕτως εἰπεῖν ἔχων τὸ στόμα ἐστραμμένον πρὸς τὰ κάτω.

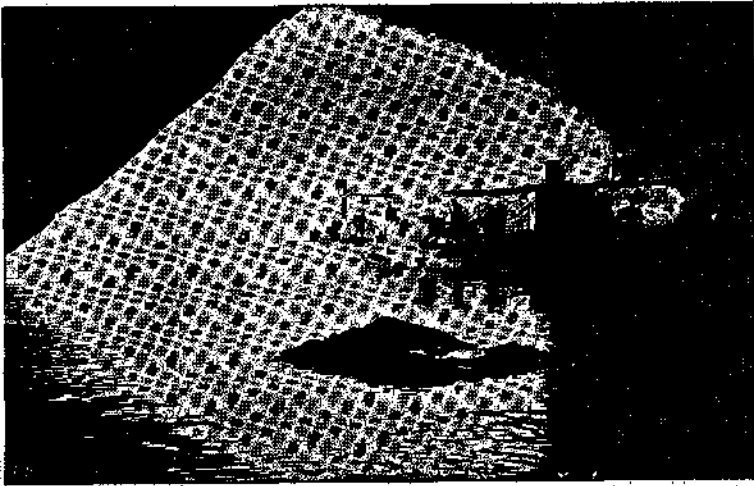
Ἀπὸ τῆς στιγμῆσ ταύτης ὁ σκώληξ ἀρχίζει νὰ ὑψίσταται τελείαν μεταμόρφωσιν· περὶ τὸ στόμα αὐτοῦ ἐκφύονται διτῶ κροσῶται κεραταὶ αἱ ὁποιαὶ δίδουν εἰς τὸ ζῷον τὴν μορφὴν ὀκαταπέδαλου ἀνθουσ καλουμένου πολυπόδοσ. Ἡδὴ παρὰ τὴν βάσιν αὐτοῦ τὸ ζῷάριον ἀρχεται ἐναποθέτον ἐρυθρὸν ἀσβεστολιθινῶν ἔκκριμα τὸ ὁποῖον βραδύτερον θὰ σχηματίσῃ τὸν σκελετόν του.

Τὸ κοράλλιον πολλαπλασιάζεται κατὰ δύο τρόπουσ, εἴτε δι' ὀφάρων παραγόντων σκώληκασ ὁμοίουσ πρὸς τὸν ἀνωτέρω περιγραφέντα, εἴτε διὰ τῆς ἐπὶ πλείστον κατωτέρων ὀργανισμῶν παρατηρουμένησ βλαστογονίας. Πλησίον τοῦ ἀρχικοῦ πολυπόδοσ ἀναπτύσσεται ἐν εἴδει παραφυάδοσ ἕτεροσ και παρ' αὐτῶν ἄλλοσ και οὕτω καθέξῃσ, σχηματιζομένησ τοιούτοτρόπουσ ὀλοκλήρου δενδροειδοῦσ ἀποικίασ· ἡ ἀποικία αὕτη ἔχει κοινήν κυκλοφορίαν και κοινὸν σκελετόν· ὁ κοινὸσ οὗτοσ σκελετόσ ὀλοκλήρου τῆσ ἀποικίασ, ὁ ἐκ τῆσ ἐκρίσεωσ τῶν πολυπόδοσ παραχθεῖσ, εἶνε ἡ γνώστη ἐρυθρὰ οὐσία, ἡ ἐν τῷ ἔμφορῳ φερομένη ὑπὸ τὸ ὄνομα κοράλλιον.

Ἡ ἀνάπτυξισ τῶν ἀποικιῶν τοῦ κοραλλίου εἶνε ὡσ φαίνεται λίαν βραδεία, δι' ὃ και ταχέως δύναται ἡ συνεχῆσ ἀλιεία νὰ ἐξαντλήσῃ τοὺσ κοραλλιοτρόφουσ πυθμένασ.

Ἄλλὰ ποῦ και πῶσ γίνεται ἡ ἀλιεία αὕτη; Κατὰ τοὺσ ἀρχαίουσ χρόνουσ τὸ κοράλλιον ἦτο γνωστόν, ἀλλ' οὐχὶ ἐξ ἀμέσοσ ἀλιείασ ὡσ φαίνεται· ἡ θάλασσα ἀποσπῶσα αὐτὸ ἐκ τοῦ βυθοῦ ἐξέβραζε τοῦτο ἐπὶ τῆσ ἀκτῆσ ὄπου και συνελέγετο μέσα εἰς τὴν ἄμμοσ. Βραδύτερον ἤροχισαν νὰ ἀλιεύωσι τὸ κοράλλιον ἀνὰ τὴν ἀνατολικὴν λεκάνην τῆσ Μεσογείου, καθὼσ και πρὸς νότον τοῦ ἰσθμοῦ τοῦ Σουέξ· αἱ μέθοδοι ὁμως τὰς ὁποίασ κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν μετεχειρίζοντο εἶνε σήμερον ἀγνωστοί.

Οἱ πρῶτοι, ὄσον ἀφορᾷ τὸ ζήτημα τοῦτο, περὶ τῶν ὁποίων ἔχομεν ἀσφαλῆ δεδομένο, εἶνε οἱ Ἰταλοί, οἱ ὁποιοὶ τὴν πρώτην ἡδὴ μ. Χ.

Η διά τήν άλιείαν τών κοραλλίων άποσταλείσα κανονιοφόρος Α εντός σπηλαιου του Μεγανησιου.

χιλιετηρίδα φαίνονται επιτυχώς επιδιδόμενοι εις την εξαγωγήν και εκμετάλλευσιν του προϊόντος τούτου ανά τα Ιταλικά παράλια και την Σαρδηνίαν· καιόπιν περί τό 1400 βλέπομεν αυτούς κατεχομένους εις τας θαλάσσας της βορείου Αφρικής, όπου επί μακρόν προεκάλεσαν τας γαλλικάς αντιζηλίας, αι οποιαι κατέληξαν βραδυτέρον εις την υπό των Γάλλων κατάληψιν της Αλγερίας και της Τύνιδος. Είνε πολυ παραδόξος ή σημασία ή οποια απεδόθη κατά τους χρόνους εκείνους εις την άλιείαν του κοραλλίου· ή ιστορία αυτής θα ήδύνατο πολλας λίαν ενδιαφερούσας σελίδας να πληρώση.

Αι μέθοδοι άλιείας τας οποιας σήμερα μεταχειρίζονται, ελάχιστα από της εποχής εκείνης μετεβλήθησαν.

Ελαφραί άκατοι (bilancelle) φέρουσι λατινιον ιστίον και εφωδιασμένοι δι' έργατου επί του πρυμναίου καταστρώματος, θυμουλκοῦσι, σύρουσαι επί του θαλασσίου βυθοῦ, ξύλινον σταυρόν καταλλήλως ερματισμένον εις τό μέσον· από των άκρων του σταυροῦ τούτου άρτάνται σχοινία φέροντα εις ίσας άποστάσεις θυσανους εκ συνεπτυγμένων δικτύων, τά οποια κατασκευάζονται εκ χαλαρώς συνεστραμμένου κανναβίνου κλώσματος.

Ο διευθύνων την εργασίαν, καθημένος εις την πρύμνην του πλοίου, κρατεί τό θυμουλκίον στερεώς επί του μηροῦ και παρακολουθεί πάσαν εκ της άνωμάλιας του πνιθμένου προερχομένην δόνησιν.

Μόλις τό μηχανήμα τούτο, ingegno ως καλοῦσιν αυτό οι Ιταλοί, συναντήση βράχον

παρουσιάζοντα κοιλώματα, σφηνούται εντός αυτών και ή λέμβος σταματά· στρέφεται τότε ό εργάτης εν φ ή ιστοφορία εξακολουθεί εντεινομένη μέχρις ου τό πλοίον φθάση κατακάθετον. Κατά την στιγμήν ταύτην πάντες εντεινουνσι τας προσπαθείας, ρυθμικώς κανονίζοντες τό βήμα υπό τον ήχον μονοτόνου συρίγματος, εν φ ό κυβερνήτης του πλοίου, παρακολουθών δια της παλάμης του σχοινίου την έντασιν, παρατηρεί μετά προσοχής τας αντιστοιχίας των σημείων της ψηφίας ίνα προσδιορίση

πρό της άνασπάσεως του μηχανήματος ακριβώς τό μέρος. Μόλις αισθανθή τό σχοινίον χαλαρούμενον και πριν ή τό μηχανήμα υπερπηδήση τον βράχον, δίδει τό πρόσταγμα: Μόλα! Ο σταυρός πίπτει και πάλιν ίνα εκ νέου σφηνωθή.

Ο χειρισμός ούτος επαναλαμβάνεται πολλάκις ώστε οι βραχίονες του μηχανήματος να αποξέσωσι καλώς τας παρειάς του κοιλώματος, εν φ τά αποσπώμενα τεμάχια του κοραλλίου εμπλέκονται εις τά δίκτυα. Όσον στερεώτερον σφηνωθή τό μηχανήμα και όσον ή άπόσπασις αυτού είνε δυσχερεστέρα, κατά τοσοῦτον ύπάρχουσι μεγαλειότεραι πιθανότητες επιτυχίας· δι' ό οι άλιεις μετά μεγάλης προθυμίας κύπτουν επί των στροφάλων του έργατου εις μηδέν τους κόπους αυτών λογίζοντες.

Όταν κριθή κατάλληλον, άνέλκεται τό μηχανήμα επί του πλοίου και προβαίνουσιν οι ναῦται εις τον καθαρισμόν των δικτύων συλλέγοντες μεταξυ των άλλων τό τυχόν εμπλακέν κοραλλιον.

Η εργασία αρχίζει πρό της ανατολής του ήλιου και εξακολουθεί άνευ της ελαχίστης διακοπής μέχρι της δύσεως· ό παρά τον εργάτην καθημένος κολοδύτης έχων παρ' αυτώ ύδαρ και διπυρίτην, εφοδιάζει τους στρέφοντας άνδρας εφ' όσον οῦτοι έχουσιν ανάγκην, οῦτοι δε τρώγουν εν φ εξακολουθοῦν να εργάζονται. Την εσπέραν μόνον άνάπτειται πυρ ίνα προχειρώς μαγειρευθῶσιν όλίγα μακαρόνια, τά οποια ως επί τό πολυ μετ' όλίγον χοιρείου λίπους και άλατος αποτελοῦσι την μόνην θερμήν

τροφήν των Ιταλών άλιέων. Εις την λιτότητα άλλας αυτών ταύτην οφείλουσιν ιδίως την κατά τας κρίσιμους εποχάς επικράτησιν αυτών.

Όσάκις τό μέρος είνε άγνωστον, ή άλιεία δυσκόλως δύναται εὐθὺς εξ αρχής να επιτύχη, πᾶς τις δε δύναται να εννοήση τούτο αναλογιζόμενος όπόσον δύσκολον είνε να αναγνωρίση τις τό ποιόν του θαλασσίου πνιθμένος εις βάθος εκατόν πολλακίς όργυιῶν και διη προκειμένου περι εκτάσεων τας οποιας ή ανθρώπινη φαντασία εθεώρησεν ως μέτρον του άπειρου. Ίνα επιτύχη τις λοιπόν, είνε ανάγκη μεγάλης επιμονής εν τη εργασία· πάσα απελπισία εν ταις έρευνας δύναται να ματαιώση την επιτυχίαν της επιχειρήσεως. Τό κοραλλιον, λέγουσιν οι Ιταλοί, είνε ως ό Παράκλητος· τό ζητεί τις πάντοτε και οὐδέποτε γνωρίζει ποτε θα τό εῦρη.

Όπότεν άνευρεθή νέον κοραλλιοτρόφον κοιτάσμα, τότε πλέον άρχεται ή εξαιρετική τέχνη των άλιέων· τά σημεία και αι αντιστοιχίαι δεόν να έχουν προσδιορισθή τελείως, ίνα ήπιεται ό σταυρός πάντοτε εις τό αυτό μέρος· εις τούτο δε τό ζήτημα οι Ιταλοί δεκνύουσι καταπλήσουσαν ικανότητα.

Τά εκ της άλιείας άμεσα κέρδη είνε συνήθως άνάλογα πρός τά εκ των λοιπών άλιευτικών επιχειρήσεων αποδιδόμενα· πολλάκις όμως ή τύχη είνεοει την υπομονήν, δέν ήτο δε σπάνιον άλλοτε, όποτε οι πνιθμένες της Μεσογειου ήσαν έτι άνεκμετάλλετοι, οι νέους βράχους ανακαλύπτοντες να αποκτήσωσι δια μιᾶς μικρόν τι κεφάλαιον. Ήάν όμως τά εκ της εξαγωγής της πρώτης ύλης άποφερόμενα είνε όπωσδήποτε μέτρια, δέν δυνάμεθα να εἴπωμεν τό αυτό προκειμένου περι της κατεργασίας του κοραλλίου· αυτή άπαιτεί προσωπικόν πολυάριθμον συντηρεί δε ικανοποιητικώς τας οικογενείας των αποδημούντων άλιέων.

Σήμερον, εξαντληθέντων σχεδόν των εν τη Μεσογειῳ γνωστών κοιτασμάτων, τά εν Ιταλία από αιώνων λειτουργούντα εργοστάσια καταγίνονται ως επί τό πολυ εις την κατεργασίαν του εξ Ιαπωνίας εξαγομένου κοραλλίου, εύρίσκουσι δε εις τούτο επικερδή άσχολίαν.

Η εν μεγάλῳ κατανάλωσις του κατεργασμένου προϊόντος γίνεται ιδίως εις Πολωνίαν, Περσίαν, Ινδίας και Αραβίαν κατά τρόπον σταθερόν, του σύρμου μη επιδρώντος έτι εις τας χώρας αυτας δια των ιδιοτρόπων αυτου μεταβολών. Μόνος ό λιμήν Βρενδισίου έξάγει δι' Ανατολήν κοραλλιον αξίας όκτακοσίων χιλιάδων φράγκων χρυσών περίπου ετησίως, άνά-

λογα δε οι λιμένες της Γενούης και Νεαπόλεως.

Όσον άφορᾷ την Ελλάδα, είνε γνωστόν ότι, από των αρχών του παρελθόντος αιώνος οι Ιταλοί του Torre del Greco, λίαν επιτυχώς εξήσκουν τό επάγγελμα αυτών παρα τας δυτικές ακτας της Ακαρνανίας και δι τας επιχειρήσεις αυτών εξηκολούθησαν λαθραίως και μετά την απελευθέρωσιν του Ελληνικού Βασιλείου. Οι άλιεις οῦτοι κατ' επέκτασιν προχωρούντες άνά

Ο Ιταλός άλιεύς Βικέντιος Πέπε.

την δυτικήν παραλίαν της Πελοποννήσου εφθασαν, ακολουθούντες τά νότια της γραμμής Κυθήρων, Κρήτης, Καρπάθου, Ρόδου, μέχρι του Καστέλλορριζου της Μικράς Ασίας, εῦρον δε άπάσας σχεδόν τας θαλάσσας ταύτας πλήρεις κοραλλίου.

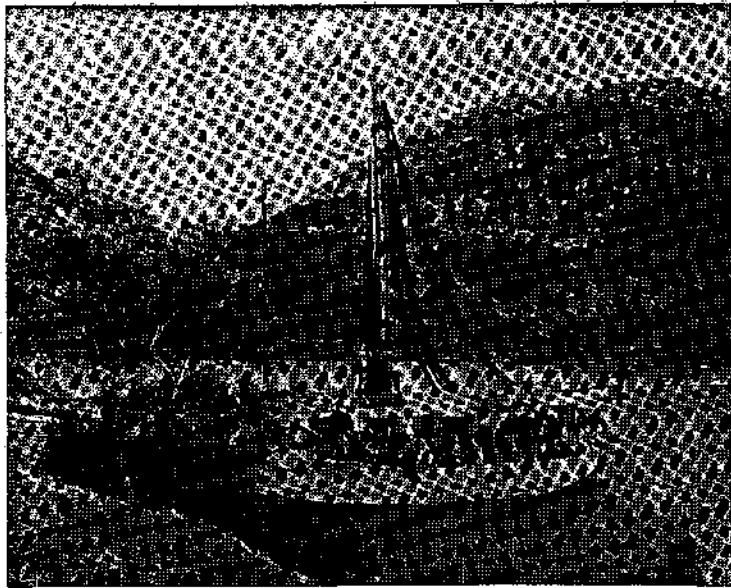
Κατά τό παρελθόν θερος, αποσταλέντες παρά της Κυβερνήσεως, εἶχομεν την εύτυχίαν να βεβαιώσωμεν τό άληθές των ανωτέρω δια τας μεταξυ Λευκάδος και Στερεάς νησίδας, όπόθεν δια των γενομένων έρευνών υπό των εξ Ιταλίας μετακληθέντων δύο πλοιαρίων, άνειλικύσθησαν εν διαστήματι τριών περίπου μηνών περί τά τετρακόσια χιλιόγραμμα κοραλλίου.

Τά μέρη ανά τά οποια ειργασθημεν έχουσιν ως επί τό πολυ εξαντληθή ένεκα της επί μακρόν διεσχθείσης εκεί άλιείας· εάν μόνον περι των μερών τούτων επρόκειτο, τό πράγμα δέν θα είχε βεβαίως μεγάλην σημασίαν, αυται όμως ακριβώς αι υπό των Ιταλών γενομένηι άκούσiai

ξερυνάει διὰ τῶν ὁποίων ἐξητά-
σθη ὁλόκληρος ἡ πρὸς Νότον
ὄριζουσα τὸ Αἰγαῖον γραμμὴ,
παρέχουσι ἡμῖν τὸ ἐνδόξιμον
ὅτι τοῦτο δέον νὰ ἔχη κοραλ-
λία εἰς πλείστα σημεῖα αὐτοῦ·
αἱ ἐν αὐτῷ νῆσοι εἶνε τελείως
ἄγνωστοί εἰς τοὺς Ἰταλοὺς ἁ-
λιεῖς τοῦ κοραλλίου, τὰ δὲ κοι-
τάσματα αὐτοῦ ἔχουσι μείνη ὠ-
ρισμένως ἀνέπαφα ἀφ' ἧς ἐπο-
χῆς ὁ Πλίσιος ἀνέφερεν ὅτι
τοῦτο ἠλίεον οἱ σύγχρονοὶ του
ἐν Ἐρυθρῇ τῆς Ἰωνίας. Τὸ
Αἰγαῖον ἄλλως τε εὐρίσκεται εἰς
τὸ αὐτὸ γεωγραφικὸν πλάτος
εἰς ὃ καὶ τὰ Ἀφρικανικὰ πα-
ράλια τῆς Τύνιδος καὶ Ἀλγε-
ρίας ὅπου μέχρι τῶν μέσων τοῦ
παραθρόντος αἰῶνος ὑπῆρχον οἱ
πλουσιώτεροι πυθμένες τῆς Με-
σογείου.

Ἐὰν αἱ ἑλληνικαὶ θάλασσαί εἶνε κοραλλιο-
τρόφοι, μεγάλαί ὑπάρχουσι πιθανότητες ὅτι
νέα καὶ προσοδοφόρος βιομηχανία δύναται νὰ
ἀνοίξη διὰ τοὺς ἀλιευτικούς ἡμῶν πληθυσμούς·
ἐὰν δὲ ἀναλογισθῶμεν τὰ σπουδαῖα πλεονεκτή-
ματα τὰ ὁποῖα αὕτη δύναται νὰ δημιουργήσῃ
διὰ τὸ Κράτος ἄτε παρέχουσα ναύτας ἀκίμους
καὶ τοὺς ὁποίους αἱ ἐργασίαι αὐτῶν δὲν ἀπο-
μακρύνουσι τῶν ἑλληνικῶν ὑδάτων, βλέπομεν
ὅπόσον συμφέρει νὰ βεβαιωθῇ ἡ ὑπαρξὶς κο-
ραλλιοτρόφων πυθμένων ἀνὰ τὰς ἡμετέρας θα-
λάσσας.

Πολλὰ ἐλέχθησαν περὶ τῆς ἐν λόγῳ ἀλιείας,
ὅτι, εἶνε δῆθεν ἐπίπονος καὶ ἐξαντλητικὴ· τὸ
τοιούτου ὅμως εἶνε σήμερον, καὶ δὴ διὰ τὸ εὐ-
κρατὸν τῆς Ἑλλάδος κλίμα, ὅπως ἀνακριβές.
Εἶνε βεβαίως ἀληθές ὅτι οἱ Γάλλοι δυσκόλως
ἠδύνατο νὰ εὗρωσι ναύτας διὰ τὰ κοραλλιακὰ
αὐτῶν πλοῖα, ἀλλὰ τοῦτο περὶ τὰ τέλη τοῦ
18ου αἰῶνος καὶ διὰ τὰ παράλια τῆς Ἀφρικῆς

Τὰ δύο ἀλιευτικὰ πλοῖα εἰς τὸν προάμωνα τοῦ Βλυχοῦ.

ὅπου οἱ πυρετοὶ καὶ αἱ τοπικαὶ κακουχίαι ἐλα-
χίστας παρεῖχον διὰ τοὺς ἀποδημοῦντας ἐλπίδας
ἐπιστροφῆς.

Ἡ ἀλιεία τοῦ κοραλλίου ἄλλως τε ἐλπίζομεν
ὅτι ἰδιαίτατα θὰ κινήσῃ τὴν προσοχὴν αὐτῶν
τούτων τῶν ἑλλήνων ἀλιέων· ἀπαιτοῦσα μι-
κρὰν σχετικῶς προκαταβολὴν χρημάτων, ἀσφα-
λῶς θὰ συντελέσῃ εἰς τὸ νὰ χειραφετήσῃ αὐ-
τοὺς ἀπὸ τῆς ἐπαχθοῦς τυραννίας τοῦ κεφαλαίου
ἢ ὁποῖα δυστυχῶς μετ' ἄλλων χειροτέρων ἀσφα-
λῶς κακῶν, μαστίζει σήμερον τὰς ναυτικὰς ἡμῶν
νῆσους. τῶν ὁποίων οἱ πληθυσμοὶ διὰ τῆς ἀμε-
θόδου ἀλιείας τῶν σπόγγων τείνουσιν εἰς ὀλέ-
θριον ἐκφυλισμόν. Ἄς ἐλπίζομεν ὅτι ἡ ὑγιὴς
καὶ προσοδοφόρος αὕτη ἐνασχόλησις θὰ ἐπανα-
φέρῃ παρ' αὐτοῖς τὸ πνεῦμα τῆς φειδοῦς καὶ
τῆς προνοίας, τὸ ὁποῖον ἀπὸ μακροῦ τελείως
ἀπέβαλον ἐπὶ θετικῇ ζημίᾳ πάντων καὶ αὐτῶν
ἀκόμη τῶν βασιζομένων εἰς τὰ ἐκ τῆς τοιαύτης
ἀπελπιστικῆς τῶν πραγμάτων καταστάσεως ἐφή-
μερα καὶ ἀπατηλὰ κέρδη.

Κ. Α. ΔΟΣΙΟΣ
Ἀνθυποπλοίαρχος Β. Ν.

ΒΡΑΔΕΙΑ

ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΟΥ WILLEMS KLOOS

Καθὼς μακρὰ στὸν χρυσογάλανο οὐρανὸ
ὠσὰν λουλουδι τὸ φεγγάρι ἀνθίζει
—σὰν λούλουδο μισάνοιχτο χωρὶς καρπὸ—
ποῦ τὰ γλωμὰ τὰ φύλλα του στὸ ἄπειρο σκορπίζει,

Ἔτσι στὸν πέπλο ἀνάμεσα, θαρρῶ, κάποια φερά
τὸ ὠμορφό σου πρόσωπον ἐφάνηκεν ἔμπροσ μου
καὶ ὕστερα ἐπέταξε καὶ σβύστηκεν ἀργά...
μακρὰ ἀπὸ τὰ μάτια μου, στὰ βάρη τ' ἄλλου κόσμου.

ὦ, σὲ ἀγαπῶ σὰν ὄνειρον ὠραῖο νυχτερινό,
ποῦ μοναχὰ γιὰ μιὰ στιγμή τὸν ὄπνο μας πλανᾷ
καὶ μόλις ἔλθῃ ἡ χαρὰν γὼ γοργοπετάει μακρὰ.

Καὶ σὰν τὴ ρόδινην ἀγούλα σ' ἀγαπῶ,
καὶ σ' ἀγαπῶ σὰν τὴν ἀγγὴν ἀστροφεγγιά...
σὰν κάθε πρᾶγμα ὠμορφο ποῦναι ἀφ' τῆ γῆ μακρὰ.

ΜΑΡΙΝΟΣ ΣΙΓΟΥΡΟΣ

ΑΛΦΟΝΣΟΥ ΔΩΔΕ

Η ΑΡΛΕΖΙΑΝΗ

Διήγημα.

Ἀπὸ τὴν ἐξοχικὴν μου κατοικίαν νὰ πάγω
εἰς τὸ κοντινὸ χωριό, ἔπρεπε νὰ περᾶσω
ἀπὸ ἓνα σπιτάκι κτισμένο κοντὰ 'ς τὸν δρόμο·
τὸ σπιτάκι αὐτὸ ἦτο ἀληθινὸ πρόβηγγιανὸ
σπίτι, μὲ τὰ κόκκινά του κεραμίδια, τ' ἀ-
κινόνιστα παράθυρά του, τὸν ἀνεμοδείκτην
ἐπάνω 'ς τὴν στέγην, τὸν μάκαρά διὰ τὸ ἀνέ-
βασμα τῶν μυλοπετρῶν, καὶ τὰ δεμάτια τοῦ
ξηροῦ χόρτου ποῦ φαίνονταν ἀπ' ἔξω.

Διατί αὐτὸ τὸ σπίτι μοῦ ἔκαμνε θλιβε-
ρὴν ἐντύπωσιν; Διατί ἡ κατάκλειστη ἐκείνη
θύρα μοῦ ἔσφιγγε τὴν καρδιά μου; Δὲν ἤμπο-
ροῦσα νὰ τὸ εἰπῶ, καὶ ὅμως αἶμα περνοῦσα
ἀπ' ἐκεῖ μ' ἔπιανε μελαγχολία. Ἄκρα σιωπῆ

ὀλόγουρα 'ς ἐκεῖνο τὸ σπιτάκι. Κανεὶς σκύλος
δὲν ἐγαύγιζε πρὶν ἀπὸ τὸν διαβάτην ποῦ
περνοῦσε. Ἀπὸ μέσα δὲν ἀκούονταν ἡ παρα-
μικρὴ φωνή· οὔτε κἀν τὸ κουδούνισμα μου-
λαριού... Ἄν δὲν ἦσαν τὰσπρα παραπετά-
σματα τῶν παραθύρων καὶ ὁ καπνὸς τῆς κα-
πνοδόχης ποῦ ἀνέβανεν ἐπάνω, τὸ σπιτάκι
ἐκεῖνο θὰ τὸ ἐνόμιζες ἀκατοίκητον...

Χθές, κατὰ τὸ μεσημέρι, ἐγύριζα εἰς τὸ χω-
ριὸ καὶ διὰ ν' ἀποφύγω τὸν ἥλιον, ἐπήγαυνα
τοῖχο - τοῖχο, εἰς τὸν ἴσκιον τῶν φτελιῶν. Εἰς
τὸν δρόμον, ἔμπροσ εἰς τὸ σπιτάκι, οἱ ὑψηρέται
ἐφόρτωναν, σιωπηλὰ, χορτάρι 'ς ἓνα ἀμάξι. Ἡ
θύρα εἶχε μείνει ἀνοικτή. Περνώντας ἔβριφα

μιά ματιά, και είδα εις τὸ βάθος τῆς αὐλῆς ν' ἀκουμβᾶ τοὺς ἀγκῶνας του ἐπάνω σὲ ἓνα μεγάλο πέργυνο τραπέζι και νὰ κρατῆ τὸ κεφάλι του μὲ τὰ χέρια του ἓνα κάτασπρον ὑψηλὸν γέρον μ' ἓνα πολὺ κοντὸ ἐπαινώφορον και καταξοχησμένο πανταλόνι. Ἐστάθηκα. Ἐνας ἀπὸ τοὺς ὑπηρέτας μου εἶπε: « Σώπα! εἶνε ὁ ἀφέντης!... Ἐτσι εἶνε ἀπὸ τότε ποὺ κατοιδανιατίσθηκε ὁ γυιὸς του.

Τὴν στιγμὴν ἐκείνην μία γυναῖκα κρατῶντας ἀπὸ τὸ χέρι ἓνα παιδί και οἱ δύο 'ς τὰ μαῦρα, ἔπερασαν ἀπὸ κοντὰ μας και ἐμβήκαν εἰς τὸ σπίτι.

Ὁ ὑπηρετής μου εἶπε: « Ἡ κυρά και τὸ ἀγοράκι γυροῦν ἀπὸ τὴν ἐκκλησία· πηγαίνουने κάθε μέρα ἀπὸ τότε ποὺ σκοτώθηκε τὸ παλληκάρι... Ἀχ, ἀφέντη, τί κακὸ ἦταν ἐκεῖνο!... Ὁ πατέρας φορεῖ ἀκόμα τὰ ρούχα τοῦ πεθαμένου· δὲν εἶνε δυνατὸ νὰ τοῦ τὰ βγάλουν... Ἐμπρός, ντέ, ψαρή!

Τὸ ἀμάξι ἐκινήθη νὰ φύγη. Ἐγὼ ἤθελα και καλὰ νὰ μάθω τί συνέβη· ἐζήτησα ἀπὸ τὸν ἀμαξᾶν νὰ μ' ἀφήσῃ νὰ καθίσω σιμὰ του. Και ἀκούσατε τί θλιβερὴ ἱστορία ἔμαθα.

**

« Τὸν ἔλεγον Γιάννη· ἦτανε λαμπρὸ παιδί, ὡς εἴκοσι χρόνια, φρόνιμο σάν κορίτσι, γερονδύναμο και ἀνοιχτόκαρδο. Ἦτανε ὡμορφος πολὺ, και αἱ γυναῖκες τὸν ἐκίτταζαν· αὐτὸς ὁμοια μιά μονάχα εἶχε 'ς τὴν καρδιά του, μιά μικροὺλα Ἀρλεζιανή, μὲ νταντέλες και κορδέλες, ποὺ τὴν εἶχεν ἀπαντήσει μιά φορὰ 'ς τὸν δρόμο πηγαίνοντας 'ς τὴν Ἀρλή. Ὡς τὸ σπίτι, δὲν τοὺς καλοᾶρεσε αὐτὸς ὁ ξρωτός. Τὸ κορίτσι τῶλεγον κάπως ἀνοικτὸ, και οἱ γονεῖς του δὲν ἦτανε συντοπίτες. Μὰ ὁ Γιάννης τὴν ἤθελε και καλὰ τὴν Ἀρλεζιανή του. Ἐλεγε: « Θὰ πεθάνω σάν δὲν μὸυ τὴν δώσουν. » Και κόντευε νὰ πεθάνῃ τὸ ἄμοιρο τὸ παιδί. Τότε πειὰ εἶδαν και ἀπόιδαν οἱ γονεῖς του και ἀποφάσισαν νὰ τοὺς στεφανάσουν τὸν Ἀλωνάρον.

« Τὸ λοιπὸν, μιά Κυριακὴ βράδυ, μὲς 'ς τὴν αὐλὴν, ἔτρωγον ὅλοι τους. Σωστὸ πανηγύρι. Ἡ ἀρραβωνιαστικία δὲν ἦταν ἐκεῖ, μὰ εἶχαν πιῆ εἴκοσι φορὲς 'ς τὴν υἰγιὰ της... Ἐξαφνα ἓνας ἀνθρωπος φαίνεται 'ς τὴν θύρα και μὲ φωτὴν τρεμουλιασθὴ ζητᾶει νὰ πῆ κάτι τοῦ Γεροστῆφανου· ὁ γέρος σηκώνεται και βγαίνει 'ς τὴν θύρα.

— Μπαρμπαστῆφανε, τοῦ λέγει, πῶς τὸ καταδέχεται νὰ παντρεύῃς τὸ παιδί σου μὲ μιά τι-

ποτένια ἐκεῖ ποὺ τὴν εἶχα δυὸ χρόνια ἀγαπητικιά μου. Αὐτὸ ποὺ λέγω σοῦ τὸ ἀποδείχνω νὰ τὰ διαβάσῃς της. Ὁ κύρης και ἡ μάννα της τὰ ξέρουν ὅλα, και μοῦ ὑποσχέθηκαν νὰ μοῦ τὴν δώσουν· μὰ ἀπὸ τότε ποὺ τὴν θέλει ὁ γυιὸς σου, γονεῖο και κόρη κάνουν πῶς δὲν μὲ ξέρουν. Μὰ γὼ θαρρῶ πῶς ὕστερα ἀπὸ ὅ,τι ἔγινε δὲν εἴμπορεῖ νὰ γένῃ ἀλλουνοῦ γυναῖκα.

— Καλὰ! εἶπεν ὁ γέρος, ἀφ' οὗ ἐκίτταζε τὰ γραμμῖματα· ἔλα νὰ πάρῃς ἓνα κρασάκι.

— Εὐχαριστῶ! εἶπ' ἐκεῖνος· ἔχω πειδὸ πολλὸ καὺμὸ παρα δῖφα. Και ἔφυγε.

Ὁ πατέρας ἐγύρισε 'ς τὸ τραπέζι ἡσυχος· κάθεται 'ς τὴν θέσι του, και τὸ δεῖπνο τελειώνει μὲ χαρὸς και μὲ γέλια...

Ἐκεῖνο τὸ βράδυ ὁ Γεροστῆφανος και ὁ Γιάννης ἐπῆγαν μονάχοι τοὺς 'ς τὰ χωράφια. Ἐμειναν πολλὴ ὥρα ἔξω... δὲν γύρισαν ἡ μάννα τοὺς ἀπάντεχε 'ς τὴν θύρα.

— Γυναῖκα, εἶπε ὁ πατέρας δεῖχνοντας τὸν υἰὸ, φίλησέ το γιατί εἶνε γιὰ λύπη τὸ βαρεῖομοιρο!...

**

Ὁ Γιάννης δὲν ἔκανε πλειὰ λόγῳ γιὰ τὴν Ἀρλεζιανὴ του. Μὰ τὴν ἀγαποῦσε πάντα και πλειὸ πολὺ ἀκόμα ἀπὸ τότε ποὺ τὴν εἶδε νὰ περπατῆ μὲ ἄλλον. Ἦταν ὁμοιος περήφανος και δὲν ἔλεγε τίποτε αὐτὸ τῶφραγε τὸ καθμένο τὸ παιδί! Κάποτε ἔμενε μερόνυχτα σὲ μίαν ἄκρη χωρὶς νὰ κινήθῃ. Ἄλλες φορὲς πάλι ἔπεφτε σάν λυσσασμένος 'ς τὴν δουλειὰ κ' ἔσκαβε σὲ μιά μέρα γιὰ δέκα μερομισιάρηδες. Τὸ βράδυ ἔπαιρνε τὸ δρόμο τῆς Ἀρλῆς και πῆγαινε... πῆγαινε... ὅσο ποὺ ἔβλεπε τὸ μικρὸ καμπαναριά. Ἰσα μ' ἐκεῖ, κ' ἔγυρναῖσε. Ποτὲ του δὲν πῆγε παραμπρός.

Οἱ γονεῖς του, βλέποντάς το ἔτσι λυπημένο και ἀπελπισμένο δὲν ἤξευραν τί νὰ κάνουν. Φοβοῦνταν κανένα κακὸ... ἓνα βράδυ, 'ς τὸ τραπέζι, ἡ μάννα του γύρισε και τὸν εἶδε μὲ μάτια δακρυσιμένα και τοῦ εἶπε.

— Ἀκουσέ με, Γιάννη, σάν τὴν θέλῃς κάλλι, σοῦ τὴ δίνωμε, παιδί μου.

Ὁ πατέρας κατακόκκινος ἀπὸ ντροπὴ ἔσκαψε τὸ κεφάλι του.

Ὁ Γιάννης εἶπε ὅχι μὲ τὸ κεφάλι κ' ἐβγήκε ἔξω.

Ἀπὸ κείνη τὴν ἡμέρα ἔγινε ἀλλοιώτικος· ἔκανε τὸν χαρούμενο νὰ μὴ λυποῦνται οἱ γονεῖς του· φάνηκε πάλι 'ς τὸ χορὸ τῆς κυριακῆς, 'ς τὸν καιρὸν, 'ς τῆς ἐκλογῆς...

Ὁ πατέρας ἔλεγε: Ἐγιναν τὸ παιδί μου. Ἡ μάννα φοβότανε ἀκόμα και τὸν ἐπρόσεχε τὸν γυιὸ της... Ὁ Γιάννης κοιμῶτανε μὲ τὸν μικρὸ του τὸν ἀδελφὸ 'ς τὴν ἴδια κάμαρα· ἡ κακομοῖρα ἡ γρηὰ ἔστρωσε τὸ κρεβάτι της 'ς τὴν πλαγινή. Μπορεῖ νὰ μὲ χρειασθοῦν τίποτε τὴ νύκτα τὰ παιδιὰ, ἔλεγε.

Ἦλθεν ἡ γιορτὴ τοῦ Ἀη-Λια. Στὰ μέρη μας ἐδῶ ὁ Ἀη-Λιάς εἶνε ὁ Ἅγιος ποῦ βλογαίει τ' ἀνδρόγυννα.

Μεγάλη χαρὰ 'ς τὸ σπίτι τοῦ Γεροστῆφανου ἔβγαλαν παλῆοι κροσὶ ἀπ' τὰ πιθαρία. Φωνῆς και κροκ. Ζήτησ' Ἀη-Λια! Νάβλεpes χορὸ μιά φορὰ! ὡς και τὸ μικρὸ χόρευε. Ὁ Γιάννης φαίνεστανε εὐχαριστημένος· ἐσήκωσε τὴ μάννα του νὰ χορεύῃ ἡ κακομοῖρα ἡ γρηὰ ἔκλαιε ἀπ' τὴν χαρὰ της.

Τὰ μεσανύχτα πῆγαν νὰ πλαγιάσουν. Εἶχαν δὰ κ' ἀνάγκη ἀπὸ ὕπνο. Μὰ ὁ Γιάννης δὲν κοιμήθηκε. Τὸ μικρὸ του τ' ἀδελφί εἶπε, ἀργότερα, πῶς ὅλη τὴ νύκτα ἔκλαιε: Ἀχ! ἦταν κατάκαρδα τυνημένος ὁ ἄμοιρος!

Τὴν ἄλλη μέρα, αὐγὴ-αὐγὴ, ἡ μάννα ἀκουσε κάποιον νὰ περνεῖ τρέχοντας ἀπ' τὴν κάμαρα της. Σάν νὰ κατάλαβε τί θὰ γίνῃ.

— Γιάννη! ἐσοῦ εἰσαι!

Ὁ Γιάννης μιλά... ἦτανε 'ς τὴ σκάλα πλειὰ. Ἡ μάννα τινάζεται ἀπάνω.

— Γιάννη, ποῦ πᾶς;

Ὁ Γιάννης ἀνερβαίνει 'ς τὴ σοφίτα· ἡ μάννα τὸν παίρνει τὸ κατόπι.

— Παιδί μου, γιὰ ὄνομα Θεοῦ!... ποῦ πᾶς; Ὁ Γιάννης κλεῖ τὴν πόρτα και τραβᾷ τὸν σῶρη.

— Γιάννη μου, παιδί μου, μίλα μου, νάχῃς τὴν εὐχή μου. Τί ἔβαλες 'ς τὸ νοῦ σου νὰ κάνῃς, παιδί μου;...

Ἦτανε ψαχτὰ μὲ τὰ γέρικα τρεμουλιαστὰ της χέρια γυροῦσε νάβῃρη τὸ μάνδαλο... Μὰ ἓνα παράθυρο ἀνοίγει ἔξαφνα, κ' ἓνα κορμὶ πέφτει πάνω 'ς τῆς πέτρες τῆς αὐλῆς.

Τῶγε πῆ τὸ κακόμοιρο τὸ παιδί τὴν ἀγαπῶ πολύ... και θὰ πεθάνω... Τὴ καρδιακὴ ὡς τόσο ποὺ εἶνε κ' ἡ καρδιά μας!

Ἐκεῖνο τὸ πρωτὸ ἀκουσαν ἀπ' τὸ χωριὸ φωνῆς 'ς τὸ σπίτι τοῦ Γεροστῆφανου μὰ δὲν ἤξευραν τί ἔτρεχε.

Τῆς φωνῆς αὐτῆς τῆς ἔβγαλεν ἡ μικρομάννα μπροστὰ 'ς τὴν πλάκα τῆς αὐλῆς, ποὺ ἦταν βρεγμένη μὲ δροσιὸ και μὲ αἷμα, μυρολογοῦσε γυμνὴ βαστώντας 'ς τὴν ἀγκυλιά της τὸ σκοτωμένο παιδί της...

... Κ

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ ΤΟΥ ΘΙΕΡΣΟΥ 1870-1873 *

Διπλωματικὸν Ταξίδι.

Τὴν Τρίτην 27 Σεπτεμβρίου 1870, πρωτὶ, μὲ καιρὸν θαυμάσιον, μόλις ψυχρόν, φθάνω εἰς τὴν Πετρούπολιν, ταξιδεύων χωρὶς νὰ σταματήσω νύκτα και ἡμέραν. Μόνον εἰς τὴν Βιέννην ἔμεινα ἐπὶ εἴκοσι ὥρας. Εἰς τὸν σταθμὸν βλέπω τὸν κ. δὲ Γαβριλάκ, ὁ δποιὸς μοῦ λέγει ὅτι ὁ πρίγκηψ Γορτσάκοφ εἶνε εἰς τὴν διάθεσίν μου, ἀν δὲν ἐμποδίζωμαι ἀπὸ τὴν κόπασιν τοῦ ταξιδιοῦ. Τοῦ ἀπήντησα ὅτι εἰς τὰς δύο θὰ ὑπάγω νὰ τὸν ἴδω εἰς τὸ Τσαρκὸς - Σέλο. Εἰς τὰς δύο ἡμῶν εἰς τοῦ πρίγκηπος Γορ-

* Ὑπὸ τὸν τίτλον τοῦτον ἐξεδόθη τελευταίως γαλλιστὶ ἀγκάδης τόμος περιλαμβάνων τὰς σημειώσεις, τὰς ὁποίας κατέλιπε ὁ Θιέρσος περὶ τῆς φεβρουᾶρ ετοχῆς τὴν ὁποῖαν διήλθε ἡ Γαλλία. Αἱ σελίδες τὰς ὁποίας δημοσιεύομεν, πληρεῖς ἐνδιαφέροντος, θ' ἀποτελέσω-ν ὡραῖον ἀνάγνωσμα διὰ τοὺς συνδρομητὰς τῶν Ἑλληνοφιλῶν.

Ὁ πρίγκηψ μοῦ εἶπε ὅτι κανένα δὲν θὰ ἐδέχετο, ὅτι ὁ Αὐτοκράτωρ ἦτο εἰς τὸ κυνήγι καὶ ὅτι διέδετε δι' ἐμὲ ὅλον τὸν καιρὸν.

Τότε ἤρχισα καὶ πάλιν νὰ ἐκδέτω τὰ διάφορα γεγονότα, ὅπως εἰς τὸ Λουδίνον καὶ εἰς τὴν Βιέννην, διὰ ν' ἀποδείξω ὅτι ἡ Γαλλία δὲν ἦτο ὑπαίτιος τοῦ πολέμου.

Μετὰ τὸ ζήτημα τῶν αὐτοφυῶν τοῦ πολέμου ἐδίξαμεν τὸ ζήτημα τὸ ὁποῖον ἀπασχολεῖ εἰς τὴν Ρωσσίαν ὅλον τὸν κόσμον: τὸ ζήτημα τῆς Δημοκρατίας. Ὁ πρίγκηψ Γορτσάκοφ, πνευματώδης καὶ ὑψηλόφρων ὡς ἀληθινὸς πολιτικὸς, ὁ ὁποῖος θέλει νὰ φαίνεται ἀπροκατάληπτος, μοῦ ὡμολόγησε ὅτι ἡ Δημοκρατία δὲν τοῦ ἐνέπνεε κανένα φόβον καὶ ὅτι ὑπάρχουν καὶ καλαὶ δημοκρατία.

«Ναί, τοῦ εἶπα, ἔχετε ὡς καλλίτερον φίλον μίαν δημοκρατίαν καὶ ἴσως μετ' ὀλίγον θὰ ἔχετε δύο τὸ εὐχομαι τοὐλάχιστον».

Μοῦ ἀπήντησε με χαμόγελο:

«Πολὺ θὰ τὸ ἐπιθυμοῦσα ἀλλ' ἐδῶ γίνεται λόγος ἂν ἡ Δημοκρατία εἰς τὴν Γαλλίαν εἶναι πολὺ σταθερὰ καὶ δὲν θὰ ἠμποροῦσατε νὰ βεβαιώσατε ὅτι θὰ διαρκῆσῃ πολὺ».

Εἶπα τότε εἰς τὸν πρίγκηπα ὅτι Κυβέρνησις αὐτὴ, γέννημα τῆς ἀνάγκης, δὲν ἦτο ἐπιγράτης ἐνὸς κόμματος, καὶ ὅτι ἂν δὲν ἦτο ἱκανοποιητικὴ δι' ὅλους, κανένα ὅμως δὲν ἀπήλυθε. Ἄλλως τε ἀπηριτίζετο κατὰ τὸ πλεῖστον ἀπὸ ἀνδρας φρονίμους καὶ μετριοπαθεῖς.

Ὁ πρίγκηψ μοῦ ἀπήντησεν ὅτι ἦτο πολὺ εὐχαριστημένος με τὰς πράξεις καὶ τοὺς λόγους τοῦ Ἰουλίου Φάβρ. Ἐν τούτοις ἐπανελάβε:

«Εἶνε δυνατόν διαπραγματεύσεις με τὴν Κυβέρνησιν αὐτὴν νὰ περιμένουν τίποτε σταθερόν; Πόσον καιρὸν θὰ διαρκῆσῃ;

— Ἡ Κυβέρνησις αὐτὴ εἶνε τιμία, ἀπήνησα, καὶ σὰς βεβαιῶναι ὅτι αἱ προσεχεῖς ἐκλογαὶ θὰ δώσουν τὴν διοίκησιν τῶν πραγμάτων εἰς χεῖρα μετριοπαθῆ. ἠμπορεῖτε λοιπὸν, διαπραγματευόμενοι σήμερον με ἡμᾶς, νὰ ἔχετε τὴν βεβαιότητα ὅτι αἱ συμφωνίαι μας θὰ ἴναι σταθεραὶ καὶ ἂν μίαν ἡμέραν συνέβαινε νὰ μὴ συνεννοησθε πλέον μ' ἐμέ, θὰ εὑρετε τὸν διάδοχόν μου σκεπτόμενον με τὸν ἴδιον τρόπον.

— Ἀ, ἂν ἦσθε ἐσεῖς! εἶπε ὁ πρίγκηψ ἄλλα σεῖς θὰ ἦσθε, τὸ ἐπιζῶ.

Μοῦ εἶπε κατόπιν ὅτι τὰ ἀνυπόστατά μας ἐξέπληξαν πολὺ τὴν Εὐρώπην καὶ ἐλύπησαν ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι δὲν βλέπουν χωρὶς ἀνησυχίαν τὴν καταληκτικὴν ἀνάπτυξιν τῆς Ρωσσίας. Ὑπάρχει φόβος μήπως ἡ Γαλλία, τὸσον

μεγάλῃ ἕως τώρα, δὲν ἠμπορήσῃ εἰς τὸ μέλλον νὰ δράσῃ ἐπαρκῶς.

Τοῦ εἶπα τότε τοὺς λόγους τῶν ἀνυποστάτων μας καὶ ἐξέθεσα λεπτομερῆς τῶν στρατιωτικῶν ἐνεργειῶν μας καὶ τῶν στρατημασμάτων μας, αἱ ὁποῖαι νὰ τὸν πείσουν ὅτι ἡ Γαλλία καλῶς διοικουμένη, θ' ἀναλάβῃ τὴν θέσιν της εἰς τὴν Εὐρώπην. Ἀνέφερα τὸν στρατὸν τοῦ Μῆτς καὶ ἀνεγνώρισεν ὅτι ὅπου οἱ στρατιῶται μας διοικούντο καλῶς, ἔδειξαν τὰς παλαιὰς τῶν ἀρετὰς.

Ὅταν οὕτω κατεδείχθη ἡ ἀλήθεια τῆς πολιτικῆς καὶ στρατιωτικῆς μας καταστάσεως, ἐθίξα τὸ ζήτημα τῶν σημερινῶν δυσκολιῶν. Εἶπα εἰς τὸν καγκελάριον ὅτι συμφέρει εἰς τὴν Ρωσσίαν, πρωτοστατοῦσα νὰ σταματήσῃ με τὰς ἄλλας Δυνάμεις τὴν ὄλοεν ἀεξάνουσαν φιλοδοξίαν τῆς Πρωσσίας ὅτι ἡ Ρωσσία θὰ ἠκολουθεῖτο ἀπὸ ὅλους τοὺς οὐδετέρους καὶ ὅτι, χωρὶς νὰ γίνῃ ἀνάγκη νὰ καταφύγουν εἰς τὸν πόλεμον, θὰ ἦρκει ἡ ὁμόφωνος αὐτῆ καὶ ἀποφασιστικὴ στάσις διὰ νὰ γίνῃ σεβαστὴ ἡ εὐρωπαϊκὴ ἰσορροπία.

Ὁ Μονάρχης σας, εἶπα, ἔς ὁμιλήσῃ δι' ἡμᾶς με ἐπιμονήν, ἡ ὁποία θὰ σημαίνῃ ὅτι θέλει νὰ ἀκουσθῇ.

— Ἀπειλὰς! εἶπε ὁ πρίγκηψ, δὲν θὰ κάμῃ ὁ Αὐτοκράτωρ. Ὅταν ἀπειλῇ κανεὶς, πρέπει νὰ ἴναι καὶ ἔτοιμος νὰ κτυπήσῃ. Τέτοια σκέψις δὲν γίνεται! Ὁ Αὐτοκράτωρ ὡμίλησε ἤδη θὰ ὁμιλήσῃ ἀκόμη, μολονότι ἐπροχώρησε ὅσον ἦτο δυνατόν. Εἰς αὐτὸν ἀφεῖλετε τὴν παραδοχὴν τῆς συνεντεύξεως εἰς Φερριέρ καὶ τῆς ἰδέας τῆς ἀνακομῆς».

Ἐδῶ ὁ πρίγκηψ ἔσφαλλε διότι ἡ Ἀγγλία εἶχε ζητήσει, κατὰ παρακλήσιν μου, καὶ ἐπέτυχεν τὴν συνέντευξιν τοῦ Ἰουλίου Φάβρ με τὸν Βίσμαρκ.

Ὁ πρίγκηψ Γορτσάκοφ ἐπρόσθεσεν ὅτι ὑπῆρχον δύο ἐκδόσεις τῆς συνεντεύξεως αὐτῆς: ἡ τοῦ Ἰουλίου Φάβρ καὶ ἡ τοῦ Βίσμαρκ ὅτι δὲν ἔβανε τὸ χεῖρ του στὸ Ἐδαγγέλιον, δι' ὅτι εἶπε ὁ τελευταῖος ἀλλ' ὅτι ἂν ἐζήτησαν μόνον τὸ Στρασβούργον, τὸ Τουλ καὶ τὸ Βερδέν, χωρὶς νὰ γίνῃ λόγος περὶ τοῦ Μῆτς καὶ τοῦ Μονβαλεριέν, ἐλυπεῖτο ὅτι δὲν ἐδέχθημεν, διότι ἐστὶ θὰ ἐκερδιζάμεν καιρὸν καὶ ἴσως θὰ ἠμπορούσαμεν νὰ ἐπικαλεσθῶμεν τὴν σύγκλησιν ἐνὸς συνεδρίου, τὸ ὁποῖον θὰ ἦτο ἡ σωτηρία τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Εὐρώπης.

Ἀπήνησα ὅτι καὶ ἐγὼ ἐλυπούμην διὰ τὴν ἀπόρησιν τῆς ἀνακομῆς ἀλλὰ τὴν ἐδικαιολογῶν προκειμένην νὰ ἐξαγορασθῇ με τὴν παρά-

δοσιν τοῦ Στρασβούργου, τὸ ὁποῖον τόσον καλὰ ἠμύνετα, καὶ προκειμένην νὰ ὑφιστάμεθα τὴν προπέσειαν τοῦ Βίσμαρκ.

«Ναί, ἀπήνησε ὁ καγκελάριος, εἶναι δυνατόν, τὸ ἐννοῶ ἀλλ' ἔχασατε τὴν περίστασιν. Τώρα πλέον ἀδύνατον νὰ ἐπέλθῃ συνεννόησις.

Τότε, διὰ νὰ φέρω ἀμεσώτερον ἀποτέλεσμα, ὡμίλησα περὶ συμμαχίας εἶπα ὅτι εἶχα πλήρη ἐξουσιοδότησιν νὰ τὴν προτείνω ὅτι μᾶς ἐμεναι καὶ εἰς τὸ παρὸν καὶ διὰ τὸ μέλλον, ἀρχεταὶ δυνάμεις καὶ πλούτη διὰ νὰ χρησιμεύσωμεν ὡς σπένιοι σύμμαχοι, σύμμαχοι προπάντων κατὰ τῆς Γερμανίας, ἡ ὁποία δὲν χρειάζεται πολὺ διὰ νὰ γίνῃ ἐπιφόβος, καὶ κατέδειξα τὴν μέλλουσαν ὕψιν τῆς Εὐρώπης.

Μᾶς ὑπεσχέθησαν καὶ ἄλλοτε τὴν συμμαχίαν αὐτὴν, ἀπήνησε ὁ στρατηγὸς Φλερὺ μᾶς ὡμίλει διαρκῶς περὶ αὐτῆς, καὶ ὅμως ποτὲ δὲν τὴν εἶδαμεν. Ἀλλὰ σὰς πιστεύω, γνωρίζω ὅτι εἴσθε ἄνθρωπος ποῦ κρατεῖ τὸν λόγον τοῦ δὲν εἶνε ὅμως τώρα ἡ κατάλληλος στιγμή διὰ τὴν συναμνί συμμαχίας. Θὰ ἀσχοληθῶμεν ἀργότερα εἰς τὴν προσέγγισιν τῆς Γαλλίας με τὴν Ρωσσίαν πρὸς τὸ παρὸν ἔς προσπαθήσωμεν νὰ τὴν σώσωμεν.

— Ἀλλά, ἐπέμεινα, ὁ καιρὸς ἐπίγει καὶ τὰ πράγματα δὲν ἐπιδέχονται ἀναβολήν. Χρειάζεται προσπαθεῖαι ἄμεσως διὰ νὰ τὴν σώσατε, καὶ ἂν πρωτοστατήσατε με τόλμην, θὰ σὰς ἀκολουθήσουν ἡ Αὐστρία, ἡ Ἀγγλία καὶ ἡ Ἰταλία, εἰς τὰς ὁποίας θ' ἀρκῆσῃ ἡ πρωτοβοηθία σας καὶ τότε ἐνώπιον τῆς Εὐρώπης ἐξεγειρομένης ἀπὸ σὰς, ἡ Πρωσσία θὰ ἦτο περισσότερο μετριοπαθῆς.

— Ἀ, συσσωματωμένοι ὅλοι, εἶπε ὁ πρίγκηψ, σὰς ἐννοῶ, ἀλλὰ δὲν τὸ θέλομεν. Αὐτὸ θὰ ἐξηρεθίξε ἀπλῶς τὴν Πρωσσίαν, ἡ ὁποία δὲν δέχεται τὴν ἀνάμειξιν τῶν οὐδετέρων εἰς τὸν πόλεμον αὐτόν, καὶ θὰ ἐχάναμεν τὴν ἐπιπορήν μας εἰς τὸ Βερολίνον».

Ἐπέμεινα ἀκόμη πολὺ ἐντόνως. Ἡ ὁμιλία μας εἶχε διαρκῆσῃ πλέον τῶν δύο ὥρων καὶ ἐπεφυλάχθημεν νὰ ἐξακολουθήσωμεν ἄλλην ἡμέραν.

Τώρα ἐδρίσκασθε ἐδῶ, μοῦ εἶπε ὁ πρίγκηψ θὰ περιμείνωμεν νὰ προχωρήσουν τὰ πράγματα διότι ἕως δέου ἐτραχυνοῦν, εἶνε ἀδύνατον νὰ γίνῃ τίποτε ἀποτελεσματικόν. Θὰ ἰδῆτε τὸν Αὐτοκράτορα. Ἀῦριον θὰ τὸν ἐρωτήσω ποῖαν ἡμέραν καὶ ὥραν ἠμπορεῖ νὰ σὰς δεχθῇ. Ἐλάτε ἐν τούτοις νὰ ἐπισκεφθῆτε τὰ ἀνάκτορα.

Ἐπὶ μίαν ὥραν καὶ πλέον ὁ πρίγκηψ μοῦ

ἔδειχεν τὴν λαμπρότητα τοῦ Τσαρκέ-Σέλο καὶ μοῦ ὡμίλησε διὰ τὰ ἡθικὰ προτερήματα τοῦ αὐθέντου του καὶ διὰ τὴν δύναμιν τῆς Ρωσσίας. Ἡ εὐπροσηγορία τοῦ ἦτο ἀπειρος.

Τετάρτη 28. — Ἐντὸς τῆς ἡμέρας ἐμάθαμεν τὴν συνθηκολόγησιν τοῦ Στρασβούργου.

Τὴν Πέμπτην ὁ Αὐτοκράτωρ φθάσας εἰς τὴν Πετρούπολιν με ἐδέχθη εἰς τὸ χειμερινὸν ἀνάκτορον. Εὐθὺς ἅμα εἰσηλθὰ, μοῦ ἔτεινε τὸ χεῖρ, λέγων ὅτι ἦτο εὐτυχῆς ποῦ μ' ἐδέχετο εἰς τὸ κράτος του, καὶ μ' ἐκάθισεν πλησίον του.

Ὁ Αὐτοκράτωρ, ὁ ὁποῖος εἶναι ἀπλοῦς καὶ ἀπροσοπίτος καὶ ὁμιλεῖ εὐκόλα γαλλικὰ, ἔθιξε ἀμέσως τὸ ζήτημα τοῦ ἐρχομοῦ μου εἰς τὴν Ρωσσίαν.

«Κύριε Θιέρσε, μοῦ εἶπε, ἐὰν μᾶς εἶχαν ἀκούσει, ἐὰν σὰς εἶχαν ἀκούσει καὶ σὰς, δὲν θὰ ἦμεθα μάρτυρες τοῦ φοβεροῦ πολέμου, ὁ ὁποῖος θλίβει καὶ τρομάζει τὴν Εὐρώπην. Μοῦ ἀνέφεραν ὅσα εἶπετε περὶ τῆς ἀρχῆς τοῦ πολέμου αὐτοῦ. Ἐκίνησαν πολὺ τὸ ἐνδιαφέρον μου».

Ἐπειτα μοῦ εἶπε νὰ τοῦ ἐκθέσω ἐλλικρινῶς ὅτι ἐνόμιζα ἀναγκαῖον. Τοῦ ἐξήγησα πῶς ἐσχηματίσθη ἡ σημερινὴ Κυβέρνησις καὶ εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ ἐγνώριζα ὅτι ἔπρεπε νὰ ἐκταθῶ.

Ὁ Αὐτοκράτωρ με ἤκουσε με πολλὴν προσοχήν καὶ διὰ τὸ εἶπα ὅτι ἡ Κυβέρνησις αὐτὴ, γέννημα τῆς ἀνάγκης, ἦτο ἡ μόνη δυνατὴ Κυβέρνησις, ὅτι ἦτο μετριοπαθῆς καὶ ὅτι βοηθημένη θὰ ἐγένετο ἀκόμη μετριοπαθεστέρα, μοῦ ἀπήνησε:

«Ἐγὼ δὲν ἔχω καμμίαν ἀντίρρησην κατὰ τοῦ δημοκρατικοῦ πολιτεύματος. Αὐτὸ ὅμως δὲν ἐνδιαφέρει ἐμὲ ἀλλὰ τὴν Γαλλίαν. Φοβοῦμαι μόνον τοὺς ταραχίας καὶ προπάντων τὴν ἀβεβαιότητα, ἡ ὁποία εἶναι τόσον ὀλίγον ἐνθαρρυντικὴ διὰ νὰ ἔλθετε εἰς συνεννόησιν με μίαν κυβέρνησιν».

Διὰ τὸν κίνδυνον αὐτὸν τῆς ἀβεβαιότητος, τοῦ εἶπα ὅτι εἶχα εἰπῆ εἰς τὸν πρίγκηπα Γορτσάκοφ.

«Λοιπὸν δὲν ἀνησχεῖτε διὰ τὴν τήρησιν τῆς τάξεως; ἠρώτησε ὁ Αὐτοκράτωρ».

— Ὁχι, Μεγαλειότατε, καὶ ἀπόδειξις ὅτι ἡ πεποιθήσις μου εἶναι βάσιμος, εἶναι ἡ ἡσυχία ἡ ὁποία βασιλεύει εἰς τὸ Παρίσι μέσα εἰς τὸσον σοβαρὰς περιστάσεις.

Τόσον τὸ καλλίτερον, ἀπήνησε ὁ Αὐτοκράτωρ. Τώρα ἔς ἐλθῶμεν εἰς τὴν σημερινὴν κατάστασιν.

Ἀπαρίθμησα τότε τὰς πράξεις τῆς Πρωσσίας ἀπὸ τῆς δανικῆς ἀρπαγῆς μέχρι τῶν ση-

μερινών της σχεδίων περί διαμελισμού της Γαλλίας, και ηρώτησα τὸν Αὐτοκράτορα ἂν ἠμποροῦσε νὰ βλέπῃ ἀπαθῶς ἐγειρομένην εἰς τὸ κέντρον τῆς ἠπείρου, ἀντὶ τῆς εἰρηκτικῆς Γερμανίας, κράτος κατακτητῶν, τὸ ὁποῖον θὰ ἐξετείνετο ἀπὸ τὸ Σουὶνδ ἕως τὸν Δούναβιν, ἀκόμη και ἕως τὸν Ἰννον διότι δὲν θὰ ἐφειδῆτο ἐπὶ πολὺ τὴν Δανίαν, θὰ ἀφωμοίωνε γρήγορα τὴν Βαυαρίαν, τὴν Βυρτεμβέργην, τὸ δουκάτον τῆς Βάδης πρὸς τὴν Σαξωνίαν και θὰ ἠμποροῦσε νὰ ἐνώσῃ με αὐτὸ τὸ μέσον σαράντα και πλέον ἑκατομμύρια ὑπὸ τὸ σκήπτρον ἑνὸς γερμανοῦ αὐτοκράτορος, ὁ ὁποῖος θὰ ἀνηγορεύετο βεβαίως μετ' ὀλίγους μῆνας.

Ἔθιξα ἐλαφρῶς τὸ ζήτημα τοῦ κινδύνου τῶν ρωσικῶν ἐπαρχιῶν τῆς Βαλτικῆς και τῶν βλέψεων τῆς Πρωσσίας ἐπὶ τῶν γερμανικῶν ἐπαρχιῶν τῆς Αὐστρίας και ηρώτησα τὸν Αὐτοκράτορα ἂν, διὰ νὰ σταματήσῃ μίαν τοιαύτην πλημύραν φιλοδοξίας, δὲν ἐνόμιζε φρόνιμον νὰ ἀντισταθῇ εἰς τὰ κατὰ τῆς πατρίδος μου σχέδια και νὰ ἀποκτήσῃ τὴν συμμαχίαν τῆς Γαλλίας ἢ ὁποῖα ὑπὸ καλὴν κυβερνήσιν θ' ἀνελάμβανε γρήγορα ὅλην τὴν παλαιάν της ἰσχύν.

Ὁ Αὐτοκράτωρ με ἤκουσε προσεκτικὰ και με συγκίνησιν μοῦ εἶπε:

«Γνωρίζω, κύριε Θίερσε, πόσον εἶναι σοβαρὰ διὰ τὴν Εὐρώπην και τὴν Αὐτοκρατορίαν μου, ἢ ἴδρυσαι μίαν δυνάμειν ὅπως τὴν περιγράφετε. Θέλω πολὺ νὰ ἀποκτήσω μίαν συμμαχίαν ὁποῖα ἢ γαλλικὴ, συμμαχίαν εἰρήνης και ὄχι πολέμου και κατακτήσεων (και ὁ Αὐτοκράτωρ ἐτόνισε τὰς δύο τελευταίας λέξεις). Εἶπτε μοι πῶς νὰ σὰς βοηθήσω. Θὰ τὸ κάμω προθύμως. Ἐμεσολάβησα ἤδη, με ζέσιν παρενέβην ἀφ' ἑαυτοῦ, πρὶν ἐπωλεσθῆτε τὴν μεσολάβησίν μου ὀμίλησα ἤδη, πιστεύσατέ το θὰ τὸ κάμω και πάλιν ἄλλα δὲν ἠμπορῶ νὰ φθάσω και μέχρι τοῦ πολέμου, οὔτε μέχρι ἀπειλῶν αἱ ὁποῖαι νὰ φέρουν τὸν πόλεμον διότι πρὸ παντὸς ἀνῆκω εἰς τὴν χώραν μου. Βλέπω, ὅπως και σεῖς, τὴν ἀνάγκην τῆς εἰρήνης, εἰρήνης τὴν ὁποῖαν νὰ ἠμπορῇ νὰ δεχθῆ ἡ Γαλλία και νὰ ἐπικυρώσῃ ἢ Εὐρώπην. Τὸ εἶπα, θὰ τὸ εἶπῶ και πάλιν θὰ κάμω ἐπὶ τέλους ὅτι ἠμπορῶ ἄλλα τὸν πόλεμον, μήμουτον ζητήτε».

Ἔσπευσα ν' ἀπαντήσω ὅτι δὲν ἐξηουσα τὸν πόλεμον ἄλλα τὴν μεσολάβησίν του, ἢ ὁποῖα θὰ ἦτο διὰ τὸ καλὸν ὅλης τῆς Εὐρώπης. μεσολάβησιν ἢ ὁποῖα δὲν θὰ ἔφερε τὴν Πρωσίαν εἰς τὸ σημεῖον νὰ ἀποφασίσῃ τοὺς κινδύνους

δευτέρου πολέμου προπάντων με δύναιμι ὁποῖα ἢ Ρωσία.

«Σὰς ἔδωκα τὸν λόγον μου, εἶπε ὁ Αὐτοκράτωρ, ἠμπορεῖτε νὰ βασισθῆτε».

Ἦτο προφανῶς συγκληνόμενος. Ὁφείλα πλέον νὰ παύσω. Ἄλλως τε ὁ Αὐτοκράτωρ θὰ ἐπήγαινε εἰς τὸ Τσαρκὸς-Σέλο. Με ἀπεχαιρέτησε με τὴν ἰδίαν ἐγκαρδιότητά με τὴν ὁποῖαν με εἶχε δεχθῆ.

Μόλις ἐπέστρεψα εἰς τὴν κατοικίαν μου, ἦλθε ὁ πρίγκηψ Γορτσακόφ νὰ ἐπισκεφθῆ τὴν σύζυγόν μου και νὰ μάθῃ τὴν ἐντύπωσίν μου.

«Πῶς σὰς ἐφάνη ὁ Αὐτοκράτωρ μου; — Ὁ καλλίτερος και ὁ εὐθύτερος ἄνθρωπος, και νομίζω ὅτι θὰ ἔκλινα ὑπὲρ τοιαύτης κυβερνήσεως ἂν ἐπρόκειτο νὰ ὑπηρετήσω μὴνάρχην σὺν τὸν ἰδικόν σας».

Και τὸ πρόσωπον τοῦ καγκελαρίου ἀκτινοβόλησε με τὸ ἐγκώμιον αὐτοῦ κυρίου του. Ἡθέλησε τότε νὰ μάθῃ ἂν ἤμουν εὐχαριστημένος.

«Ἀναμφιβόλως, ἄλλ' ἔχω πολλὰ νὰ ἀπαντήσω εἰς ὅτι ὁ Αὐτοκράτωρ μοῦ εἶπε διὰ τὸ ζήτημα τοῦ πολέμου. Ἐγὼ δὲν ζητῶ τὸν πόλεμον ἄλλα μόνον τὴν σταθερὰν γλῶσσαν τῶν οὐδαιτέρων δυνάμεων.

«Μοῦ λέγουν διαρκῶς ὅτι ὀμίλησαν, ὅτι θὰ ὀμιλήσουν ἀκόμη ἄλλ' ἐχρεώζετο κατὰ ἀποτελεσματικώτερον.

— Τί; ἀπήντησε ὁ πρίγκηψ τὸν πόλεμον; δὲν εἶνε δυνατόν

— Τότε ἢ Εὐρώπην νὰ ἀκολουθήσῃ τὴν στάσιν τῆς Γαλλίας κατὰ τὸ 1866.

— Δὲν εἶνε τὸ ἴδιο διότι τὸ 1866 μίαν λέξιν ἠμποροῦσε νὰ σταματήσῃ τὴν Πρωσίαν σήμερον χρειάζεται μεγάλος πόλεμος.

— Ὅχι, ἀπήντησα ἂν ὅλη ἢ Εὐρώπην ὀμολοῦσε καθαρά, ἔστω και χωρὶς ἀπειλῆς, θὰ ἐπηρεάζε τὴν στάσιν τῆς Πρωσσίας.

— Ἡ Πρωσία δὲν θέλει οὔτε λόγος νὰ γίνετα περὶ τῶν οὐδαιτέρων, εἶπε ὁ πρίγκηψ. Μόνον πρὸ τῶν οὐδαιτέρων ἐνόπλων θὰ ὑπεχώρει, και αὐτὸ δὲν τὸ κάμουν. Τὸ μόνον λοιπὸν ἀποτελεσματικὸν θὰ ἦναι ὅτι θὰ εἶπωμεν ὡς δυνάμις φίλη, εἰς τὴν ὁποῖαν δὲν ἠμπορεῖ κανεὶς νὰ ἀρνηθῆ τίποτε, οὔτε μίαν σύστασιν οὔτε μίαν συμβουλήν. Θὰ καταδικάσωμεν, θὰ ἀποδοκιμάσωμεν φανερά, θ' ἀποκρούσωμεν ἐκ τῶν προτέρων εἰρήνην ἢ ὁποῖα θὰ ἐλεβέλλετο χωρὶς κανέν δίκαιον, και αὐτὸ εἶναι πολὺ, τὸ πιστεύομεν.

Δεχόμενος διαρκῶς ὅλη μου ὑπέσχετο, ἠδέ-

λησα νὰ ζητήσω μερικὰς ἐξηγήσεις σχετικῶς με τὴν Αὐστρίαν. Τὸν ηρώτησα διὰ τί ἀνθίστατο εἰς τοὺς ἐξοπλισμούς της.

«Δὲν θέλετε νὰ κάμετε τίποτε, τοῦ εἶπα, ἄλλα μὴν ἐμποδίζετε τοῦλάχιστον και τοὺς ἄλλους. Διὰ τί ἀνθίστασθε εἰς τοὺς ἐξοπλισμούς της Αὐστρίας; Ἔτσι γίνεσθε πραγματικῶς σύμμαχοι τῆς Πρωσσίας ἐναντίον μας. Ἐὰν ἐπρόκειτο νὰ ἔμβουν οἱ Γάλλοι εἰς τὸ Βερολίνον, εἶναι φυσικὸν ὁ ἀνεπιθῶς νὰ ἤρξοτο εἰς βοήθειαν τοῦ θείου. Ἀλλὰ τώρα ἀπειλεῖται τὸ Παρίσι ἀφήσετε τὴν Αὐστρίαν ἐλευθέρην νὰ βοηθήσῃ τὸ Παρίσι. Λέγετε ὅτι εἰσθε σύμμαχοί μας συμπαδοῦντες μας ἄλλ' αἱ πράξεις σας ἀναιροῦν τοὺς λόγους σας!

— Θίγετε, ἀπήντησε ὁ πρίγκηψ Γορτσακόφ, ἓνα λεπτότατον, δυσκολώτατον ζήτημα. Μία ὑποχρέωσις τοῦ Αὐτοκράτορος εἰς τὴν ὁποῖαν δὲν πρέπει νὰ προσκρούσεται ὡς ἀρήσωμεν αὐτὸ τὸ θέμα, σὰς παρακαλῶ. Δὲν θὰ ὀφελῆθῃτε ἀνακινῶν αὐτὸ σήμερον ἔπειτα τίποτε δὲν σὰς στεροῦμεν. Τὸ ὅτι ἐμποδίζομεν τοὺς Αὐστριακοὺς νὰ ἐξοπλισθῶν, ἀπειλοῦντες ὅτι θὰ ἐξοπλισθῶμεν και ἡμεῖς, εἶνε πρόφασις τὴν ὁποῖαν ἐφευρίσκουν διότι δὲν θέλουν νὰ ἐξοπλισθῶν.

— Ἀφήσετέ τους τοῦλάχιστον ἐλευθέρους, ἀπήντησα ἔτσι τοὺς συγχύζετε και γινόμενος τολμηρότερος ἐπρόσθεσα: «Ἄν ἤμουν καγκελάριος τῆς Αὐστρίας, δὲν θὰ ἐδυσκολευόμουν νὰ ἐξοπλισθῶ και νὰ σὰς προκαλέσω!»

Ὁ πρίγκηψ, στενοχωρημένος, μοῦ ἀπήντησε ἀπλῶς ὅτι τοῦτο θὰ ἐξηρηάτο ἀπὸ τὰ σύνορα εἰς τὰ ὁποῖα θὰ ἐγίνοντο αἱ αὐστριακαὶ προπαρασκευαί.

Κυριακὴ 2 Οκτωβρίου. — Ἐπῆγα και πάλιν, σὰς ἐννέα τὸ πρωὶ, εἰς τὸ Τσαρκὸς-Σέλο. Ἐπρόκειτο νὰ ἰδῶ εἰς τὰς δεκάμισον τὸν Διάδοχον και εἰς τὴν μίαν τὸν μέγαν δούκα Κωνσταντίνον.

Ἀμα ἐφθάσα εἰς τὸ Τσαρκὸς-Σέλο με εἰσήγαγον εἰς τὴν Αὐτοῦ Αὐτοκρατορικὴν Ὑψηλότητα. Ὁ πρίγκηψ μ' ἐπλησίασε τείνων τὸ χέρι και μοῦ εἶπε με πλήρη εὐκρίνειαν πόσον ἦτο εὐχαριστημένος ποῦ με ἔβλεπε ἤμουν βεβαίως περὶ αὐτοῦ, διότι ἠγάπα τὴν Γαλλίαν και εἰς αὐτὸ ἐβασίζόμην.

Νέος ὠραιὸς και γενναῖος, νοήμων, ἀποφασιστικὸς. Τοῦ ὀμίλησα με θάρρος. Ὅταν τοῦ εἶπα ὅτι μοῦ ἀντέτασσον τὸν φόβον τοῦ πολέμου, και ὅτι δὲν παρεδεχόμην ὅτι ἢ Ρωσία, ὀμιλοῦσα με τὴν ἀρμόζουσαν σταθερότητα, ἐξετιθέτο εἰς τὸν πόλεμον:

«Τὸν πόλεμον, μοῦ ἀπήντησε ὑπερήφανος, ἠθέλα νὰ ξεύρω ποῖος θὰ τολμοῦσε νὰ τὸν κηρύξῃ! Ἐγὼ δὲν θὰ ἐδίσταζα νὰ εἶπῶ τὴν γνώμην μας εἰς τὴν Πρωσίαν, και εἶμαι βεβαίως ὅτι χωρὶς νὰ κηρύξω τὸν πόλεμον, θὰ τὴν ἠνάγκαζα νὰ τὴν λάβῃ ἐπ' ὄψιν».

Ὁ πρίγκηψ μοῦ ὑπέσχεθη νὰ ἀναφέρῃ εἰς τὸν πατέρα του ὅσα τοῦ εἶπα, ὀμολογῶν μετριοφρόνως ὅτι ἕνεκα τῆς ἡλικίας του εἶχε μικρὰν ἐπιρροήν.

Ὅταν ἀπεχαιρέτησα τὸν Διάδοχον, ἓνας αὐλικὸς μοῦ ἀνήγγειλε ὅτι ἢ πριγκήπισσα ἠθέλε νὰ με ἰδῆ και ὅτι θὰ με δεχθῆ τὴν ἐπαύριον Δευτέραν.

Τὴν μίαν μ. μ. ἐπῆγα εἰς τὸ ἀνάκτορον Παυλόσκι ὅπου κατοικεῖ ὁ μέγας δούξ Κωνσταντίνος. Ἐπερίμενα ὀλίγα λεπτὰ εἰς τὴν βιβλιοθήκην, καθ' ὀλοκληρίαν σχεδὸν γαλλικὴν, και ἔπειτα με εἰσήγαγον.

Μοῦ εἶπε νὰ καθήσω και νὰ τοῦ ὀμιλήσω περὶ τοῦ κυριωτέρου ἀντικειμένου τῆς ἀποστολῆς μου.

Ἐπέμεινα τότε, περισσότερον παρὰ εἰς τὸν Διάδοχον, ἐπὶ τῆς ἀνάγκης νὰ ἐξασφαλίσουν, παρέχοντες εἰς ἡμᾶς μίαν ὑπηρεσίαν, τὴν συμμαχίαν τῆς Γαλλίας.

Ἡ Ρωσία δολόκληρος, μοῦ εἶπε, ἔχει ἀπειρον συμπάθειαν πρὸς σὰς και ἀντιπαθεῖ τὴν Πρωσίαν. Δὲν πρέπει ὅμως νὰ λησμονοῦμεν ποῖαι εἶναι σήμερον αἱ ἐπικρατοῦσαι σκέψεις εἰς τὴν χώραν μας. Πρέπει ὄχι νὰ ἀδῆξωμεν τὴν Αὐτοκρατορίαν ἄλλα νὰ τὴν πολιτισώμεν και ἠμπορέσα νὰ πεισθῶ, ἀπὸ τὴν ἐξάσκησιν τῶν καθηκόντων μου, ὅτι ἢ πρὸς τοῦτο ἐργασία εἶναι ἀπειρὸς. Ἐκάμαμεν ἤδη ἀρκετὰ: ἐλευθερώσαμεν τοὺς χωρικοὺς καταγινόμεθα τώρα με τοὺς σιδηροδρόμους, και ὅλα αὐτὰ ἀπαιτοῦν μεγάλας δαπάνας. Ἐνας πόλεμος θὰ ἐπέφερε τὴν τελείαν διακοπὴν τῆς ἐργασίας αὐτῆς και ὅλοι οἱ καλῶς σκεπτόμενοι θὰ ἐδυσφρόουν».

Ἐπίασε τότε τὸ χέρι μου κ' ἐπρόσθεσε:

«Δὲν ἠμπορῶ νὰ σὰς ὑποσχεθῶ μεγάλα πράγματα. Εἰς τὸ Αὐτοκρατορικὸν Συμβούλιον τοῦ ὀσίου προεδρεύω, γίνεται μόνον νομοθετικὴ ἐργασία, και ὁ Αὐτοκράτωρ δὲν θέλει νὰ ἐξερχώμεθα τῆς δικαιοδοσίας μας ἄλλ' ἠμπορῶ, με τὸν πρίγκηπα Γορτσακόφ νὰ θῶ ὅλα τὰ ζητήματα και σὰς ὑπόσχομαι νὰ τοῦ ὑπενθυμίσω ὅτι μοῦ εἶπετε.

Ἀπεφάσισα νὰ ἐπισκεφθῶ και πάλιν τὸν πρίγκηπα Γορτσακόφ. Ἐφάνη πρόθυμος και

σάν να είχε καλὰς εἰδήσεις νὰ μοῦ μεταδώσῃ. Σχεδὸν ἦτο χαρούμενος.

«Ἐχομεν γὰρ ἀπὸ τὸ Βερολίνον, μοῦ εἶπε. Ἀρχίζου νὰ αισθάνωνται τὸ βῆρος τοῦ πολέμου καὶ δὲν θὰ δυσαρεστοῦντο ἂν εἶδικο ἕνα τέλος. Πρέπει νὰ ἐσωφεληθῶμεν διὰ νὰ ἐπέλθῃ ἡ εἰρήνη».

Ὁ πρίγκηψ ἐφαίνετο ἄλλος ἄνθρωπος, λαμπρὸν ἀπὸ ἐλπίδας. Ἀκολουθῶν τὴν συμβουλὴν τὴν ὁποῖαν μοῦ εἶχαν δώσει, καὶ βασιζόμενος εἰς τὰς φιλικὰς ἐνδείξεις ὄλων, τοῦ ἐπρότεινα τότε νὰ ζητήσῃ τὴν μεσολάβησιν τοῦ αυτοκράτορος.

«Μὴ μοῦ ὀμιλήτε περὶ αὐτοῦ, ἔσπευσε ν' ἀπαντήσῃ ὁ αυτοκράτωρ εἶνε πολὺ μετριόφρων καὶ δὲν θ' ἀνάλαβῃ τὸ μέγεθος τοιοῦτου ρόλου, πέραν τῶν ὁρίων ἀπὸ τὰ ὁποῖα δὲν θέλει νὰ ἐξέλθῃ ἄλλὰ, χωρὶς τόσῃν ἐπίδειξιν, θὰ μεσολαβήσωμεν καὶ κάμωμεν ὅ,τι εἶνε δυνατόν. Σεῖς θὰ πείσετε τὴν Κυβέρνησίν σας, ἡμεῖς τοὺς Πρώσσους, καὶ θὰ ἐπέλθῃ συνεννόησις».

— Ἄπ' ἐδῶ, ἀπεκρίθη, δὲν ἠμπορῶ τίποτε νὰ κάμω. Πρέπει πρῶτον νὰ ἰδῶ τὴν Κυβέρνησιν εἰς τὸ Παρίσι καὶ νὰ γνωρίζω τί θὰ τῆς προτείνω.

— Ναί, βέβαια, ἀπήντησε ὁ πρίγκηψ. Ἴδου τί πρέπει νὰ γίνῃ: ὁ αυτοκράτωρ θὰ ζητήσῃ ὁ ἴδιος νὰ σᾶς ἀφεθῇ ἐλευθέρῃ ἡ δίοδος καὶ τότε ὄλα πηγαίνου ἔμπρός θὰ ἐπιτύχωμεν τὴν εἰρήνην οἱ δύο μας.»

— Σᾶς παρακαλῶ νὰ μοῦ δώσετε καιρὸν ἕως αὐριον νὰ σκεφθῶ.

— Ἐχετε δίκαιον, μοῦ εἶπε.

Μοῦ ἔσφιξε τὸ χέρι πολὺ εὐχαριστημένως καὶ ἀνεχώρησα.

Τὴν ἐπαύριον πρῶτ' ἐπῆγα καὶ πάλιν εἰς τὸ Τσαρκόε-Σέλο νὰ ἐπισκεφθῶ τὴν πριγκήπισσαν, ἡ ὁποία θὰ ἐγίνετο μίαν ἡμέραν αυτοκράτειρα τῆς Ρωσσίας. Ἦτο τόσον ὄραία, τόσον εὐχάριστος καὶ συνεσταλμένη ἄλλὰ καὶ τόσον χαριτωμένη. Τί ἀντίθεσις μετὸν σύζυγόν της! Αὐτὴ λεπτὴ καὶ ἀνίσχυρος, ἐκείνός ἡ ἰσχύς. Μετ' ἠδ' ἐχάρησε διὰ τὰς ὑπὲρ τῆς Δανίας προσπάθειάς μου κατὰ τὸ 1866, μοῦ ἐνθύμισε ὅτι ὁ ἀδελφός της, εὐρισκόμενος τότε εἰς τὸ Παρίσι, εἶχε ἔλθει νὰ με ἰδῇ καὶ ἐξέφρασε τὰς ὑπὲρ τῆς Γαλλίας εὐχάς της. Εἶνε ἀνεκφραστός ἡ ἐντύπωσις τῆς καλωσύνης καὶ τῆς γοητείας της.

Ἐπῆγα εἰς τοῦ πριγκηπος Γορτσακόφ εἰς τὰς δύο καὶ ἀνεχώρησε εἰς τὰ πεντέμισθον.

Ἐσκέφθην ὅ,τι μοῦ εἶπετε χιθές, λέγω εἰς τὸν καγκελάριον, καὶ ἐνόησα ὅτι αἱ τελευταῖαι εἰδήσεις τοῦ Βερολίνου σᾶς ἐφάνησαν πλέον

ἱκανοποιητικαί· θὰ ἦτο ἀδιακρισία ἂν σᾶς ἐρωτοῦσα πόθεν καὶ ἀπὸ ποῖον ἔρχονται καὶ ἂν εἶναι δυνατόν νὰ τὰς γνωρίσω λεπτομερῶς;

Ὁ πρίγκηψ, στενοχωρημένος, μοῦ ἀπήντησε:

«Ἀρκεσθῆτε νὰ μάθητε ὅτι αἱ εἰδήσεις αὐταί, καθ' ὅλα ἀσφαλεῖς, δείχνουν ὅτι εἰς τὸ Βερολίνον αισθάνονται τὴν ἀνάγκην νὰ τελειώσῃ ὁ πόλεμος· πρόκειται τώρα ἀπὸ τὰς καλὰς αὐτὰς διαθέσεις νὰ ἐπαναληφθῶσιν αἱ διαπραγματεύσεις. Ἐπιθυμῶ εἰς σᾶς ἄνθρωπον με κρίσιν καὶ πατριώτην, νὰ λάχῃ ὁ κλήρος νὰ σύρετε τὴν πατρίδα σας ἀπὸ τὴν ἄβυσσον ὅπου τὴν ἔχουν ρίψει. Σᾶς ὁμολογῶ ὅτι κατέχομαι ἀπὸ δυσάρεστα προαισθήματα. Φοβοῦμαι τὴν τύχην καὶ πρὸ πάντων τοὺς Πρώσσους. Εἶναι προτιμότερον νὰ δώσετε ἀμέσως ἕνα τέλος παρὰ νὰ ἐκτεθῆτε εἰς νέας συμφοράς, ἀπὸ τὰς ὁποίας ὁ ἐχθρὸς θὰ ὠφεληθῇ ἀνοικτιρμόνως. Οἱ Πρώσσοι θέλουν νὰ κρατήσουν τὸ Στρασβούργον καὶ τὸ Μέτς, δηλαδὴ τὴν Ἀλσατίαν καὶ τὴν Λορραίνην. Ἡ ἐπιμονή σας θὰ φέρῃ μεγαλειτέρας ἀπωλείας. Προτιμότερον λοιπὸν νὰ ὑποχωρήσετε τώρα· θὰ εἶναι ἴσως μία θυσία προσωρινή· τὴν ὁποῖαν θὰ ἦτο δυνατόν μίαν ἡμέραν νὰ ἐπανορθώσετε, ἔάν τὰ πράγματα σᾶς ἐβοηθούσαν νὰ ἐπανακτήσετε ὅ,τι θὰ χάσετε».

Τὰ λόγια αὐτά, μολονότι ἔλεγοντο φιλικῶς, ἦσαν πικρὰ δι' ἐμέ.

«Πρίγκηψ, τοῦ εἶπα, ἡ θυσία αὐτὴ εἶναι σκληρὰ καὶ ἐπαχθής. Ἴσως ἀναγκασθῶμεν νὰ ὑποκύψωμεν ἄλλὰ πρέπει νὰ μάθω πρὶν τὴν πραγματικὴν κατάστασιν, τὴν ὁποῖαν δὲν ἠμπορῶ νὰ πιστεύσω τόσον ἀπελπιστικῆν ὅπως τὴν νομίζετε. Ὅπως δὲ πρὶν πρέπει νὰ κρίνω μόνος μου ἐπὶ τόπου καὶ νὰ μάθω τί σκέπτονται οἱ ὑπεύθυνοι οἱ ὁποῖοι καὶ ἔχουν τὸ καθήκον καὶ τὸ δικαίωμα ν' ἀποφασίσουν».

Ἐγὼ εἶχα δικαιοδοσίαν ἐτεταμένην προκειμένου περὶ βοηθείας πραγματικῆς, ἀμέσου, ἡ ὁποία θ' ἀπῆται τὴν ἀνάληψιν ὑποχρεώσεων· ἀλλ' ὄχι νὰ πραγματευθῶ περὶ εἰρήνης.

Θὰ ἐπῆγα ἰσχυρὰ εἰς τὸ Τούρ. Ἐάν οἱ πληρεξούσιοι ἦσαν διατεθειμένοι νὰ ἀρχίσουν διαπραγματεύσεις, ἔάν ἐνόμιζα καλὸν νὰ συσκεφθῶ μετὸν Ἰούλιον Φάβρ καὶ τοὺς συναδέλφους του, ἀποκλεισμένους εἰς τὸ Παρίσι, θὰ εἰδοποιούσαν τὸν πρίγκηπα νὰ ζητήσῃ ἀπὸ τὴν Πρωσίαν ν. ἐπιτρέψῃ τὴν ἐλευθέρην μετάβασίν μου εἰς τὸ Παρίσι διὰ νὰ ὑπάγω ἀμέσως.

Τὴν ἐπαύριον πρῶτ', 4 Ὀκτωβρίου ἀνεχωρήσαμεν διὰ τὴν Βιέννην.

Μετάφρασις Κ. Μ.

ΤΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ

Αἱ ΔΙΑΛΕΞΕΙΣ ΤΩΝ «ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΩΝ».

Τὴν Κυριακὴν 4 Ἀπριλίου ἔγινε ἡ τελευταία διάλεξις τῆς περιόδου ὑπὸ τοῦ κ. Μ. Μαλακάση. Ὁ ὀμιλητὴς ἀνέλυσε τὸ ἔργον τοῦ κεφαλῆνος ποιητοῦ, συνδέσας αὐτὸ μετὰ τὴν ζωὴν του, τῆς ὁποίας ἡ μοιραία γραμμὴ τοῦ Ράσκυ, κατὰ τὴν ἔκφρασιν τοῦ κ. Μαλακάση, ἦτο ὁ μικρὸς τόμος ποιημάτων του.

Ὁ Τυπάλλδος εἶναι ὁ παθητικώτερος τῆς ποιητικῆς τριάδος τῆς Ἑπτανήσου καὶ παρὰ τὴν μακρολογίαν εἰς τὴν ὁποῖαν κάποτε περιπίπτει, εἶναι ἕνα μεγάλο διαμάντι τῆς νεοελληνικῆς ποιήσεως, χωρὶς μίαν γραμμὴν ἀρρυθμον, χωρὶς μίαν κηλίδα, καὶ τὴν ἐλαφροτέραν ἀκόμη, εἰς τὴν διαύγειαν καὶ τὴν λαμπρότητα του.

Ἐνας λεπτεπίλεπτος ἐσωτερικὸς ἰδιαιτερός εἶναι ἀμέσως καταφανὴς εἰς τὸ ἔργον του. Μία γλυκυστῆ ἀτμοσφαῖρα πνέει δι' ὄλου τοῦ τομυδίου, τοῦ περιυλαίου ὀλόκληρον τὴν ζωὴν τῆς, μετὰ τὴν ἐρωτικὴν τρυφερότητα τῆς, μετὰ τὸς πατριωτισμούς της, μετὰ τὴν μίσην της, μετὰ τὴν ὄνειρον τῆς ζωῆς. Ἡ φιλόδοξος διάθεσις, αὐτὸ τὸ ἀναπόσπαστον στοιχεῖον τῆς ἑλληνικῆς ποιήσεως, τὸ τόσον ἀντίθετον πρὸς τὴν φαιδρότητα καὶ τὴν χάριν τοῦ περιβάλλοντος, ὑγραίνει μετὰ δάκρυα τὰς σελίδας τοῦ μικροῦ αὐτοῦ τόμου. Καὶ ὅμως τὰ δάκρυα τοῦ διατρέχοντος ὀλόκληρον τὴν κλίμακα τῆς ποιητικῆς ἀρμονίας.

Μία γαλήνη ἐσωτέρα περιενδύει μετὰ κλασικὴν σεμνοπρέπειαν καὶ τοὺς πλέον ἀνησυχούς στίχους τοῦ Τυπάλλου. Ἡ τέχνη του εἶναι ζωγραφικὴ εἰς μίαν στιγμὴν, σκώδης ὡς τὸ φέγγος τῆς σελήνης, ἀρωματισμένη ὡς τὸ μεθῆ καὶ νὰ σκορπίσῃ τὴν δροσιά τοῦ ἀφροῦ τῶν πραγμάτων. Σάν εἰς μίαν ὄνειροθάλασσαν, ἡ Μοῦσα του βυθίζεται εἰς τὸ ἀόρατον καὶ τὸ μυστικόν. Καὶ ταξιδεύει στὰ θεόκρυφα τῆς γῆς, ὅπως λέγει ὁ ἴδιος, στὴ μυστικὴ ἀγνάδα τοῦ φεγγαριοῦ, στὴν κρυφὴ εὐωδία, στὴν κρυφὴ μελωδία στὴ μυστικὴ ἀρμονία.

Τὸ παράπονον τῶν πληγωμένων καρδιῶν, τὸ μυρολόγι τῶν παθητικῶν ἐρώτων ἀντιλαλεῖ μέσα εἰς ὄλας τὰς στροφὰς καὶ ὄλους τοὺς στίχους τῆς Φυγῆς.

*Ἄν μᾶς χωρὶς τὸν
Μὴ θέλω σκληρῆ,
Μὴν ἀρετὴ γῆς θὰ βροῦμε
Νὰ ζήσωμε μαζί.*

*Λάμπε γλυκὴ μὴν λάμπε
Νὰ φύγωμε μακριά,
Ὅσο σιγά τ' ἀέρι.
Στὰ ὀδοστρωτά περὰ.*

Ἄλλ' ὑπὲρ τὴν Φυγὴν ὁ ποιητὴς τῆς Ἰδέας δνειρεύεται κατὰ ὑπερκόσμιον εἰς τὸ Πλάσμα τῆς Φαντασίας καὶ εἰς τὴν Ἐπιθυμίαν. Περὶ τῶν δύο αὐτῶν ποιημάτων ὁ κ. Μαλακάσης ἀρκεῖται νὰ διαβάσῃ ἀποσπάσματα ἀπὸ μελέτην τοῦ κ. Παλαμά, δημοσιευθεῖσαν εἰς τὴν «Τέχνην»: «Αὐτὸ τὸ ὄρατον ἰδανικὸ τόπος ἀνάμμεσα σὲ ἄλλους καὶ μεγάλους ποιητάδες ὁ γερμανὸς Κλόφτοκ, ποῦ πρῶτος ἔφερε τὰ γλυκοχαράγματα τῆς ἀναγέννησης μέσα στὴν ποιητικὴν τέχνην τοῦ ἔθνους του, τὸν περασμένο αἰῶνα. Μέσα στὸ ποίημα τοῦτο, ποῦ μπορεῖ καθεὶς νὰ λάβῃ μὴ κάποιαν ἰδέαν του, γιὰ μεταφρασμένο ὑπάρχει καὶ στὴ γλῶσσα μας, ὁ ποιητὴς μέσ' «στὰ βαθεῖα τῆς νυκτός» συλλογίζεται καὶ λαχταρᾷ τὴν «ποθητὴ» τὴ «μέλουσα ἐρωμένη», καὶ ἀπλώνει τὰ χέρια «μία σκιὰ ν' ἀγκαλιάσῃ σφιχτά», καὶ ἀκούει τὴ σιγαλὴ φωνὴ τῆς, ὡς «πρόσκληση γλυκεῖα, καθὼς Ἰσίου πρὸς Ἰσίου», καὶ τὴν ἐρωτᾷ «ποῦ πηγαίνου τὰ νέφη», ποῦ σεμνὰ καὶ ἡλαρὰ ἐπάνωθ' εἰς τὰ βλέπει νὰ φεύγουν.

*Συχνὰ ἡ ψυχὴ μου ἐνδύεται
Στὸν ἀπλαστον αἰθέρα,
Κόσμιος ξανοίγει ἀγνώριστος
Ὅπου ἀναβρῆζει ἡ μέρα,
Γύρω ἀνησυχᾷ ἀνεκφραστῆ
Ὀδράτια μελωδία,
Χύου κρυφὴ εὐωδία
Τὰ ῥόδα τοῦ ὄρατου.*

«Κι ἄλλοι ἀπὸ τοὺς δικούς μας τραγουδι-

στάδες αγωνίστηκαν να παραστήσουν τον πόθο τούτο και το καρτέρεμα της ιδεοπλαστικής γυναικίας μάστιχα ο κ. Αριστομένης Προβελέγιος μέσα στις «Φθινοπωρινές Αρμονίες» του μάς χάρισε στροφές ('Εσθ και ἡ Φύσις) καινούργιες, από τις ποιὸ βραθεῖς ποῦ μπορούσε να φύση σὲ ποιητὴ δικό μας θέμα κάπως ξεφυτευμένο ἀπὸ τις ἐπιδρομὲς τῶν ἀσημάντων στιχοπλόκων. Ἀλλὰ νομίζω πῶς και σὲ ὅλα ἀνάμεσα κρατεῖ μίαν ὑπέροχη θέση, ὅχι μόνο γιατί προτιμότερα γράφτηκε, τὸ «Πλάσμα τῆς Φαντασίας».

Ἡ Ἐπιθυμία ἀποτελεῖ «μὴν ἰδέα μεγάλη πλασμένη ἀπὸ τὸν ποιητὴ τόσο ἀπαλά κι ἀνάλαφρα, τόσο ἐλεύθερα ἀπὸ κάθε φιλοσοφικὴ ρητορικὴ, σὰν ἓνα κομμάτι ἀσύγκριτον ἀπὸ τὰ ὠραιότερα μεσαιωνικὰ συναξάρια. Κομμάτι, ποῦ θυμίζει τὸν δρισμὸ τῆς ποιητικῆς Τέχνης ἀπὸ τὸν Καρλάιλ, ὡς κάτι τι «ἀπειρομέγεδες». Τὸ ποίημα τῆς «Ἐπιθυμίας» εἶνε σὰν ἓνα «ρόδου φύλλο δροσερὸ» ποῦ χάραιεν ἀπάνω του ἡ Ἄνοιξη «κρυφὸ παράδεισος τραγοῦδι». Τὸ ταίριασμα τούτο θάξιζε νὰ σημειωθῆ καὶ γιὰ τὴν ὅλη ροδοπέταλη καὶ παραδείσια Μοῦσα τοῦ Τυπάλδου».

Καὶ ἔρχεται ἔπειτα Ἡ Τρελή. Τὸ θέμα αὐτὸ τὸ ἀντήχησαν πολλάκις δυνατοὶ καὶ σπαρτακτικοὶ στίχοι, ἀλλὰ τόσο γλυκὰ παραπονειτικοὶ ὅπως τοῦ Τυπάλδου ἴσως δὲν ἠκούσθησαν ἀκόμα:

*Ἀπ' τὴν ψυχὴ μου δλόθερος
Ὁ στεναγμὸς πετιέται
Κε' ἐν ἄνθος δὲν μαραίνεται,
Φύλλο δεντροῦ δὲν οσιέται.
Τὰ θλιβερὰ παράπονα
Ὁ ἄνεμος σκορπάζει
Θυρόφον τὴν γῆ τὰ δάκρυα
Σὰν τὴ δροσὰ τὰ ἀγῆς,
Ἡ φύσις δὲν γροικαίει
Τὰ πάθη τῆς ψυχῆς.*

Τὸ ἀνοικτὸ μυστικὸ τοῦ Γκαίτε ἦτο ὀλοφάνερον εἰς τὸν Τυπάλδον. Ἡ μουσικὴ σκέψις ὅπως ἀπεκάλεσε τὴν ποίησιν ὁ Καρλάιλ, διήκει δι' ὅλου τοῦ ἔργου του, τὸ ὁποῖον ἐνέπνευσε μίαν ἀγνωστος ἐρωμένη εἰς τὴν Ἐπιθυμίαν καὶ τὸ ὁποῖον ἐνεψύχωσε εἰς τὸ Πλάσμα τῆς Φαντασίας ἡ Λάουρα τῆς ἀγάπης του. Ἡ Λάουρα αὐτὴ ἦτο εὐγενῆς δέσποινα τῆς Ζακύνθου, ἡ ὁποία παραβλέπουσα κατόπιν τὰ πάντα, τὸν ἠκολούθησε εἰς τὴν Φλωρεντίαν, καὶ ἡ ὁποία ζῆ ἀκόμη ἐν Ζακύνθῳ φέρουσα ἔκ-

τοτε τὸ ὄνομα τοῦ γλυκύτερου ψάλτου τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος.

Μετὰ τὸν κ. Μαλακάσην ὁ διευθυντὴς τῶν «Παναθηναίων» κ. Μιχαηλίδης, κλείων τὴν ἐφετηνὴν περιόδον τῶν διαλέξεων, εἶπε:

Ἐνας πόθος νὰ δημιουργήσωμεν κάτι νέον, νὰ δώσωμεν νέαν μορφήν εἰς τὴν πνευματικὴν ζωὴν τοῦ ἔθνους, σύμφωνα μὲ τὴν νέαν τέχνην καὶ μὲ τὰς νέας ἰδέας, μάς ἐνώνει ἐδῶ μὲ μίαν ψυχὴν ὅλους, σ' ἓνα ἰδανικὸν γύρω, μὲ θέλησιν, μὲ ἀφοσίωσιν, μὲ τὸν δεσμὸν τῆς συναδελφότητος.

Ἀπεβλέψαμεν εἰς τὸν λόγον, εἰς τὴν ὁμιλίαν, ὡς τὸ ἐκφραστικώτερον, τὸ παραστατικώτερον μέσον πρὸς ἐκδήλωσιν τῆς σκέψεως καὶ τῶν συναισθημάτων. Ἡ ἀπαγγελία μᾶς σελίδος φιλολογικῆς, ἡ ἀνάλυσις τοῦ ἔργου ἐνὸς ποιητοῦ ἢ συγγραφέως - σημερινοῦ ἢ παλαιότερου, — ἡ ἀπεικόνισις μᾶς ἱστορικῆς ἐποχῆς, μᾶς ἐποχῆς τῆς τέχνης, ἡ ἀνάπτυξις μᾶς ἰδέας, ἡ ὁποία νὰ υποβάλλῃ τὴν σκέψιν τοῦ καλοῦ, μὲ τὸν λόγον, μὲ τὴν φωνήν, ἡ ὁποία μᾶς φέρει εἰς ἀμεσον ἐπαφὴν μὲ τὸ καλλιτέχνημα καὶ τὸν καλλιτέχνην καὶ ἡ ὁποία σύρει τὸν πέπλον ποῦ κάποτε τὸν περιβάλλει ἔπειτα, ἡ συμμετοχὴ τῶν ἀκροατῶν, ἡ προσέγγισις τῆς ψυχῆς τῶν πρὸς τοῦ ἔργου τὴν ψυχὴν, αὐτὸς εἶνε ὁ σκοπὸς μᾶς εἰς τὸ κέντρον αὐτό, τὸ μικρὸν ἀκόμη, τὸ ἐγκλείον ὅμως μίαν κοινὴν σκέψιν καὶ μίαν κοινὴν προσπάθειαν.

Εἶτε μὲ διαλέξεις, εἶτε μὲ ἀναγνώσματα, εἶτε μὲ ἀπαγγελίαν, ὅπως τόσο εὐγενῶς ἐδέχθησαν νὰ συμβάλουν ἡ κυρία Θεωνὴ Παππᾶ καὶ ἡ δεσποινὶς Εἰμαρμένη Ξανθάκη, θὰ ἐργασθῶμεν καὶ εἰς τὸ μέλλον. Ἔτσι ἡ σκέψις καὶ ἡ τέχνη, ἀδελφωμένοι μὲ τὴν ζεστασίαν τῆς ὁμιλίας ποῦ αἱ δυὸ μαζί ἐγκλείουν τὰ ἰδεώδη τοῦ ἀτόμου, τοῦ πατριώτου, τοῦ κοσμοπολίτου, θ' ἀποτελέσουν τὴν ἐργασίαν τὴν ὁποίαν σὰς ὑποσχόμεθα, ἀποτετιομένην πρὸς ἀνθρώπους ποῦ ἀγαποῦν τὸ ὄραϊον καὶ ἠμποροῦν νὰ τὸ ἀτενίσουν μὲ τῆς ψυχῆς τὰ μάτια.

Ἡ σημερινὴ εἶνε ἡ τελευταία διάλεξις τῆς ἐφετηνῆς περιόδου. Ἡ ἐκπαιδευτικὴ τῶν θὰ γίνῃ τὸν προσεχῆ Νοέμβριον. Ἡ αἴθουσα αὐτὴ, ὅπως βλέπετε, ἀρχίζει νὰ ἦνε ἀνεπαρκής. Καὶ αὐτὸ μᾶς ἐνθαρρύνει πολὺ. Ἐχρειάζετο ἓνα μέρος εὐρυχωρότερον. Ὁ γυναικάδελφός μου κ. Γρηγόριος Ἐμπεδοκλῆς, τὸν

ὁποῖον καὶ δημοσίᾳ εὐχαριστῶ, εἶχε τὴν καλωσύνην νὰ μᾶς προσφέρῃ, ἀφ' ἑαυτοῦ, τὴν στοάν τῆς Τραπεζῆς του, εἰς τὴν ὁδὸν Σοφοκλέους. Τὸ μέρος εἶνε κεντρικώτατον καὶ ὁ χώρος τριπλάσιος, ἴσως καὶ περισσότερον. Εἰς τὸ νέον αὐτὸ κέντρον, καταλλήλως διακοσμούμενον, θ' ἀποτελέσωμεν ἓνα ὄμιλον φίλων, συνδεομένων μ' ἓνα ἀνώτερον δεσμὸν, τοῦ πνεύματος, τῆς ψυχῆς.

Πρὸς σὰς τοὺς ἀκροατάς, ποῦ πλαισιώνετε μὲ τὸν ἐνθουσιασμὸν σας τὸ ἔργον μας, ἀποτείνω ἔκ μέρους ὅλων μας θερμὸς εὐχαριστίας. Τῶν κυριῶν ποῦ ἐστόλισαν τὸ βῆμα αὐτὸ μὲ τὴν τέχνην των ἀλλὰ καὶ μὲ τὴν γυναικίαν χάριν, καὶ τῶν ἀγαπητῶν συναδελφῶν μου καὶ ὁμιλητῶν σφιγγῶ χωριστὰ καθενὸς τὸ χέρι μὲ φιλίαν καὶ μὲ τὴν εὐχὴν τῆς ἐκπληρώσεως τοῦ ἰδανικοῦ τὸ ὁποῖον θερμαίνει τὴν ζωὴν μας καὶ ἀνοίγει τὸν δύσκολον δρόμον τῆς τέχνης.

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΖΩΗ

Μ. ΜΑΛΑΚΑΣΗ — Η ΚΥΡΑ ΤΟΥ ΠΥΡΓΟΥ —
Δρᾶμα. — Ἀναδημοσίευσις ἀπὸ τὰ «Παναθηναία»
1904.

Οἱ παρακολουθοῦντές τὰς Διαλέξεις τῶν «Παναθηναίων» ἀνεχώρησαν ἓνα βράδυ, μεθυσμένοι ἀπὸ μίαν γλυκυτάτην μελωδίαν, ἡ ὁποία ἐπὶ πολὺ τοὺς παρηκολούθησε. Εἶχαν ἀκούσει στίχους τοῦ κ. Μαλακάση. Οἱ στίχοι αὐτοὶ ἦσαν «Ἡ Κυρὰ τοῦ Πύργου» τὴν ὁποίαν ἐδημοσίευσαν τὰ «Παναθηναία» καὶ ἡ ὁποία εἶδε τώρα τὸ φῶς εἰς ἓνα κομψότατον, χιονισμένον τεῦχος, εἶδος συμφωνίας «en blanc majeur», ἔσωτερικῶς κ' ἔξωτερικῶς.

Ὁ κ. Μαλακάσης τιλοφορεῖ τὸ ἔργον του: δρᾶμα. Ἀδιάφορον. Οἱ τίτλοι δὲν ἔχουν νὰ κάμουν τίποτε. Εἰμποροῦσε νὰ τὸ ὀνομάσῃ καὶ δραματικὴν μελωδίαν, μ' ἓνα ὄρον ἀνυπαρκτον, ἀλλὰ ἐπιτυχέστερον ἴσως. Περισσότερον ἢ ὀλιγότερον ἀπὸ ποιητικὸν ἔργον ἡ «Κυρὰ τοῦ Πύργου» εἶναι ἔργον μουσικόν. Μουσικὸν εἰς τὸ εἶδος τῆς ἐντυπώσεως καὶ τὸ εἶδος τῆς συγκινήσεως ποῦ προκαλεῖ. Νομίζει κανεὶς ὅτι μόνον μὲ τὰ στοιχεῖα τοῦ ἀλφαβήτου ἀπετελέσθη συγχρόνως τὸ λιμπρέττο καὶ ἡ μουσικὴ τὸ λιμπρέττο κάτι τι ἀσθενές, στοιχειώδες, ἀπαρατήρητον, ὅπως εἰς τὰ παλαιότερα μουσικὰ ἔργα, ἓνας καναβᾶς κρυπτόμενος εἰς τὴν σκιάν, διὰ νὰναδείξῃ ἀπλῶς τὴν μουσικὴν, μίαν πρόφασιν. Ἡ μουσικὴ καθαρῶς

μελωδικὴ καὶ γλυκυτάτη, ὡς σερενάδα. Ἄν μ' ἐρωτήσετε τὴν ὑπόθεσιν, δὲν τὴν ἐνθυμηθῶ. Εἶνε ἐκεῖ μέσα ἓνας χορὸς γυναικῶν, μία Κυρὰ τοῦ Πύργου, ἓνα φάντασμα, ἓνα ποτάμι, μία πυρκαϊὰ ποῦ ἀποτερρῶνει τὸν πύργον, εἶνε ἀκόμη σεληνόφωτα, ἄνθη, ἡ νυκτερινὴ γαλήνη καὶ πολλὰ ἄλλα ὄραια πράγματα. Ὅλα αὐτὰ ξεχωριστὰ καὶ ὅλα μαζί δὲν μοῦ ἐγέννησαν καμμίαν δυνατὴν συγκίνησιν, δὲν μοῦ ἐπροξένησαν κανένα ὀϊγος, καμμίαν ὑποβολήν, ἴσως δὲ καὶ καμμίαν σκέψιν. Ἰσως αὐτὸς νὰ ἦτο καὶ ὁ σκοπὸς τοῦ ποιητοῦ. Πρόσωπα καὶ πράγματα, ὅλα ὄραια, ξεχωριστὰ καὶ μαζί, μοῦ φαίνονται ὡς νὰ ἔχουν ἓνα χαρακτῆρα ἀπλῶς διακοσμητικόν. Καὶ τὸ ποτάμι αὐτὸ ποῦ κυλᾷ τόσο ὀρμητικὰ τὰ θολά του νερά, φαίνεται ὅτι τρέχει καὶ αὐτὸ διὰ νὰ συμπληρώσῃ τὸν διάκοσμον τῆς μαγευτικῆς σκηνογραφίας. Κατὰ τὰ ἄλλα εἶνε ἀπλούστατον ποτάμι... Ἀλλὰ ποῖα μαγευτικὴ μελωδία ἀναδίδεται ἀπὸ τὸ ἀνθισμένον καὶ δροσερὸν αὐτὸ τοπίον! Νομίζει κανεὶς ὅτι κάποια κιδάρα στενάζει κάτω ἀπὸ ἓνα σεληνόφωτος, ἀρωματισμένον ἀπὸ τὴν ἀναπνοὴν τῆς ἀνοιξέως. Καὶ δὲν χορταίνω νὰ τὴν ἀκούω. Ὅλιγα πράγματα ξαναδιαβάζω εἰς τὴν ζωὴν μου. Τὴν «Κυρὰν τοῦ Πύργου» νομίζω ὅτι τὴν ἔμαθα ἀπ' ἔξω.

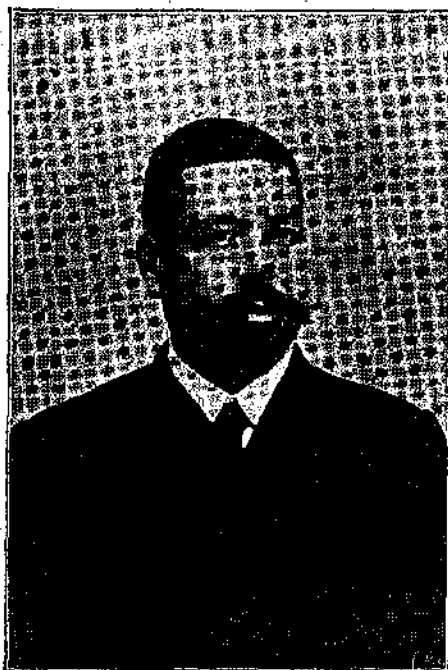
Π. Νβ.

ΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΝ ΣΥΝΕΔΡΙΟΝ ΚΑΙ Η ΣΧΟΛΙΚΗ ΕΚΘΕΣΙΣ

Β.

Ὅδδέποτε πρόγραμμα ἐξετελέσθη πιστότερα κ' εὐσυνειδητότερα. Ὅχι μόνον δὲν παρελείφθη τίποτε ἀπὸ τὰ προσχεδιασθέντα καὶ ἀναγγελθέντα καὶ προσδοκώμενα, ἀλλὰ προσετέθησαν καὶ ἄλλα, ἐκτὸς τοῦ προγράμματος, ἐπίσης σπουδαῖα κ' ἐνδιαφέροντα, ὅπως παραδείγματος χάριν τὸ γεῦμα τοῦ κ. Ὑπουργοῦ τῆς Παιδείας εἰς τοὺς προέδρους καὶ εισηγητὰς τῶν τμημάτων, μετὰ τῶν ὁποίων παρεκάθησε καὶ ἡ Α. Υ. ὁ Διάδοχος, ἐγείρας καὶ πρόποσιν, ἡ ὁποία ἦτο λόγος σωστός.

Οἱ παρακολουθήσαντες λοιπὸν τὸ νέον τοῦτο δημόσιον θέαμα καθ' ὅλας αὐτοῦ τὰς ποικίλας φάσεις καὶ τὰς λεπτομερείας, πρέπει νὰ εἶναι πολὺ εὐχαριστημένοι ἀπὸ τὴν ἐν γένει διεξαγωγὴν, καὶ νὰ εὐγνωμονοῦν τοὺς διορ-

Ο κ. Βορεάδης Σύμβουλος τῆς Παιδείας ἐν Κρήτῃ, Πρόεδρος τοῦ Ἐκπαιδευτικοῦ Συνεδρίου.

γανωτῶς τοῦ ἰου Ἑλληνικοῦ Ἐκπαιδευτικοῦ Συνεδρίου διὰ τὴν λαμπρὰν τῶν σκηνοθεσίαν, ἢ ὅποια ἦτο πραγματικῶς ἀτελεύτητος σειρά ὠραίων καὶ διασκεδαστικῶν εἰκόνων, ἀπὸ τῆς φωταγωγῆσεως τῶν ἐρειπίων τῆς Ἀκροπόλεως — τί ἔξοχον θέαμα νυκτερινόν! — μέχρι τοῦ ὀμηρικοῦ κανγᾶ τῶν βιβλικοδοτῶν εἰς τὴν μεγάλην αἴθουσαν τοῦ Πανεπιστημίου, — τί ἔξοχον ἀκρόαμα ἡμερινόν!

Ἐποθέτω ἀκόμη, ὅτι οἱ συμμετασχόντες τοῦ Συνεδρίου ἀπεκόμισαν καὶ ἀληθινότητος ἐντυπώσεις πατριωτικᾶς. Μήπως πρόεδρος τοῦ Συνεδρίου δὲν ἐξελέγη ὁ κ. Βορεάδης, ὁ ἐπὶ τῆς Παιδείας σύμβουλος τῆς Κρήτης, καὶ μήπως ὅπως εἶπεν ὁ ἴδιος εἰς τὸν εὐχαριστήριον λόγον του, οἱ σύεδροι διὰ τῆς ἐκλογῆς του δὲν ἐτίμων ὄχι τὸσον αὐτὸν τὸν ἴδιον προσωπικῶς, ὅσον τὴν λατρευτὴν πατρίδα, ἢ ὅποια τὸν ἐστελλε; Μήπως ἀντιπρόεδροι δὲν ἐξελέγησαν οἱ ἀπεσταλμένοι ἐξ ἄλλων ἐπίσης ἀλυτρώτων ἑλληνικῶν χωρῶν, καὶ μήπως ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ δὲν ἀντήχησαν λόγοι πολιτικῆς μᾶλλον ἢ ἐκπαιδευτικῆς σημασίας, καὶ δὲν τοὺς ἐπέστεψαν ζητωκραυγαὶ οὐρανομήκειαι καὶ δὲν ἀντηλλάχθησαν ἐναγκαλισμοὶ καὶ φιλήματα μετὰ δακρύων; ... Καὶ εἰς τὴν Ἐλευσίνα ἀκόμη, ὅπου ὁ κ. Φίλιος ἀνέπτυξε τὸσον εὐγλωττῶς τὴν ἱστορίαν τῶν

Ἐλευσινίων, μήπως τὸν ἐπίλογον τῆς ἀρχαιολογικῆς ὁμιλίαις δὲν ἐξεφώνησεν ἡ κυρία Φλωρεντία Φουντουκλή, μ' ἓνα ποίημα πατριωτικόν, τὸ ὅποιον ἐτελείωνε ἀπροόπτως:

*Τρέξτε, γυιέ μου, οἱ σκλαβωμένοι
τὴν Ἐλευθερίαν ζητᾶν.
Μὲ τὴν πίστιν ὀπλισμένοι
Τρέξτε. Τὸν ἢ ἐπὶ τῶν!*

Ἐμπορεῖ κανεὶς νὰ λοχυρισθῇ, χωρὶς φόβον παρεξηγήσεως, ὅτι τὸ Συνέδριον ἦτο μᾶλλον πατριωτικὸν παρά ἐκπαιδευτικόν. Καὶ οὔτε ἦτο δυνατὸν νὰ γίνῃ διαφορετικᾶ, ὅταν εὐρέθησαν ἀπαξ συνηθρισμένοι εἰς τὴν πρωτεύουσαν τῆς ἐλευθέρως γωνίας τοῦ ἔθνους, καὶ ὑπὸ τὴν σκιάν τοῦ Παρθενῶνος καὶ ὑπὸ τὴν ἄμεσον ἐπίδρασιν τῶν ἐθνικῶν μας ῥητόρων, τῶσοι Ἕλληνες, εἰς τοὺς ὁποίους ὁ φανερός καὶ φανασκὸς ἐνθουσιασμός δὲν εἶνε τὸν ὑπόλοιπον χρόνον ἐπιτετραμμένος, καὶ οἱ ὅποιοι εὐρον τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἐκφράσων εἰς τοὺς ἀδελφούς των τὰ πλημμυροῦντα τὴν ψυχὴν των αἰσθήματα καὶ τοὺς κατακαίοντας τὴν καρδίαν τῶν πόθους! Θὰ ἦτο πολὺ ἀπαιτητικὸς, μὰ πᾶρα πολὺ ἀπαιτητικὸς ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος θὰ τοὺς ἤθελε περιορισμένους αὐστηρῶς μόνον εἰς τὰ Ἐκπαιδευτικᾶ, ἔχοντας δηλαδὴ πλήρη τὴν συναίσθησιν ὅτι θὰ ἐξυπηρετοῦν καλλίτερα τὴν πατριωτικὴν ἰδέαν ἢ ἐπιροτίμων τὰ ἔργα ἀντὶ τῶν λόγων, καὶ ἂν ἤρκοῦντο νὰ φωτίσουν καὶ νὰ φωτισθοῦν ἀπλῶς ἐπὶ τῶν ζητημάτων, διὰ τὰ ὁποῖα συνεκλήθησαν, χωρὶς νὰ προκαλέσουν μίαν τεχνητὴν στιγμιαίαν θερμότητα, ψυχραίνομένην ταχέως, ὅταν δὲν ὑπάρχῃ κατηγορησμένη ἢ συσκευῆ, ἢ ὅποια τὴν παράγει βαθμιαίαν, σταθεράν, ἀληθινὴν, καὶ τὴν διατηρεῖ ἱκανὴν νὰ μεγαλοουργήσῃ εἰς ὅλας τὰς περιστάσεις, — ἀκόμη κ' ἐνώπιον τοῦ ἔχθρου...

Ἀνεξαρτήτως τῆς θερμότητος αὐτῆς τοῦ πατριωτισμοῦ, τῆς ὁποίας ἡ ὠφέλεια δὲν εἶνε βέβαια μικρά, ἀλλ' οὔτε καὶ μεγάλη, οἱ καρποὶ τοῦ Συνεδρίου ὑπῆρξαν ὅποιοι ἐπεριμένοντο. Δὲν μετανοοῦμεν διὰ τίποτε ἐξ ὧν ἐγράψαμεν εἰς τὸ προηγούμενον ἄρθρον μας. Τὰ πράγματα, δηλαδὴ τὰ πρακτικὰ τοῦ Συνεδρίου, μᾶς ἐδικαίωσαν πληρέστατα. Καὶ διὰ νὰ κρίνουν οἱ ἀναγνώσται μας περὶ τῆς ἀμφιβόλου ἀξίας καὶ χρησιμότητος τῶν εὐχῶν, τὰς ὁποίας διτύπωσαν τὰ τμήματα καὶ ἡ ὀλομέλεια τοῦ Συνεδρίου, ἀρκεῖ νὰντιγράψωμεν μερικᾶς, χωρὶς σχόλια, σταχυολογῶντες κατὰ τύχην ἐκ τῶν ἐπισημῶν πρακτικῶν:

*Νὰ ἐπιτευχθῇ ἡ βελτίωσις τῶν διδασκαλείων.
Θεωρεῖται ἀναγκαῖα ἡ ἰδρυσις σχολείων τωφλῶν, κωφάλαλων, ἡλιθίων καὶ ἠθικῶς διαστρόφων παιδιῶν.*

Νὰ ἰδρυθῇ Ἱεροδιδασκαλείον.

Νὰ ἐπιτραπῇ εἰς τοὺς δημοδιδασκάλους ὅπως ἐγγράφονται εἰς τὸ Πανεπιστήμιον χάριν συμπληρώσεως τῶν σπουδῶν των.

Ἡ φοίτησις εἰς τὰ δημοτικὰ σχολεῖα νὰ ἐξηθῇ εἰς ἑξαετη.

Νὰ ληφθοῦν μέτρα πρὸς ταχείαν ἀνάγεσιν διδασκαλιῶν.

Νὰ κανονισθῶσιν αἱ ὠραι τῆς διδασκαλίας τῶν καθηγητῶν καὶ ἑλληνοδιδασκάλων ὥστε νὰ μὴ υπερβαίνωσι τὰς 24. Τοῦ δὲ διευθυντοῦ νὰ μὴ υπερβαίνωσι τὰς 12.

Νὰ συστηθῇ ἐποπτικὸν γραφεῖον ἐκτὸς τοῦ ὑπουργείου, τὸ ὁποῖον νὰ συγκεντρῶνῃ τὰς ἐντύψεις τῶν ἐπιθεωρητικῶν.

Νὰ καταπολεμηθῇ ἡ ἐπιπόλαιος μόρφωσις, καὶ ἡ ἀγωγή τῶν Ἑλληνοπαιδῶν νὰ καταστῇ ἐθνικωτέρα...

Νὰ ἐπιταθῇ καὶ ἐμβραθυνηθῇ (!) ἡ εἰδικὴ παιδαγωγικὴ μόρφωσις.

Ἄλλὰ πρὸς τί νὰ ἐξακολουθήσωμεν; Δὲν ἀρκοῦν αὐτὰ διὰ νὰ δεῖξουν εἰς τοὺς ἀναγνώστας μας, ὅτι αἱ πολυθρύλλητοι εὐχαὶ τοῦ Συνεδρίου ὁμοιάζουν πολὺ μὲ τὸν κοινῶς λεγόμενον ἀέρα φρέσκον; Τοιούτου εἶδους εὐχάς, τρώντι, δὲν εἰμπορεῖ νὰ ἐκτιμῆσῃ παρά μόνον ὁ ἔχων τὴν ἀφέλειαν νὰ πιστεύῃ, ὅτι ἡ βελτίωσις τῆς νεοελληνικῆς ἐκπαιδεύσεως εἶνε ζήτημα ἀξιομειώσεως τῶν ὠρῶν τῆς διδασκαλίας ἢ τῶν ἐτῶν τῆς φοιτήσεως. Ὅλοι οἱ ἄλλοι, ὅσοι ἔχομεν τὴν ἰδέαν ὅτι τὸ ζήτημα εἶνε πολὺ βαθύτερον καὶ σκοτεινότερον, πρέπει νὰ ὁμολογήσωμεν μετὰ λύπης ὅτι «τὰ ἔργα καὶ αἱ ἡμέραι» τοῦ Συνεδρίου ὀλίγον ἔρουσαν φῶς, καὶ ὅτι παρόμοιαι εὐχαὶ, διὰ νὰ ἐκπληρωθοῦν καὶ νὰ καρποφορήσουν, ἔχουν ἀνάγκην καὶ τῆς θείας εὐλογίας. Θαῦμα θὰ ἦτο πραγματικῶς, καὶ θαῦμα θὰ ἐχρειάζετο, διὰ νὰ ἐπιτευχθῇ οἰοσδήποτε σκοπός, μὲ μέσα, τὰ ὁποῖα οὔτε πύρρῳθεν φαίνεται νὰ τὸν ἀποβλέπουν!

Μολοντοῦτο, δὲν θέλομεν νὰρνηθῶμεν ὅτι τὸ ἰον Ἐκπαιδευτικὸν Συνέδριον εἶχε καὶ τὰ φωτεινὰ καὶ εὐέλπιδά σημεῖά του. Ἄν ὁ κ. Χρηστομάνος, καθηγητῆς τῆς χημείας, ἐπρότεινε νὰ εἰσαχθῇ ἐπισήμως καὶ ὑποχρεωτικῶς ἡ ἀρχαῖζουσα ἑλληνικὴ εἰς ὅλα τὰ Σχολεῖα, ἢ πρότασις τοῦ ἀπεροφθῆ πανηγυρικῶς, καὶ εἰς ἀν-

τίθεισιν, μία κυρία, ἢ ὅποια οὔτε διδασκάλισσα εἶνε, οὔτε χημικός, ἢ Δις Εἰρήνη Νικολαίδου, εἶπε τόσα ὠραῖα πράγματα περὶ τῶν βιβλίων τῆς κατοικίας ἐκπαιδεύσεως, καὶ ἐχειροκροτήθη τόσον ζωηρά, — ἀκόμη καὶ ἀπὸ τοὺς διδασκάλους, — ὅταν ὑπέδειξε πόσον ὠραιότερον καὶ ψυχολογικώτερον θὰ ἦτο, ἂν ὡς πρώτη λέξις τοῦ ἑλληνικοῦ ἀναγνωσματορίου ἐδιδάσκετο ἀντὶ τοῦ ἰου, ἡ λέξις *μαμά* ἢ *μάννα*. Μία πρότασις περὶ καταργήσεως τῶν προφορικῶν ἐξετάσεων, — τῆς τόσον ματαίας, κουραστικῆς καὶ ψυχοφθόρου αὐτῆς ἐπιδείξεως, — ἄλλη πρότασις περὶ προσλήψεως εἰς τὴν Κριτικὴν Ἐπιτροπὴν τῶν διδασκτικῶν βιβλίων, καὶ εἰδικῶν λογογράφων, — ἡ πρότασις τῆς Κας Παρρὲν περὶ καταργήσεως τῶν κεντημάτων καὶ τῶν ἀσκόπων καὶ ἀποβλακωτικῶν ἐργοχείρων εἰς τὰ Παρθενάγωγεῖα, — ἡ σοφὴ ἐκείνη καὶ γλαφυρὰ εἰσήγησις τοῦ κ. Κουρτίδου εἰς τὸ τμήμα τῆς γυναικείας Ἐκπαιδεύσεως, — ἡ ἐπίσης ὠραῖα εἰσήγησις τοῦ κ. Α. Μάτεσι περὶ τοῦ γενικοῦ θέματος τῆς βελτιώσεως τῶν διδασκτικῶν βιβλίων ἰδοῦ ἀρκετὰ φωτεινὰ σημεῖα, ἱκανὰ νὰ μᾶς παρηγορήσουν διὰ τὰς ἀφαντάστους ἀνοησίας, αἱ ὁποῖαι ἐλέχθησαν ἀπὸ μερικοὺς σοφολογιατῶν, καὶ διὰ τὰς ὀλίγον εὐσχήμους φιλονεικίας καὶ τὰς προσωπικὰς ἀντεγκλήσεις τῶν βιωτέρων, οἱ ὅποιοι, ποῦθεν δὲν ἐνοοῦν νὰφίσουν τὰ πάθη των καὶ τὰ συμφέροντά των, καὶ διὰ τὰς ἀγρίας ἀκόμη ὠρυγὰς τῶν βιβλικοδοτῶν, οἱ ὅποιοι πρὸς στιγμὴν μετέβαλαν τὸ Συνέδριον εἰς θηριοτροφεῖον. Ἄς ἐλπίσωμεν, ὅπως εἶπαμεν καὶ εἰς τὸ προηγούμενον ἄρθρον μας, — ὅτι εἰς τὰ μέλλοντα Συνέδρια τὰ φωτεινὰ αὐτὰ σημεῖα θὰ εἶνε πολυπληθέστερα καὶ ζωηρότερα. Ἄλλως τε ὁ θεσμός φαίνεται ὅτι ἐπαγιώθη, καὶ διὰ τοῦ ἰδρυθέντος Ἐκπαιδευτικοῦ Συνδέσμου, ὁ ὁποῖος θάναλᾶβη εἰς τὸ ἔξῃς τὴν σύγκλησιν καὶ διεξαγωγὴν τοῦ Ἐκπαιδευτικοῦ Συνεδρίου, θὰ ἔχομεν ἀπὸ μίαν σωρείαν εὐχῶν κατὰ διετίαν. Κάποτε τὸ ποσὸν εὐνοεῖ καὶ τὸ ποιόν διότι ἀπὸ τόσον πλήθος εὐχῶν, ἀδύνατον νὰ μὴ εὐρεθοῦν καὶ ὀλίγα καλά. Καὶ ἂν εὐρεθῇ ποτε καὶ ὑπουργός ἐπίσης καλὸς καὶ ἀξίως νὰ τὰς πραγματοποιήσῃ, — τί ἄλλο θὰ ἠμπορούσαμεν νὰ ἐλπίσωμεν; Κατὰ τὴν σοφίαν τοῦ λαοῦ, τὸ κακὸν ἐρχεται μὲ τὸ τσονβάλι καὶ φεύγει μὲ τὸ βελόνι. Καὶ αὐτὸ ἀκριβῶς, — καὶ δυστυχῶς — ἐφαρμόζεται εἰς τὰ Ἐκπαιδευτικὰ μας.

Ὀλίγας λέξεις ἀκόμη καὶ περὶ τῆς Σχολικῆς Ἐκθέσεως. Μὲ ὄλην τὴν τὴν μικρότητα —

καί ἴσως δι' αὐτὴν ἀκριβῶς, — εἶνε ὡραία κ' ἐνδιαφέρουσα. Μὲ τὰ ξένα, τὰ εὐρωπαϊκὰ ἐκθέματα τῆς προπέντων, μᾶς δείχνει τὸ ἰδανικὸν τοῦ Σχολείου, εἰς τὸ ὁποῖον πρέπει νὰ τεινωμεν. Τὰ δὲ ἑλληνικὰ ἐκθέματα, — βιβλία, ἐργόχειρα, ὄργανα, σκεύη, ἐπιπλα, πίνακες, χάρακι κτλ. — μᾶς δείχνουν, πολὺ ἐπωφελῶς, πόσον ἀπέχομεν τοῦ ἰδανικοῦ τούτου. Ὑποθέτομεν ὅτι ὅλοι ὅσοι ἐπεσκέφθησαν τὴν ἐκθεσιν, ἀπὸ τοῦ κυρίου Ὑπουργοῦ τῆς Παιδείας μέχρι τοῦ τελευταίου ξυλοργου... θρανίων, καὶ ἀπὸ τοῦ κ. Γενικοῦ Γραμματέως μέχρι τοῦ τελευταίου τυπογράφου... σχολικῶν βιβλίων, ὅλοι ἀντέληφθησαν τὴν φοβερὰν διαφορὰν, τὸ χάος, τὸ ὁποῖον χωρίζει ἐν ἰδικὸν μας ἀλφαριθμητικὸν ἀπὸ ἐν γερμανικόν, ἐν ἰδικὸν μας θρανίον ἀπὸ ἐν ἑλβετικόν, ἕνα ἰδικὸν μας χάρτιν ἀπὸ ἕνα ἀγγλικόν. Πολὺ χρήσιμον τὸ μάθημα! Ἄν αἱ Ἐκθέσεις ἄλλον κρατῶν εἶνε ὑπερήφανα δείγματα τοῦ πολιτισμοῦ των, αἱ ἑλληνικαὶ εἶνε ἀκόμη τὰ κάτοπτρα τῆς βαρβαρότητός μας. Εὐτυχῶς ἡ μικρὰ Σχολικὴ Ἐκθεσις διοργανώθη σοφώτατα Διεθνῆς, καὶ εἰς τὸ κάτοπτρόν της τὸ ἴνδαγμα τῆς νεοελληνικῆς βαρβαρότητος ἀποτυπώται διὰ τῆς ἀντιθέσεως ζωηρότερον καὶ κάμνει ἐντύπων μεγαλητέραν καὶ θλιβερωτέραν. Ἄν θὰ μᾶς σώσῃ τίποτε, ἡ ἐντύπωσις αὐτὴ θὰ μᾶς σώσῃ. Βεβαίως προοδεύομεν. Ἡ εἰκονογραφημένη γεωγραφία τοῦ κ. Μεταξᾶ εἶνε μία πρόδοδος. Τὰ φυσικὰ ὄργανα τοῦ ἐργοστασίου τοῦ κ. Κονδύλη, εἶνε ἐπίσης μία πρόδοδος. Ἄλλ' εἰς τὴν Ἐκθεσιν, ἡ πρόχειρος ἀντιπαραβολὴ τῶν ἐντοπίων αὐτῶν προϊόντων μὲ τὰ ὄργανα ἐνὸς βιενναίου ἐργαστηρίου ἢ μὲ τὰ βιβλία παρισίου ἢ... καὶ βουλγαρικοῦ ἐκδοτικοῦ καταστήματος, μᾶς πείθει ἀμέσως ὅτι ἡ πρόδοδος μας εἶνε μικρά, ὄχι μόνον ἀπολύτως, ἀλλὰ καὶ σχετικῶς πρὸς τὴν πρόδοδον ἄλλων λαῶν, εἰσελθόντων εἰς τὴν ὁδὸν τοῦ πολιτισμοῦ πολὺ ἀργότερα ἀπὸ ἡμᾶς. Καὶ διὰ νὰ ἐννοήσωμεν εἰς ποίαν κατάστασιν εὐρισκόμεθα ἀκόμη, καὶ ποίας ἰδέας ἔχομεν περὶ προόδου, καὶ πῶς ἀντιλαμβάνομεθα μερικὰ πράγματα, — ἀρκεῖ νὰ ἐνθυμηθῶμεν, ὅτι ἐν ἔτει σωτηρίῳ 1904, καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου, μέλος τοῦ 1ου Ἑλληνικοῦ Ἐκπαιδευτικοῦ Συνεδρίου, εἰς τὴν συνεδρίασιν τῆς ὀλομελείας του ἐκίρουξε θυμωμένος, ὅτι ἡ κομψότης καὶ ἡ φιλοκαλία τῶν διδακτικῶν βιβλίων εἶνε ὀλωσ-διόλου περιττὴ, καὶ ὅτι οἱ πατέρες μας ἐμάνθαναν καλλίτερα γράμματα ἀπὸ μᾶς μὲ τίς φυλλάδες! Τί ἄλλο θέλετε;

Γρ. Ξ.

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ

Γερμανικὴ Σχολή. Συνεδρία τῆς 17 Μαρτίου. — Ἐν ἀρχῇ ὁ ἐν Μονάχῳ καθηγητῆς κ. Φουρτβαϊγκλερ πρὸ μικροῦ ἐπανελθὼν ἐκ τῶν περιχώρων τῆς Σπάρτης, ὅπου ἐνήργησε μικρὰν ἀνασκαφὴν ἐν τῷ ἱερῷ τοῦ Ἀμυκλαίου Ἀπόλλωνος, ἀνήγγειλεν ὅτι ἀνεῦρε τὴν βᾶσιν, ἐφ' ἧς ἴστατο ὁ ὑπὸ τοῦ Πανσανίου περιγραφόμενος περιήρητος θρόνος τοῦ Ἀπόλλωνος ὁ κατασκευασθεὶς ὑπὸ τοῦ Σαμίου γλύπτου Βαθυκλέους. Τὸ βᾶθρον τοῦτο κεῖται ὑπὸ τὸ ἔδαφος τῆς ἐκκλησίας τῆς Ἁγίας Κυριακῆς πλησίον τοῦ Σκλαβοχωρίου, ἐν τοῖς τοίχοις δὲ τῆς ἐκκλησίας ταύτης εὐρίσκονται ἐνοικοδομημένα πολλὰ μαρμάρια τεμάχια ἀνήκοντα εἰς αὐτὸν τὸν θρόνον καὶ φέροντα ἀνάγλυφα. Ἡ ἀξία τοῦ εὐρήματος τούτου εἶνε μεγίστη, ἀλλὰ δυστυχῶς οἱ κάτοικοι τοῦ τόπου ἔχουσι προξενήσει μεγίστας ζημίας εἰς τὰς ἀρχαιοτάτας, κτίριον δὲ τι ἀνασκαφῆν ἄλλοτε ὑπὸ τοῦ κ. Τσουντα ἔχει σήμερον καταστραφῆ ὀλοσχερῶς μέχρι τοῦ τελευταίου λίθου. Ἀγγέλλων λοιπὸν ὁ κ. Φουρτβαϊγκλερ μετὰ θλίψεως τὰς καταστροφὰς ταύτας, εἶπεν ὅτι ἐπιβάλλεται νὰ ληφθῶσι δραστήρια μέτρα πρὸς σωτηρίαν τῶν ἀρχαιοτήτων.

Ὁ κ. Ἐβερδὰὺ ὠμίλησε περὶ ἐπιτυμβίου τινὸς μνημείου εὐρεθέντος ὑπ' αὐτοῦ ἐν Λυκίᾳ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ἀφοῦ κατὰ πρόωτον διέλαβε συνοπτικῶς περὶ τοῦ λαοῦ τῶν Λυκίων καὶ τῆς τέχνης αὐτῶν. Ὁ λαὸς τῶν Λυκίων ἔφερε προσεὶ καὶ τὸ ὄνομα *Τερμίλαι*, συνήψε δὲ πρωϊμώτατα σχέσεις πρὸς τοὺς Ἑλληνας παραλαβὼν παρ' αὐτῶν τὸ ἑλληνικὸν ἀλφάβητον καὶ τὴν ἑλληνικὴν καλλιτεχνίαν ἐπὶ τέλος δὲ παραλαβὼν καὶ τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν συνεχωνεύθη τελείως μετὰ τῶν Ἑλλήνων. Ἐκ τῶν σωζομένων πολυαριθμῶν λυκικῶν ἐπιγραφῶν φαίνεται ὅτι ἡ γλῶσσα τῶν Λυκίων δὲν ἀνήκεν εἰς τὴν ἰνδογερμανικὴν ὁμοφυλίαν, ὡς ἡ ἑλληνικὴ, ἀλλ' οὐδὲ πρὸς ἄλλας γνωστὰς γλώσσας ὁμοιάζει, ὥστε τούτου ἕνεκα αἱ ἐπιγραφαὶ ἐκεῖναι καίπερ δι' ἑλληνικῶν γραμμάτων γεγραμμέναι εἶνε ἀνεξήγητοι. Ἡ τέχνη τῶν Λυκίων εἶνε καθ' ὅλα ἑλληνικὴ καὶ μάλα σαρδική, ἀλλὰ τὸ σῆμα τῶν ἐπιτυμβίων μνημείων αὐτῶν εἶνε ἰδιόρρυθμον, πολὺ διαφέρει τῶν ἑλληνικῶν. Τὸ μνημεῖον δὲ, περὶ τοῦ ὁποῖου ὠμίλησεν ὁ κ. Ἐβερδὰὺ, ἔχει σῆμα τετραπλεύρου κίονος φέροντος ἄνω τὸν νεοκικὸν θάλαμον, ἀποτελούμενον ἐκ λίθινων πλακῶν

φερουσῶν πρὸς τὰ ἔξω ἀνάγλυφα καὶ ἐστεγαμένων ἄνωθεν διὰ στέγης ἐπικλινοῦς. Τὰ ἀνάγλυφα παριστώσι τὸν ἀποθανόντα ἐν διαφόροις σκηναῖς τοῦ βίου αὐτοῦ, ἦτοι θηρεύοντα, πολεμοῦντα καὶ διασκεδάζοντα, δύνανται δὲ νὰ χρησιμεύσωσι καὶ πρὸς ἐξήγησιν ἄλλων ὁμοίων λυκικῶν ἀναγλύφων, τῶν ὁποίων αἱ παραστάσεις δὲν εἶνε τόσον σαφεῖς. Κατόπιν ὁ κ. Κεραμόπουλος ὠμίλησε περὶ ἐπιγραφῆς τινος τῆς Ἀμφίσης περιεχούσης συμβόλαιον ἀπελευθερώσεως δούλου. Ἡ ἐπιγραφή αὕτη εἶχεν εὐρεθῆ ὑπὸ Γάλλου ἀρχαιολόγου, ἀλλ' ἀνεγνώσθη ὑπ' αὐτοῦ ἑλλιπῶς καὶ ἐνομισθη ὅτι εἶνε ὄχι μία, ἀλλὰ τρεῖς. Ὁ κ. Κεραμόπουλος κατορθώσας νὰ ἀναγνώσῃ περισσότερα γράμματα καὶ βοηθούμενος ἐκ τῶν ἐν Δελφοῖς εὐρεθεισῶν πολυαριθμοτάτων ἀπελευθερωτικῶν ἐπιγραφῶν, ἀποκατέστησε τὸ κείμενον τῆς ἐξ Ἀμφίσης ἐπιγραφῆς πληρῆς. Ἀποδεικνύεται δὲ ὅτι ἡ ἐπιγραφή αὕτη εἶνε λίαν σπουδαία, ὡς διασαφίζουσα τὸν τρόπον καὶ τοὺς τύπους, καθ' οὓς συνετάσσοντο τὰ ἀρχαῖα συμβόλαια.

ΧΑΡΙΤΩΝ ΦΙΛΕΤΑΙΡΟΥ.

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ ΕΞ ΙΤΑΛΙΑΣ

Δομήνικος Μορέλλι.

Ἐγράφη ἤδη ὅτι ὁ Δομήνικος Μορέλλι δύναιται ν' ἀποκληθῆ ὁ μόνος, ὅστις μετὰ τῶν συγχρόνων ζωγράφων κατενόησεν εἰνετικώτερα τὴν χριστιανικὴν ποίησιν ἂν δὲ σχεδὸν πάντοτε ἐπεδίωξε τὴν ψυχολογικὴν ἔκφρασιν διὰ τῆς ἀντιθέσεως τοῦ χρωματισμοῦ τῶν προσώπων μᾶλλον, παρὰ μὲ τὴν ἔκφρασιν τῆς φυσιογνωμίας, τοῦτο πρέπει κυρίως ν' ἀποδοθῆ — ὡς ἐξήγησεν ἐπιφανῆς κριτικὸς — εἰς τὴν ἀνήσυχον καὶ φλογερὰν φύσιν του ὡς τέκνου τῆς Μεσημβρίας καὶ εἰς τὴν ἐκλαμπρον τοῦ χρώματος ὀπτασίαν, ἣτις τὸν παρέφερε καὶ τὸν ἐμειοῦσε, ὡς ὁ οἶστρος καὶ ἡ φαντασία παραφέρουν ἀκαταμαχίτως καὶ πυρετωδῶς τὸν ποιητὴν.

Καὶ ὑπῆρξεν ὁ ποιητῆς τῆς ζωγραφικῆς. Ἀνεκάλεσεν εἰς τὴν ζωὴν διὰ τῆς ἀριστοτεχνίας τοῦ χρωστικῆς του ὅλην τὴν μεγάλην ἀνθρωπίνην ποίησιν, χωρὶς ν' ἀφήσῃ τὴν ἱστορικὴν ἀλήθειαν νὰ ἐπιβληθῆ καὶ νὰ καταπνίξῃ τὸ αἰσθημα· αὐτὸ δὲ εἶνε, ὡς ἐγὼ πιστεύω, τὸ μυστικόν, χάρις εἰς τὸ ὁποῖον, πρὸ τῶν εἰκόνων τοῦ ἐνδόξου καλλιτέχνου, ὁ θαυμαστῆς δὲν ἠμπορεῖ νὰ σταθῆ διὰ ν' ἀναζητήσῃ τὸ

δεῖνα ἢ τὸ τάδε ἱστορικὸν στοιχεῖον, ἀλλὰ μένει μὲ τὴν καρδίαν συνεχωμένην ὑπὸ ἰσχυρᾶς συγκινήσεως καὶ μὲ τὴν ψυχὴν ἐκστατικὴν.

Ὅταν εἰς τὴν ἀλλοδαπὴν ἢ ἰταλικὴν τέχνην κατεκρίνετο ὡς τέχνη πτωχὴ, χωρὶς βάρους τῆς ἰδέας, χωρὶς ἔντασιν τοῦ δράματος, ὡς τέχνη μαθηταρίων καὶ ἐπιπολαίων παρατηρητῶν, ὁ Δομήνικος Μορέλλι ἠγειροτο ὑπερηφάνως ἐναντίον τῶν συκοφαντῶν, καὶ ἐπεδείκνυε θαρραλέως τὰ θαύματα τῆς τέχνης, τὰ ὁποῖα ἡ εὐφάνταστος ἔμπνευσις ἐδημιούργει καὶ τὸ σταθερὸν καὶ ἀριστοτεχνικὸν χερὶ ἀπετύπωνεν ἐπὶ τῆς ὀθόνης.

Εἰς τὰς βωβὰς ἐλαιωγραφίας καὶ τὰς στιλβούσας χρώμοτυπίας ἀντέταξε τοὺς μεγάλους πίνακας οἵτινες περιείχον ὅλην τὴν ζωὴν. ὄλον τὸ αἰσθημα, ὄλον τὸ φῶς. Ἀπέφυγεν ἐξ ἴσου καὶ τὸν ὑπερβολικὸν ὕλισμὸν καὶ τὸν ὑπερβολικὸν ἰδεαλισμὸν, συνεχῶνευσε τοὺς δύο παράγοντας οἵτινες ἐμελλον νὰ δώσουν καὶ ἔδωσαν εἰς τὴν τέχνην νέαν ὄψιν, — ἀπετύπωνεν ἐπὶ τῆς ὀθόνης τὴν ἀληθεστάτην πραγματικότητα καὶ τὸ φωτεινότερον ἰδεῶδες, προσήγγισε τὴν γῆν μὲ τὸν οὐρανόν, καὶ ἐπέθηκεν εἰς τὰ φυσικὰ πράγματα τὴν σφραγίδα τῶν μεγίστων ἰδανικῶν τῆς τέχνης. Ὁ θάνατος τὸν ἔδρεψεν εἰς τὸ τέρας τῆς ἐνδόξου στάδιοδρομίας του, ἔμμονον ἀκόμη εἰς τὴν ἐργασίαν, βασανιζόμενον ἀκόμη, ὡς πάντοτε, ὑπὸ τοῦ δημιουργικοῦ πυρετοῦ, ἐλκόμενον ὡσεὶ ὑπὸ δυνάμεως ὑπερφυσικῆς πρὸς τὴν τέχνην, ἣτις ὑπῆρξεν ὄλον τὸ ὄνειρόν του, καὶ ὑπῆρξεν ἡ ζωὴ του ὄλη!

Α. ΛΑΛΙΑ ΠΑΤΕΡΝΟΣΤΡΟ.

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΤΕΧΝΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗ

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

Ἀφέντη πρὶν φιλήσης με
Καὶ πρὶν μὲ περιλάμψει
Τὰ στενορῶμα σου ἔγμαιν
Κ' οἱ ἀβλῆς δὲν σὲ χωροῦσαν
Κ' ἀφὸν ἐποίας τὰ θελες
Καὶ τὰ πολλὰ ἐπεθύμας,
Ἔργινες κίρκας πέτανος,
Κ' ἔργινες διωματαῖος,
Κ' ἔργινες ἀκατάδεκτος,
Περὶς καὶ δὲ μὲ χαίρειας
Καὶ δὲ μὲ συντηγαινεις.
Εἰς ἀκριβεία μ' ἐφίλησες
Κ' εἰς εὐθηνά μ' ἀφῆκες
Κ' ἐγὼ τὸν θεὸν παρακαλῶ
Νὰρθῆ ἀκριβεία καὶ κάλι.

Νάρθη καιρός κ' επιθυμία
Ὡς διὰ τὰ μὲ γυρῆνης
Νὰ πῶ κέγῳ δὲν σέχω δῆ,
Δὲν σέχω ἀπατημένον.

[Μεσαιωνικὸν δημοτικὸν τραγοῦδι].

Προσεχῶς ἐκδίδονται ἀναμνήσεις τῆς κυρίας Μαρτελέ - Ἀδέλας Κολέν περὶ τοῦ Ἀλφρέδου Μυσσέ. Ἡ Ἀδέλα Κολέν ἦτο ἡ βάρυτος τοῦ ποιητοῦ καὶ συχνὰ ἀνέκαβε τὴν ὑπερόσπισιν του κατὰ τῶν κατηγοριῶν του. Τὸ βιβλίον θὰ περιέχῃ καὶ αὐτογραφα τοῦ ποιητοῦ καὶ στίχους ἀνεκδότους. Οἱ ἐπόμενοι στίχοι γράμματα ἀπὸ μελαγχολίαν. οἱ τελευταῖοι τοῦ Μυσσέ, δημοσιεύονται εἰς τὸ γαλλικὸν περιοδικὸν « La Semaine Française », παραχωρηθέντες ὑπὸ τῆς κυρίας Μαρτελέ.

*L'heure de ma mort, depuis dix-huit mois,
De tous les côtés sonne à mes oreilles.
Depuis dix-huit mois d'ennuis et de veille,
Partout je la sens, partout je la vois,*

*Plus je me débats contre ma misère,
Plus s'éveille en moi l'instinct du malheur
Et dès que je veux faire un pas sur terre,
Je sens tout à coup s'arrêter mon cœur.*

*Ma force, à lutter, s'use et se prodigue,
Jusqu'à mon repos, tout est un combat
Et, comme un coursier brisé de fatigue,
Mon courage éteint chancelle et s'abat.*

Φλοριζέλ φὸν Ρόυτερ.

ΜΟΥΣΙΚΗ

Ο κ. Καμηλιέρης, τὸν ὁποῖον παρακαλέσαμεν νὰ γράψῃ διὰ τὰ «Παναθήναια» τὰς ἐντυπώσεις του ἀπὸ τὴν συναυλίαν τοῦ νεωστῆτος μουσικοῦ Φλοριζέλ, τὴν ὁποῖαν ἔδωσε εἰς τὴν «Μουσικὴν Ἐταιρίαν» μᾶς ἔστειλε τὴν ἐπομένην ἐπιστολήν.

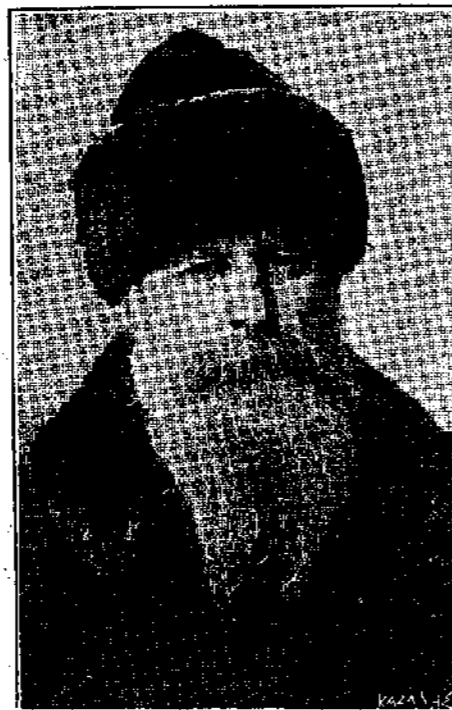
Φίλε κ. Μιχαηλίδη

Ἄφ' οὗ ὅταν ἀκούσωμεν ἓνα τετραχορδιστὴν εἰς τὴν ἀνδρικήν ἡλικίαν, προικισμένον μὲ τὰ τεχνικὰ πλεονεκτήματα τὰ ὁποῖα ἔχει ὁ Φλοριζέλ, τὸν ἀποκαλοῦμεν μέγαν καὶ τὸν θαυμάζομεν, τί νὰ πῆ κανεὶς διὰ τὸν Φλοριζέλ ὅστις ἔχει ἀνεπτυγμένα καὶ τὰ φυσικὰ προτερήματα εἰς ὑπέροχον βαθμὸν;

Αὐτὸς καὶ τὸ βιολί του, τὸ βιολί του καὶ αὐτὸς ἀποτελοῦν ἓνα ἀδιάσπαστον ἁρμονικώτατον σύνολον. Ὁ Φλοριζέλ δὲν εἶναι ἄνθρωπος, εἶναι ἓνα οὐρανοκατέβατο πλάσμα, εἶναι ἡ ἐνοσάρκως ἐνὸς μεγάλου, λαμπροῦ, θαυμασίου, μαγευτικοῦ ἀνείρου.

Μεθ' ὑπολήψεως φίλος σας
Δ. ΚΑΜΗΛΙΕΡΗΣ

Παρασκευή 9 Ἀπριλ. 1904

Ὁ ἀποθανὼν ρώσος ζωγράφος Βερεστάγιν κατὰ τὴν ἀνατίναξιν τοῦ «Πετροπαυλόσκυ».

ΠΙΝΑΚΙΑΕΣ

Αἱ Ἀθηναὶ ἐπιλοξένησαν ἐπὶ ὀλίγας ἡμέρας τὸν ἔξοχον Γάλλον πολίτην Γεώργιον Κλεμανσώ. Δάττης τοῦ ἀρχαίου κόσμου, μεταβαίνει εἰς Κρήτην ὅπου ἀνατέλλει νέον φῶς διὰ τὴν ἐπιστήμην ἀπὸ τὰ ἀνασκαιτόμενα εἰρήνια τοῦ ἀρχαίου πολιτισμοῦ.

Εἶτε πολιτευόμενος εἶτε δημοσιογράφος, πάντοτε ἐπέδειξε ὁ Κλεμανσώ δυνάμιν χαρακτήρος καὶ θέλησιν, ἣ ὁποία εἶνε ζωγραφισμένη ἐπάνω εἰς τὸ πρόσωπόν του.

Ὁ κ. Γεώργιος Κλεμανσώ.

Μορφὴ ἐκφραστικὴ καὶ ἀδρά χαρακτηριστικὰ ἐπιβάλλον ἓνα εἶδος σεβασμοῦ εἰς ὅσους τὸν γνωρίσουν. Τὴν Ἑλλάδα ἠγάπησε πάντοτε. Κατὰ τὰ τελευταῖα γεγονότα τοῦ 1897 ὁ Κλεμανσώ ἐφάνη θερμὸς συνήγορος τῆς Ἑλλάδος ἐν Γαλλίᾳ. Τὰ ἄρθρα του κατέπληξαν πάντοτε καὶ συνήρτασαν ὅλην τὴν Γαλλίαν ὅπως συνεκίνησαν αἱ ριζοσπαστικαὶ του ἰδέαι. Ἡ ζωὴ του, ἀπὸ τῆς πρώτης του ἐκλογῆς ὡς δημάρχου μέχρι τοῦ ἀξιωματοῦ τοῦ γερούσιαστοῦ, ὑπῆρξε ζωὴ δράσεως, ζωὴ φωτισμένη ἀπὸ τὴν ἀγάπην πρὸς τὴν πατρίδα.

ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ

Εἰς τὸ «Νέον Ἀστὴν» τῆς 7, 8 καὶ 9 Ἀπριλίου ἐδημοσιεύθη πλήρης ἡ εἰσηγήσις τοῦ κ. Ἀριστοτέλους Κουρτιδῆ. «Περὶ τῆς γυναικείας ἐν Ἑλλάδι ἐκπαίδευσως» τὴν ὁποῖαν ἀνέγνωσε εἰς τὸ Ἐκπαιδευτικὸν Συνέδριον. Ἐξαιρῶν ἐν ἀρχῇ τὴν ἐπίδρασιν τῆς γυναικὸς εἰς τὴν ζωὴν τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν ἐθνῶν, λέγει: «Ὅλοι, μικροὶ καὶ μεγάλοι, διατηροῦμεν τι ἐκ τῶν χειρῶν αἱ ὁποῖαι μᾶς ἐθάπτευσαν ἐν τῷ λίαν. Διὰ τοῦτο ἡ μόρφωσις τῆς γυναικὸς δὲν εἶνε ἀπλῶς μόρφωσις αὐτῆς. Αἱ λεπταὶ αὐταὶ γυναικεῖαι χεῖρες ἀνεγείρουσι τὰ τρώπαια ἢ σφρηγιστάδια τὰς ἀλδέσεις τῶν λαῶν...»

Ὁ κ. Κουρτιδῆς ἀρχίζει μὲ τὰ *Νηπιαγωγεῖα*. Εἰς τὴν Ἑλλάδα τὸ νηπιαγωγεῖον συνδέεται ἀρρήτως πρὸς τὸ ὄνομα τῆς κυρίας Λασκαριδῆ. Τὸ παιδίον ἔχει ἀναπεπταμένας τὰς αἰσθήσεις καὶ ἀπλήστως συλλέγει μυριάδας ἐντυπώσεων δι' ὅλον τὸν βίον. Αἱ τρεῖς θεμελιώδεις ὁρμαὶ, ἡ τῆς πνευματικῆς ἐνεργείας, ἡ δημιουργικῆς καὶ ἡ τῆς ἀτομικότητος, αἵτινες τὸσον ζωηρῶς ἐκδηλοῦνται ἐν τῷ μικρῷ παιδίῳ, εὐρίσκουσιν εἰς τὸ νηπιαγωγεῖον ὄχι μόνον διέξοδον ἀλλὰ καὶ θεραπείαν.

Εἰς τὸ *Δημοτικὸν σχολεῖον θηλέων* παρατηρεῖ τὴν πενηχρὰν φοίτησιν τῶν κορασίων καὶ τὴν οἰκτρὰν κα-

τάστειν τῶν παρθεναγωγείων τῶν ἐπαρχιῶν, ὡς ἐκ τοῦ πλημμελοῦς ὀργανισμοῦ. «Τὸ σχολεῖον ἐκεῖ ὄχι μόνον δὲν ζωογονεῖ, δὲν ἐνισχύει, δὲν ἀνιχνώνει τὸν καθεστῶτα βίον, ἀλλ' ἐργεῖται ἀδεξίως εἰς σύγκρουσιν πρὸς αὐτόν. Ἡ μικρὰ χωρική, ἡ φοιτήσασα εἰς τὸ σχολεῖον, διαστραφεῖσα, περιφρονεῖ τὰς ἐργασίας τοῦ οἴκου καὶ τοῦ ἀγροῦ ὡς βαναύσους.»

«Ἄλλοτε ἡ χειρωνακτικὴ ἐργασία ἐξηυτέλιζε τὰς χεῖρας καὶ ὁ Ἡσίοδος ἐκαλεῖτο ὑπὸ τῶν Σπαρτιατῶν ποιητῆς τῶν εἰλώτιων εἰς δὲ τὰς Θήβας ὁ πολίτης ὁ χειρισθεὶς ἄροτρον ἢ ἐργαλεῖον ἔπρεπε νὰ ἐξαγνισθῇ διὰ δεκαετοῦς ἀργίας ἕως οὗ ἀνακτήσῃ τὰ δικαιώματά του ὡς ἐλευθέρου. Ἄλλ' αὐτὰ ἀνήκουσιν εἰς τὰς ἀμαρτίας τοῦ παρεθόντος. Τώρα ἡ ἐργασία εἶνε ἱερά καὶ τὸ σχολεῖον ὀφείλει ἀφ' ἐνὸς ν' ἀσκήσῃ τὴν μαθητρίαν εἰς ἐργα σύμφωνα πρὸς τὸν προορισμὸν τῆς ἀφ' ἑτέρου δὲ ὅπου εἶνε δυνατὸν νὰ ἐξευγενίσῃ αὐτὰ.»

Πρὸς τοῦτο χρειάζεται ἡ κατάλληλος διδασκαλία: ἀλλὰ τὰ *Διδασκαλεῖα* ἐν γένει «ἐφ' ὅσον δὲν ἐντείνουν τὴν εἰδικὴν παιδαγωγικὴν μόρφωσιν τῶν διδασκάλων εἶνε ἀδύνατον νὰ φανώσιν ἐντελῶς ἀντάξια τῆς ἀποστολῆς των.»

«Παρ' ἡμῖν εἰς τὰ Διδασκαλεῖα ἀρρένων καὶ θηλέων ὑποκλῆπονται, ὡς εἶπεν, ὦραι τινὲς πρὸς εἰδικὴν παιδαγωγικὴν μόρφωσιν αἱ θεμελιώδεις γνώσεις τῆς διδακτικῆς καταπίνονται, τὸ ἐνδιαφέρον διασπάται καὶ ὁ διδάσκαλος τῆς αἰθρίας δὲν δύναται ὄχι ἐν ἐξάμηνον, ὄχι ἓνα μῆνα, ὄχι μίαν ἐβδομάδα ἀλλ' οὐδεμίαν ἡμέραν δλόκληρον ἀπὸ προίτας μέχρι ἐσπέρας, ἐλευθέρως πάσης ἄλλης ἀσχολίας, νὰ διδάξῃ, νὰ ψυχολογήσῃ τὰ παιδιά, νὰ παρακολουθήσῃ συντόμως ἐκ παιδαγωγικῆς καὶ διδακτικῆς ἀπόψεως τὴν λειτουργίαν τῆς παιδικῆς ψυχῆς!»

Καὶ ἔξαιρῶν τὴν ἀποστολὴν τοῦ διδασκάλου ὁ κ. Κουρτιδῆς προσθέτει:

«Διδάσκαλοι! πῶς ἠθέλα νὰ ἐξαγνίσω τὴν λέξιν ἀπὸ τὸν ῥύπον τὸν ὁποῖον προσεκόλλησεν ἐπ' αὐτῆς ἀφ' ἐνὸς ἡ σχολιαστικῆς καὶ ἀφ' ἑτέρου ἡ ἀμάθειας καὶ ἡ κοφότητος! Καὶ πόσον βαθεῖα εἶνε ἡ παρατήρησις τοῦ Ἰταλοῦ αἰσθητικοῦ Πίλο ὅτι ἐν ὧραιον μάθημα καὶ διὰ τὴν ἐμπνευσιν καὶ διὰ τὴν ὑποσυνείδητον δημιουργίαν καὶ διὰ τὰς συγκινήσεις ἃς ἐξεγείρει εἶνε καλλιτέχνημα καὶ ὁ διδάσκαλος εἶνε καλλιτέχνης.»

Τὸν εισηγητὴν ἀπασχολεῖ κατόπιν ἡ *Μεσοαῖα παιδεία* τῶν θηλέων. «Σήμερον ἡ Παιδαγωγικὴ ἰδεώδης αὐτῆς ἔχει τὴν ὅσον ἐνεσι εὐστοχοτέραν προσαρμογὴν τῶν γενικῶν ἀρχῶν τῆς ἀγωγῆς καὶ διδασκαλίας εἰς τὴν ἰδιοφυίαν ἐκάστου ἀτόμου, ὅπως καὶ ἡ ἰατρικὴ τὴν προσαρμογὴν τῆς θεραπευτικῆς εἰς τὴν ἰδιαιτέραν ἐκάστου ἰδιοσυστάσιαν. Ἄλλ' ἡ γυνὴ δὲν εἶνε ψυχοφυσικῶς ὅμοια πρὸς τὸν ἄνδρα ψυχικῶς ἴσως διαφέρει περισσότερο παρ' ὅσον διαφέρει κατὰ τὸ σῶμα καὶ τὴν φωνήν.»

«Φυσικὸν λοιπὸν θὰ ἦτο ἡ μέθοδος τῆς ἀγωγῆς καὶ διδασκαλίας νὰ ἦτο διάφορος δι' ἐκάτερον τῶν φύλων Ἄλλὰ πόσοι καθηγηταὶ μεταβαίνοντες ἀπὸ παρὰδόσεως ἀρρένων εἰς παρὰδόσιν θηλέων αἰσθάνονται ὅτι μετεβλήθη ἡ πνευματικὴ καὶ ἡ ἠθικὴ ἀτμόσφαιρα;

«Ἀνάγκη νὰ μεταρρυθμισθῇ ἡ διδασκαλία ἐν γένει μὲν ἀναπτύσσουσα τὴν δυναμικὴν ἰκανότητά του πνεύματος, ἰδίᾳ δὲ συμφώνως πρὸς τὴν ἰδιοφυίαν καὶ τὸν προορισμὸν τοῦ θήλεος φύλου. Καὶ ἐπειδὴ τὰ κοράσια ρέπουσιν εἰς τὸν μηχανισμόν καὶ τὴν ἀποστομᾶτιον καὶ περισσότερο φοβοντὶα νὰ κουράσωσι τὴν κρίσιν των παρὰ τὴν μνήμην των, ἀνάγκη νὰ μεταβληθῇ τὸ σύστημα τῆς ἐγγράφων δοκιμασίας. Ἀντὶ ζητημάτων δυναμένων νὰ μετανεχθῶσι σύσσωμα, ὅπως εὐρίσκονται ἐν τῷ ἐντύπῳ ἢ γραπτῷ κειμένῳ τῆς διδασκαλίας, ἃς προσλάβωσι συγκεντρωτικὸν ἢ

συγκριτικόν χαρακτήρα δι' ὃν ὀξύνεται τὸ πνεῦμα πρὸς εὐρεσιν ὁμοιοτήτων, ἀναλογιών καὶ διαφορῶν καὶ ἐντείνεται τὸ κρίνειν καὶ τὸ συλλογιθεῖσθαι

Ἡ ἀνάγκη προσεῖται, ἀξιοσημείωτον τοῦ βάρους διὰ τῆς εὐμεθοδίας νὰ ἐλαττωθῇ τὸ πλάτος. Τὸ σκάφος κινδυνεύει, καὶ μόνη σωτηρία ἀπομένει νὰ ριφθῇ μέρος τοῦ φορτίου εἰς τὴν θάλασσαν.

Κατόπιν ὁ κ. Κουρτίδης μεταβαίνει εἰς τὴν Ἑθνικὴν ἀγωγήν. «Πᾶσα ἀγωγή πρέπει νὰ ἔχη τὰς ρίζας αὐτῆς εἰς τὸ παρελθόν, εἰς τὰς παραδόσεις καὶ τὴν ἱστορίαν τοῦ ἔθνους. Καὶ ἡ ἀγωγή τῶν Ἑλληνίδων πρέπει νὰ καταστῇ ἑλληνοπαιδείας, ἐθνικῆς εἰς πᾶσας τὰς τάξεις τοῦ ἔθνους καὶ τοῦ γένους, ἀπὸ τῆς κόρης τοῦ ἀγρότου μέχρι τῆς κόρης τοῦ ὑπουργοῦ. Ἡ κυρία Μπουκουβάλα προτείνει νὰ εἰσαχθῇ εἰς τὰ σχολεῖα τῶν θηλέων ὡς ἴδιον μάθημα ἡ ἐθνικὴ κατήχησις. «δι' ἧς ἡ κόρη νὰ διδαχθῇ συστηματικώτερον τὰ καθήκοντά της ὡς Ἑλληνίδος καὶ μεταδοθῇ εἰς αὐτὴν ἡ συνείδησις ὅτι ἐκ τῆς εὐστόχου ἀνατροφῆς τῶν τέκνων τῆς δύναται νὰ προέλθῃ γενεὰ μέλουσα ν' ἀναδείξῃ τὴν πατρίδα της».

Ἡ ἑλληνοπαιδεία θὰ καταστῇ ἡ ἀγωγή καὶ ἂν ἐξαγισθῇ καὶ διαθερμανθῇ τὸ θερησκευτικὸν φρόνημα. Ἡ πίστις εἶνε δύναμις διὰ πάντα, ἀλλ' ἴδια διὰ τοὺς ἀγωνιζομένους. Τὴν πίστιν πρέπει νὰ θερμαίνωμεν εἰς τὰς ψυχὰς τῶν Ἑλληνίδων, τὴν πατροπαράδοτον μας πίστιν!

«Πόσον εἶνε ἀληθές ὅτι αἱ ἐνεδραὶ στήνονται κατὰ τῶν ἀνυπερασπίστων! Ὁ κ. Μαρίνος ἐκ Σύρου, ὁ κ. Διαμαντόπουλος ἐκ Σμύρνης διεκτραγωδοῦσι τὴν ὑπόνοιαν, τὴν συστηματικὴν ἐνέργειαν τῶν ξένων προπαγανδῶν. Ἦρχισαν νὰ πατώσιν εἰς τὰ ἱερῶτα ἡμῶν ἄδρια ὅπου οὐδὲ κατὰ τοὺς σκοτεινοὺς χρόνους τῆς δουλείας κατώρθωσαν νὰ εἰσδύσωσι. Ἀπελπιστοὶ κόν εἶνε ὅ, τι γίνεται ἐν τῇ Μικρᾷ Ἀσίᾳ, ταῖς ἀπέναντι νήσοις καὶ τῇ λοιπῇ Ὀθωμανικῇ Ἀδιοκρατορίᾳ». Καθ' ἑκάστην μέσῃ εἰς ἑλληνικὰς ψυχὰς κημηρίζεται τὸ πατρῶον εἰκονοστάσιον. Κρητοὶ ἀγωνιστὰς τὸν κώδωνα τοῦ κινδύνου. Ποῦ εἶνε αἱ σώτισταί χεῖρες;...

Καταλήγων εἰς τὴν Κοινωνικὴν ἐπέγραψεν ὁ εισηγητῆς λέγει: Αἱ ἰδέαι εἶνε δυνάμεις κινούμεναι πρὸς τὰ πρόσω. Ἐν δὲ τῷ γενικῷ νόμῳ τῆς προόδου δὲν πρέπει μόνη ἡ γυνὴ νὰ μένῃ ἀκίνητος. Ὅπως ἐν γένει πρέπει νὰ ἔχωμεν τὴν νοσταλγίαν τοῦ παρελθόντος, ἀλλὰ νὰ βαδίζωμεν εἰς τὸ ἐνεστὸς καὶ νὰ στρέψωμεν τὸ βλέμμα εἰς τὸ μέλλον, ὁμοίως ἡ γυνὴ ἴδια πρέπει νὰποτελέσῃ ἐναρμόνιον σύνθεσιν τῶν προσόντων, ἅτινα ἀπέτελεσαν τὸ θέλημα καὶ τὴν ἀξίωσιν ἡρώων τῆς γυναικὸς ἐν τῷ παρελθόντι καὶ τῶν ἰδιοτήτων δι' ὃν θὰ συμβαδίσῃ μετὰ τῆς πρὸς τὰ πρόσω χωροῦσης ἀνθρωπότητος. Ἡ ἀληθὲς μεμορφωμένη γυνὴ δὲν θὰ κλείσῃ ἐρημικῶς τὰ παράθυρα αὐτῆς πρὸς τὴν κοινωνίαν, δὲν θὰ μείνῃ αἰχμάλωτος ἐν τῷ βασιλείῳ της. Ὑπάρχουσιν ἔξω δάκρυα κινούμενα, μέταπα πυρεσσόντα, ζωαὶ κινδυνεύουσαι!...

Χρειάζεται καὶ ἀλλαγὴ τὸ μεδίαιμά της ἀπὸ τοῦ μάλιστα ὅ, τι δόσῃ εἰς τὴν συμφορὰν, δὲν τὸ ἀραιεῖ ἀπὸ τὴν ἐστίαν της, διότι ἡ εὐγενὴς συμπάθεια καταναλισκομένη δὲν πτωχύνει τὴν ψυχὴν, ἀλλὰ τὴν πλουτίζει.

Ἡ γυνὴ διὰ τῆς φιλανθρωπίας καθίσταται δύναμις τῆς πολιτείας. Ἐκεῖ ἐπάνω, ἐπὶ τοῦ ὕψους εἰς ὃ τὴν ἀνήγαγεν ἡ καρδιά της, εἰς τὴν πλήρη ἰδέωσιν ἀνθῆσιν τῆς ἰδιοφίας αὐτῆς, εἶνε ἀξία τοῦ θαυμασμοῦ καὶ τοῦ σεβασμοῦ τῆς ἀνθρωπότητος!

Καὶ τελειώνει τὴν ὥραίαν πραγματικῶς καὶ πλουσίαν εἰς σκέψεις εἰσηγήσιν του μὲ τὰ ἔξης:

Ἐγὼ ὄνειροπολῶ τὴν ἑλληνικὴν οἰκογένειαν ὡς ρωμαλεὰν δρῶν βυθίζουσαν τὰς ἰσχυρὰς ρίζας της εἰς τὰ βάθη τῆς πίστεως καὶ τῶν παραδόσεων, ἐν ᾧ δ' ἐπὶ τῶν κλάδων της, διὰ μέσου τῶν πυκνῶν φύλ-

ων ἀκούονται τὰ κελαδῆματα τοῦ ὄραίου, τὴν ὑψηλὴν τῆς κορυφῆς, τὴν ὑψουμένην πρὸς τὸν οὐρανόν, σειοῦσιν αἱ πνοαὶ τῶν ἰδεῶν τοῦ ἔθνους καὶ τῆς ἀνθρωπότητος!...

ΟΔΙΓΟΣΤΙΧΑ

Ὁ κ. Γρηγόριος Ξενόπουλος γράφει νέον δράμα, τρίπρακτον, «Τὸ Μυστικὸν τῆς Κοντέσσας Βαλέρας» ζακυνθινῆς ὑποθέσεως. Ὁ κ. Ξενόπουλος προορῶν τὸ νέον τοῦ δράμα διὰ τὴν θερινὴν περίοδον τῆς «Νέας Σκηνῆς» εἰς τὸ θέατρον τῆς Ὀμονοίας.

Εἰς τὴν αἴθουσαν τῆς κυρίας Αἰξῆς Ἰ. Θεολόγῃ ἐδιάρθασε πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν ὁ κ. Ἀριστομένης Προβελέγιος τὸ τετραπρακτον δράμα του «Ἡ Ἐπὶ νόδος τοῦ Ἀσώτου».

Ὁ ἐφορτασμός τῆς εἰκοσιπενταετηρίδος τοῦ φιλολογοῦ σταδίου τοῦ κ. Γ. Στρατήγη ὤρισθη διὰ τὴν 24 καὶ 25 Ἀπριλίου.

Τὸ Στάδιον καθαρίζεται ἐπευσεμένως διὰ τοὺς Παλληληνίους ἀγῶνας, οἱ ὅποιοι θὰ γίνουσι τὸν Μάϊον.

Κατὰ τὴν ἐκθεσιν τοῦ Ἁγίου Λουδοβίκου θὰ τελεσθοῦν οἱ τρεῖς Ὀλυμπιακοὶ ἀγῶνες. Πρὸς τοῦτο οἱ Ἀμερικανοὶ κατασκευάζουσι στάδιον ὅμοιον μὲ τὸ ἀθηναϊκόν. Τὸ στάδιον θὰ ἔχη 35,000 θέσεις.

Ἡ ὑπόδοξή τοῦ θιάσου τοῦ Βασιλικῆς Θεάτρου ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων τῆς Ἀλεξανδρείας ἐνθουσιώδης. Γενικῶς ἀναγνωρίζονται αἱ πρὸδοδοὶ τῆς ἑλληνικῆς σκηνῆς.

Ὁ ρώσος ζωγράφος Βερετσάγι, ὁ ὁποῖος παρηκολούθει τὸν ρωσο-ιαπωνικὸν πόλεμον ἐπὶ τοῖς ναυαρχίδος «Πετροπαύλου», ἀπέθανε κατὰ τὴν ἀνατίναξιν τοῦ πλοίου. Ὁ Βερετσάγι κυρία γραμμὴν εἰς τὴν τέχνην τοῦ εἰχε τὸν πόλεμον, ὁ ὁποῖος εἶχε ἐμπνεύσει εἰς τὸν καλλιτέχνην ὥραλας συνθέσεις. Ἡ πρωτοτυπία τοῦ Βερετσάγι ἐθαυμάζετο καὶ γενικῶς ἀνεγνωρίζετο ὡς ἑνας ἀπὸ τοὺς τολμηροτέρους ρώσους ζωγράφους.

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ὑπὸ Κωστῆ Παλαμά. Ἀθῆναι 1904 τυπογραφ. «Ἐστία» Κ. Μάϊσινερ καὶ Ν. Καργαδοῦρη, σφ. 160ν σελ. 209, δρ. 3.

ΠΕΡΙ ΑΠΑΙΣΙΟΛΟΓΕΩΝ ΚΑΙ ΜΕΜΨΙΜΟΙΡΟΥΝΤΩΝ ἦτοι κοινωνικὴ μελέτη περὶ τοῦ παρελθόντος τοῦ παρόντος καὶ τοῦ μέλλοντος Διαλέξεις δύο ὑπὸ Παντιᾶ Μ. Καράλη. Ἐν Ἀθήναις, τύποις Π. Δ. Σακελλαρίου 1904.

Ὁ ΛΟΡΑΟΣ ΣΑΛΙΣΒΟΥΡΥ ΚΑΙ ΤΟ ΑΝΑΤΟΛΙΚΟΝ ΖΗΤΗΜΑ ὑπὸ Ἄνδρ Μιχ. Ἀνδρεάδου ὑφηγητοῦ ἐν τῷ Ἑθν. Πανεπιστημίῳ (Διαλέξεις γενομένη ἐν τῷ φιλολογικῷ Συλλόγῳ «Παρνασσῶ» τῇ 11 Φεβρουαρίου 1904). Ἀθῆναι, τυπογραφεῖον Ἀνέστη Κωνσταντινίδου.

ἹΣΤΟΡΙΑ ΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ κατὰ τοὺς μέσους αἰῶνας ὑπὸ Φερδ. Γρηγοροβίου μεταφρασθεῖσα ὑπὸ Σπυρ. Λάμπρου. Τόμος δεύτερος, τεύχος πρῶτον.— Βιβλιοθήκη Μαρσαλῆ 229. — Ἐν Ἀθήναις τύποις Π. Δ. Σακελλαρίου 1904.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΠΕΤΗΡΙΣ Ἑθνικῆς Πανεπιστημίου. Παράρτημα Ὁ ἀληθὴς χαρακτήρ τοῦ λεγομένου γλωσσικῆς ζητήματος ὑπὸ Ἀνδρέου Ν. Σκιά. Ἐν Ἀθήναις, τύποις Π. Δ. Σακελλαρίου 1904.

ΕΙΣ ΤΟ ΕΙΔΙΚΟΝ ΤΑ ΚΑΠΕΛΛΑ ΣΑΣ

21 ΟΔΟΣ ΣΤΑΔΙΟΥ 21

ANTHOLOGIE - REVUE ET CRITIQUE INTERNATIONALE
9 Rue des Beaux Arts Paris
Directeur: E. SANSOT-ORLAND
Rédacteur en chef: ROGER LE BRUN
Revue Mensuelle de Littérature et d'Art
ABONNEMENTS:
Un an 7 francs | FRANCE: Le N° 60 cent
Un an 8 francs | ÉTRANGER: Le N° 75 cent
Les abonnements partent du 1er octobre ou du 1er avril

„ΝΕΟΝ ΑΣΤΥ“
ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΟΣ ΕΦΗΜΕΡΙΣ
Διευθυντής: Δ. ΚΑΚΑΜΑΝΟΣ
Δίκα συντάχεται καὶ ὁλόκληρον ἐπιτελεῖται συνειργατῶν ἄρθρα ἐπὶ ὅλων τῶν ζητημάτων τῆς ἡμέρας, εἰδήσεις ἀκριβέσταται, Τηλεγραφήματα ἐξ Ἐδούνης Τὸ ποικιλώτερον Ἀθηναϊκὸν φύλλον.
ΤΙΜΗ ΣΥΝΔΡΟΜΩΝ
Ἐσωτερ. Τριμηνος Δρ. 8. - Ἑξάμηνος Δρ. 15. - Ἐτήσια Δρ. 30
Ἐξωτερικῶς. Ἑξάμηνος Χρ. φρ. 25. - Ἐτήσια Χρ. φρ. 45.
Αἱ συνδρομαὶ ἀποστέλλονται πρὸς τὴν Διεύθυνσιν (δδὸς Βουλῆς ἀριθ. 61)

„ΝΑΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΣ“
(Εἰκονογραφημένον ναυτικὸν περιοδικὸν)
Τὸ μόνον καθ' ὅλην τὴν Ἀνατολήν
ΕΙΣ ΤΟ Ἰ ΜΗΝΟΣ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ
Συνδρομὴ ἔτησια Ἐσωτερικῶς δραχ. 10
Ἐξωτερικῶς φρ. χρ. 10
Αἱ συνδρομαὶ ἀποστέλλονται
κ. Κ. Αὐγέρην Ἀθήνας.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΚΑΙ ΖΑΧΑΡΙΟΥ
ΕΔΩΔΙΜΑ ΚΑΙ ΠΟΤΑΝ
21 ΟΔΟΣ ΣΤΑΔΙΟΥ ΑΡΙΘ. 21
ΟΙΚΙΑ ΒΟΥΡΟΥ ΑΘΗΝΑΙ
ΤΑ ΚΑΛΙΤΕΡΑ ΚΑΙ ΝΟΗΟΤΕΡΑ ΕΙΔΗ
Illustration of a woman in a dress holding a large banner or flag.

ΓΑΛΑΚΤΟΠΩΛΕΙΟΝ
Γ. Ι. ΤΟΥΤΑΙΕΜΟΥ & ΣΑΣ
Ὁδὸς Γ'. Σεπτεμβρίου 22
ὍΛΑ ΤΑ ΓΑΛΑΚΤΕΡΑ ΕΙΔΗ
ΓΑΛΑ ΑΓΝΟΤΑΤΟΝ
ΠΡΟΣ 80 ΛΕΠΤΑ Η ΟΚΑ
ΜΙΑ ΔΟΚΙΜΗ ΑΡΚΕΙ
ΔΙΑ ΝΑ ΣΑΣ ΠΕΙΣΗ

ΚΑΤΑ ΤΗΝ 31 ΜΑΡΤΙΟΥ 1904

Table with 3 columns: Description of assets/liabilities, 31 Μαρτίου 1904, 29 Φεβρουαρίου 1904. Includes sections for ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΝ and ΠΑΘΗΤΙΚΟΝ.

Εν Αθήναις, τῆ 8 Ἀπριλίου 1904

Ὁ Διευθυντής τοῦ Λογιστηρίου Π. Α. ΚΟΥΤΣΑΛΕΣΗΣ

Table listing various publications with their authors and prices, including titles like 'Μαλακίαν' and 'Γεωγραφία πολιτική'.

Βιβλιοθήκη τῆς «Διαπλάσεως τῶν Παιδῶν»

Ο' Ἀγγλος τῆς Ἀγάπης ὑπὸ L. T. Meade. Μεταφρασθεὶς ἐκ τοῦ Ἀγγλικοῦ. Ὑψηλὴ Ἐκδομὴ τῆς Α. Μ. τῆς Βασιλίσσης ὑπὸ Ἰουλίας Α. Σωμάκη.

Ἐκδόσεις Π. Α. Σακελλαρίου

Λεξικὸν Λατινοελληνικὸν μετὰ συνοπτικῆς λατινικῆς γραμματολογίας ὑπὸ Ἐδοστρατίου Δ. Τσακαλάτου.

REVUE RUSSE SCIENTIFIQUE, ARTISTIQUE, CRITIQUE ET BIBLIOGRAPHIQUE «LA BALANCE».

ΚΑΘΕΚΛΟΠΟΙΕΙΟΝ "ΤΑ ΤΕΜΠΗ," ΑΔΕΛΦΩΝ ΚΑΡΔΑΡΑ ΟΔΟΣ ΑΓΙΑΣ ΕΙΡΗΝΗΣ 23

«La Balance» paraît chaque mois en livraison d'un grand format de 80 pages au moins avec dessins originaux.

ΜΙΑΤΙΑΔΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΑΚΗΣ ΙΑΤΡΟΣ ΝΕΥΡΟΛΟΓΟΣ

ΤΥΠΟΣ Ἐφημερίδων Θεσσαλικῆ καὶ Μακεδονικῆ ἐν Βόλῳ Διευθ. κτῆς καὶ ἰδιοκτῆς: Δ. Α. ΤΣΙΜΠΟΥΚΗΣ

POLEMY BROTHERS

CONDUCTED TOURS
GENERAL TICKET AND TOURIST AGENCY

2 PHILELLENES STREET 2

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΑΠΟΘΗΚΗ

Πεφημισμένων οίνων και κονιακ Μαραθῶνος τῶν κτημάτων
Παύλου Σκουζέ.

Υδάτων Κυλήνης — Σαμπάνιας GIESLER

ΓΕΝΙΚΟΙ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΙ

ΑΔΕΛΦΟΙ ΠΟΛΕΜΗ

2 — Ὀδὸς Φιλελλήνων — 2

ΛΕΥΚΩΜΑ ΤΩΝ "ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΩΝ".

περιέχον 20 καλλιτεχνικάς εἰκόνας, ἔργα ἑλλήνων καὶ ξένων
καλλιτεχνῶν.

Τιμᾶται δραχ. 2. Διὰ τὸ ἐξωτερικὸν φρ. χρ. 2.

Ἐκάστη παραγγελία πρέπει νὰ συνοδεύεται ὑπὸ τοῦ ἀντι-
τίμου.

Τύποις Π. Δ. Σακελλαρίου ἐν Ἀθήναις